

A MEGLODOTT NAPTAR

ÚJABB VERSEK

Léveg a tavasz mezei szélvel,
mint széllel. 1934—1937.

Hányszor látom visszatérni, mint a
kőhídon szűk útynak az, les!
S minek hadaróiban pörgeti a szél
táncot, és mint a forrásban

Országos Széchényi Könyvtár

Ki mondja meg hogy lassú az öregkor
s jobbabb útamban él a vénkedő?
Lám, ha kevés van már belőle, akkor
fut legkajánabban a gyors idő.

Fűt, szell, szél, fagy, itt a tavasz újra
Itt a létező hi rüptelen hang
szél, szél, szél, szél, szél, szél, szél
szél, szél, szél, szél, szél, szél, szél
szél, szél, szél, szél, szél, szél, szél

Hányszor állt már el így! De soha még
bevilten, hirtetlen, szeltem,
Csak én öregsem: O nap! is a régi
a regnelt még győzelem és valóság.

A MEGLÓDULT NAPTÁR

I.

Az irigy körhinta

Jaj hogy suhannak, versenyt év az évvel!
S egyre kergébben! Tél az ősz után!
Liheg a tavasz mezei szelével,
mint szaladásban elfulladt leány.

Hányszor látom visszatérni, mint a
körhintán szálló lányra aki les!
S mind hadaróbban pörgeti a hinta
rámvillan, és már a forgásba vesz.

Ki mondja még hogy lassu az öregkor
s lomhább ütemben él a vénhedő?
Lám, ha kevés van már belőle, akkor
fut legkajánabbúl a gyors idő.

Fut, száll, suhan, fogy, itt a tavasz újra.
Itt a kacér ki röptében kacag
elleng mellettem és piheg kifulva
ruháján a zöld máslik bomlanak.

Hányszor szállt már el így! De sohse még ily
hevülten, izgatottan, fullatag...
Csak én öregszem: Ő most is a régi
s a réginél még gyötrőbb és vadabb.

A kitámasztott esernyő

Váratlan zápor zengett át a tájon,
mint szeretők között a hirtelen
pörpatvar, mely csak arra jó hogy fájjon
és még forróbb legyen a szerelem.

Nagy árnyak ingnak s apró tüzek égnek
a serdülő és könnyes pázsiton.
Az ördög veri asszonyát, s az égnek
egyik fele nevet a másikon.

Tornác kövén egy kitámasztott női
esernyő guggol, mint barna kutya.
A kerti lombot látni szinte nőni.
Megtört fű csúcsán lógáz a csiga.

Tapadva himbál, lassan nyúl ki szarva
s az érzékeny világba ágazik.
Most megrázza magát egy fiatal fa
s egyszerre szökőkúttá változik.

Itt is egy, ott is... minden kicsi szélre
megremeg és könnyekbe öltözik.
Ideges az egész táj, mintha félne
a gonosz nyártól amely érkezik.

A reszketők felekezete

Öreg vagyok, mért reszketek e nyártól?
Ugy járhatnék itt, mint bölcs idegen,
ki nyugton és közömbösen megy által
izgatott és vajúdó földeken,

s a fákon végiglengő reszketésre
 úgy nézhetnék, mint táncra süketek,
 vagy mint aki hitetlen állva nézne
 egy vak, rajongó gyülekezetet,

valami különös felekezetnek
 rejtelmes, könnyes szertartásait,
 ahol a hívők sorra fölremegnek,
 ha a Lélek szárnya vállukra üt

galambtollával... Óh de engem, engem
 nem nyugtat meg, hogy idegen vagyok :
 saját kertemben, ennen életemben
 tolonckocsit váró kitagadott,

s ha vágyatokra nem zeng vissza vágyam
 és alig izgat már izgalmatok,
 annál izgatóbb kín lesz árvaságom
 köztetek, reszkető zöld karzatok!

Pomóna tánca

Cseresnye már csak aszva csügg a légi
 magasban, madárlábon járható
 ágakon pár szem... Hogy is szól a régi
 költőnő? *Αρρον απ' ἀρροτάφ...*

A kajszi is leszedve rég, folyékony
 arannyá főtt. Langy körte és dióső
 őszibarack pompáz a törpe fákon,
 roncs férj karján virágzó húsu nő.

Kéjenc darazsak szája marja. Szilva
 elég van az idén, kékell a lomb.
 A mandulának keskeny tokja nyilva.
 Már jár a róka, kerepel a domb,

érik a szőlő. Mindannyit szeretnéd
falni és marni, mint a gaz darázs,
De mire magad kedvedig ehetnéd,
már vége is van, jön helyette más,

és rögtön azt is elviszi előled
s mintha vetítve volna vagy varázs,
kapkodja fogásait az időnek
irigy házigazdád, a változás.

5.

Az érzéketlen szolgáló

Hányszor kínálsz még végig ízeiddel,
izgatva halkuló vágyaimat?

Óh h., már hoztad, oly hamar ne vidd el,
mi még nyelvemnek édességet ad!

Elhajlik az ág ha fölnyulok érte,
elgurul a dió ha leütöm.

A gyümölcs mely szép, mint a lányok térde,
letottyán és eltöpped a fűvön.

Sárga levél hull mellé, karikázva.

Szomorun nézem, s mintha valami
eltörött volna, szeretném vigyázva
fölvenni és visszaragasztani.

De jön a szél, s elsöpri ami elhullt,
mint érzéketlen szolgálóleány.

Ki hozza vissza nyaram? S ha ez elmúlt
hány marad? Tíz? vagy egy? Vagy egyse tán?

Jaj, hogy suhannak! Egyre-egyre gyorsabb,
mint őszi napok, év az év nyakán!
Kurtá a ma, de még kurtább a holnap,
és még kurtább lesz a holnapután.

A SZÖKEVÉNY SZERELEM

Annyi év, annyi év :
a szerelem tart-e még ?

Azt hiszem, kedvesem,
ez már rég nem szerelem.
A szerelem meggyújtott,
meggyújtott és elfutott,
itthagytott,
itthagytott.

Mintha két szép fa ég
puszta környék közepén
és a lángjuk összecsap,
s most a két fa egy fa csak :
pirosak,
pirosak.

Nem is két fa, két olajkut
és a lángjuk összecsap —
mélyek, el nem alszanak.
A szerelem messze van már
és kacag,
és kacag.

Mit kell itt még szerelem,
kedvesem ?
Úgy tudlak már csak szeretni
mint magamat szeretem,
égve s égetve, kegyetlen

s érzem, hogy kacag mögöttem
a szökevény szerelem.

DÉLSZAKI EMLÉK

Olyan meztelen volt az ég
fényes ködökével, a nappal;
akár egy szemérmetlen örült,
ugy ünnepelte önmagát.

A kába tó fehéren izzott
s úgy hullt rá a fekete hegy
bozontosan; kacagtak véres
foggal a gránátalmafák.

Guruló, tüskés gesztenyék
csiklandozták a buja föld
néger husát; a fény sötétkék
nyelvei nyalták a tarajt,

hol az erdőtüzek kiégett
tarlói ujravörösödtek,
mint napvadító lobogók
s most a nap egy végsőt rivalt

s egyszerre meghalt; s akkor oly
csönd lett egyszerre, s oly sötét és
olyan hideg hogy vacogott a
nőkön a bolyhos, puha sál,

vacogtak a bolyhok és rojtok;
ür hullt az ég és föld közé,
magasba szökött föl az ég
s a mélyben meglapult a táj,

mint szükülő vadállat. Én is
összehuztam galléromat
s úgy néztem az idegen ürbe
mint a bujdokló bujdosók,

ha veszélyes tisztásra buknak...
 Kezem kezedben lüktetett,
 Remegtünk, mint két gyáva bajtárs
 egy part élén hol nincs bozót,

nincs fedezék... Előbb-utóbb
 szembe kell nézni a halállal,
 dobolta egy bolond ütér,
 míg a társalgás elakadt.

Ideges, ijedt és pici
 csillagok cincogtak az űrben
 s egy reflektor hideg tüze
 karmolta simán a tavat.

Mint régi társak, kikre már
 a halál is duplán les, álltunk
 az éjben mely oly hűvösen
 tagadta forró nappalát,

a messze, forgó ég alatt,
 melyre reggelig új lemezt
 csavart a nap, hogy tarka táncát
 folytassa a sodrott világ.

A GONOSZ HORTENZIÁK

(Villa Leoncavallo, Lago Maggiore.)

Mint nálunk az orgonák,
 úgy sövényzik itt a kertet
 a gonosz hortenziák.

Milyen gazdag és buja
 ez a sok hortenzia!

Kéjük, ahogy elhajolnak,
mint az esti égnek kékje,
bágyadt rózsaszínbe olvad.

Elhajolnak, mert a nyár
virágának vége már,
bár a bokrok, bár a fák
nem törődnek novemberrel,
megtartják a szép ruhát,

és az ég is csupa kék
s mint öröktűz, a nap ég
és a termés csupa tarka
s mindig friss vérrel hasad
a gránátalmáknak ajka,

Ki bocsátja meg nekem
ezt a kéket az egen?
és a földön ezt a zöldet?
és e vén nap telhetetlen
lángját, és a sok gyümölcsnek

buja husát, jó ízét?
s a szikrázó tó vizét?
a felhőt, mely vertarany?
s a gonosz hortenziáknak
szépségét hogy céltalan?

Hogy adok majd otthon számot
a sok lombjavesztett fának?
Óh pazar, hiú világ!
Vezekeljetek helyettem,
hervadó hortenziák!

GYÜMÖLCSBE HARAPVA..

(János-szanatórium.)

Tíz órakor bejött a szobalány s hozott egy tál gyümölcsöt. Körte és barack között hevert kékes magányban, satnyán, ráncosan egy bús füge, mint egy sötét rabszolgalány hajnal felé valami antik orgián, alétan, kéjtől elcsigázva, rózsaszín s fehéressárga hamvas húsok halmain óh te kit puhává aszalt a lángnapok sütése: jer! barna melledbe harapok, Vadbeteg ínyem szomjas rád, te szerencsen, s kívánós, mert nem érintettem kedvesem szőke testét x hónap óta már — tanum ez a zord ágy és ez a szanatórium ahol fogam most kiesordítja véredet... Óh érdes bőr, sikamlós vér, nyelvem alatt foszládó rostok, s csurranó hirtelen íz mellyel lelkem, mintegy varázslat, megtelik valami érdes édességben! A füge bokrát is látni vélem, durva bársonyát tapintom levelének: ott van a bokor szőlőhegyünkön, a présház mögött, ahol a hegy miatt a tető szinte földig ér.

Mennyit ültem töredezett fazsindelyén kamasz-koromban, ház mögött és hegy előtt, surló lombok közt, a fügét s a mogyorót tépdeseve, és a füge mint a könnyű nő, adta magát, de a mogyoró összenőtt egymással és üngével, csak mókus-fogam erőszakának engedett. Beh boldogan dobtam magam a kemény háztetőn hanyatt! Az égen gyujtogató Neróként a nap

- kéjelgett, főntebb énelőttem a hegyen :
napszámoslányok hajladoztak ; meztelen
lábszáraikat combig láttam ; engemet
nem látott senki, csak a huncut istenek.

KARÁCSONYI LÁBADOZÁS

Komisz, kemény idő. Még a vér is megfagy
állatban, emberben.

Öregek mondják, hogy ritkán láttak ily nagy
telet decemberben.

A hó szőnyegébe puhán süpped a láb,
mintha dunyhán menne.

Hejh, ha a hó cukor volna, ez a világ
milyen édes lenne!...

A kis nyugtalan nő, ki a friss hegypályát
futja hótalpakon,
akármennyit zuhan, puha combocskáját
nem üti meg nagyon.

És az állástalan szegény ember, aki
nem mer még meghalni,
örül hogy reggeltől estig szabad neki
havat lapátolni.

Végig a városon nem csilingel a szán,
mint gyerekkoromba.

Nem gőzölög a hó fázó lovak hátán.
A kocsit gép vonja.

Angyalok elszálló csengője se csenget
a fehér utcákon.

Jézuska pénzért jő, s karácsonyfát rendez
gazdagok házában.

Nem édes a világ, de mégis szép látni...
 És én már gyógyulok...
 Csupa szomj vagyok már, mindenre kíváncsi ;
 mindent elgondolok...
 Minden éget már hogy lássam is, hogy nézzem...
 Tapintom tagjaim...
 Én nem vagyok halott, én mindent túléltem,
 s vár a fény odakinn...

Oh kedvesem, aki annyi rémtől védtél,
 jere, add kezedet :
 a fagyba, hidegbe, már nem rémít a tél,
 vezess ki engemet!
 Nem édes a föld, de mégis szép a hótul.
 Én megyek... indulok...
 s azt gondolom, hogy a világ is meggyógyul,
 ha én meggyógyulok.

EMLÉKEZÉS GYERMETEG TELEKRE

Telek jutnak eszembe, telek,
 régi, kemény, csillagos telek,
 murijáró szép falusi utcák,
 deres bajszok s nagy piros fülek.
 Parasztszagu éjféli misék,
 mennyi süllýedt, jámbor semmiség,
 nagykendőbe bagyulált cselédek,
 cukorbundás házak, tejes ég.

Bocsmód, még mint egész csöpp gyerek,
 Pesten is átbuttam egy telet.
 Csillagok és lámpák kavardtak,
 félelmes volt a sok emelet.

Nappal kezdődtek az éjszakák,
csilingelt és bűgött a világ,
csicázott az ablakok viszfénye:
Mikulás ment a hátsó gangon át.

Később, kisvárosi zsúrokon,
mikor összejött a sok rokon,
lányokat kellett hazakisérni
s én hallgattam az egész uton.
De másnap, mint röpkülő-cipős
Merkur, versre lengtem a csipős
ködben a magányos jégen — mit ma
nemcsak lábam, de szívem se győz.

Ó teleim, gyermeteg telek!
mily bolondul elfeledtelek.
Úgy megfakultatok, mint a gyöngy ha
nem ringatja eleven meleg.
Némelyik már, mint egy szertehullt
láncnak szeme, halkán elgurult...
Pedig amint fogy-fogy a jövődő,
egyre-egyre drágább lesz a mult.

RESTSÉG DICSEÉRETI

Örök feladatban élek,
mint a befogott diák.
Nem ismerek szabadságot,
csupán felszabadulást.
Mennyi munka, vád, ígélet!
Multam foglya vagyok én.
Így fonódik önnön únt
hálóiba aki vén.

Be jó volna szabad lenni,
 újra ifju és szabad,
 kit e földön nem nyugoz még
 se szerep, se feladat!
 Nekem már csak ritka-ritkán
 mosolyog egy pillanat,
 bús diákként, lecke végén,
 visszalopni magamat.

Szép szabadság, tarts soká,
 ne tűnj mindjárt semmibe!
 Kezdhetnék most ami tetszik...
 és nem kezdek semmibe.
 Félek minden új munkától:
 mind csak új rabságba ránt,
 Gyűlölöm az első lépést,
 mely megköti az irányt.

Óh az átkozott első sor,
 mely ha a papíron áll,
 mint egy szigorú egyenlet,
 mind a többit vonja már!
 Amíg tiszta, úgy írom
 tele, ahogy akarom...
 Csak a resté a valódi
 gazdagság és hatalom!

Hófehér lap a jövődő,
 teljes és határtalan
 szabadság, mig nem mozdúlok.
 Mért tegyek hát énnagam
 talpam alá síneket?
 szemeimre ellenzőt?
 Mért vesztsem el egy útnyi
 keskenyért a nagy mezőt?

Igy tesz tétlenné a tettvágy.
 Ajkam annyiféle hang
 ostromolja hogy már néma.
 Szó, dal, alkotás, kaland
 int felém, de basamód
 nyúlok én el lankatag,
 míg a világ fut s az évek
 rekordokat ugranak.

Én már tavaly is itt ültem,
 ahol az idén ülök.
 Toll helyett egy szivart rágok
 s feledem hogy vénülök.
 Pedig jön-jön a sötétség,
 a hegy árnya egyre nő
 s szemem előtt mind szűkebbre
 zsugorodik a mező.

ILDIKÓ

A messze kertutakon,
 lépcsőkön, terraszokon,
 a fűvek tengere közt
 s küntebb, a zöld here közt,
 sugaras domb oldalán
 és fönn a cseresnyefán,
 cseresnyefa tetejében,
 homokja selyem ölében
 vagy hintán, felleg előtt
 meg-megpillantom őt
 hol erre, hol arra,
 minthogyha lepke volna
 amilyen egyszerre annyi
 virághoz hű tud lenni,

itt is meg ott is ott van,
 el is száll, mégis ottvan
 mert mindig visszajő,
 és éppennyen ő :

mindenfele villog a
 hajából a pántlika
 vagy hátán a piros x
 amit a köténye ír ;
 ez a csöpp domb, ez a kert
 kacajával teli telt
 mint zöld lugas, hacsak egy
 pöttömke méh beleszáll,
 zsongással mind tele már,
 hogy még az a búsabb hegy,
 hogy még az a némább táj
 amit magamban hordok,
 én sohase boldog,
 az is tele
 lesz övele
 s ha behúnyom a szemem,
 meglátom őt odabenn,
 azon a néma hegyen,
 a csüggesztő sötétben,
 amint gond és gyűlölet
 sok mérges völgye felett
 szálldos pirosan vagy kéken
 hol erre, hol arra
 minthogyha lepke volna,
 mint azok a tarkaszín
 lepkék odalenn a réten
 ahol a kert tövében
 egymásra hajlik a szélben
 a zöld here s baltacim.

RIMEK

Még az egész napon át
bolygjuk a nyár vadonát,
de az est már szelid ősz :
bágyadt szemünk elidőz
a sötétség mélytavu
völgyein s a vértanu
ég testén mely csillagos
fénysebekkel gyulladoz.
Ami nappal olyan pogány,
a fű a domb homlokán :
ez a fény s az esteli
harmat megkereszteli.
Házunk is a dombon ül,
mint aki templomban ül,
s mintha gyertyát tartana,
nyúl az éjbe ajtaja
vékony részén a sugár —
dombon ül és muzsikál
— azaz benne rádiód —
bezengi a régiót
igaz hogy nem templomi
hanggal, hanem londoni
dzsesszekkel... De mért ilyen
fényes a táj hirtelen?
Mind nagy ostya, kereken
kel a hold a tej-egen.
És a ház most térdepel.
Öltönye fehér lepel.
Mint ki áldozásra vár,
s közben más imát darál,
mit egy messze, ördögi,
szuggeráló sűg neki.
Óh mily csűf, frivól ima!
Vétek ennek szólni ma.

Zárd el, édes! Jámborabb
 Zene zeng a lomb alatt.
 Hallgassatok, városok!
 Bokraink jobb kórusok.
 Hagyjátok a tücsköket,
 hadd zengjék túl dzsesszteket!
 Szeretném a londoni
 rádióba mondani:
 »Dzsiggek, csitt egy percre, csitt!
 Világszám következik.
 Páris, London, Nazarét,
 Assisi és Tiszarét,
 Barcelona, Mexico,
 egy a program: tücsökszó!»

ESŐS NYÁR

I.

Mint egy ország levert forradalom után,
 oly csöndes ez a nap.

Vacognak a füvek, s az ágak fenn a fán
 gyáván bólintanak,

ha elleng köztük a halk inspektor, a szél...

Az égből is csupán
 szűken szűrődik át valami szürke fény
 az ónos cenzurán.

Micsoda nyár! Talán kezdődik már az őszi.

Korán vénül az év,
 mint csüggedt férfi, kit korai gond redőz...

A házeresz esővén
 könny ül, s a kerti sok kisírt szemű virág

úgy néz föl a csigás
 füből, mint akiket nem enyhít semmi más,
 csupán a zokogás.

Mit ér a zokogás? Ugyis meghal a nyár.

Ugyis meghal az év.

Pár hétre még talán kijő a napsugár... .

Az is csak haladék.

A legvirágosabb ősz is a télbe visz... .

Szép lejtő is leránt... .

Lesz még tavasz, de az más tavasz lesz, s nem is emlékezik miránk.

II.

Most újra megered az eső, kopogó

zajjal, s az ég olyan,

mint a félárbocra eresztett lobogó :

úgy leng, alacsonyan.

A szél meg hangosabb s füvek és fák között parancsokat kiált.

Ők szótfogadnak, mint ijedt ujoncsereg :

»jobbra át!« »Balra át!«

»Mily parancsuralom, milyen fegyelem ez, micsoda hadsereg,

amelyet a gonosz hadvezér egyenest a halálba vezet?«

— kérdem, és minthacsak egyszerre magam is közöttük állanék,

amint hajlongnak és egyhelyben állva is mennék az ősz felé...

Éltem félszázadot, de már nem élek én.

Léptem nem visz tovább.

Csak annyit mozdulok, amennyit hajt a szél : gyakorlom a halált

veszteg, számúzve, és várva ítéletem, mint a sztoikusok,

a Császártól, kinek nyarából életem elejtve kicsuszott.

BÚCSÚ A NYÁRILAKTÓL

Búcsúznunk kell újra, kicsi ház,
s egyre nehezebb a búcsuzás.

Hányszor látlak, ki tudhatja, még?

Hány nyarat fog adni még az ég?

Az idei zord volt és fukar.

Kárpótolni talán most akar.

De pávázhathat a nap tolla már:

kései nyár, nem igazi nyár.

Óh e párás, pávás lomhaság!

Félszegen nyujtózik a faág

S olyan tarkák, merevek a fák,

ahogy pingálná egy kisdíák.

Mint a dróton csüggő művirág,

lanyhán ling-lóg szárán a virág,

S néma s fényes az egész világ,

mint üveg alatt egy mű-világ.

Mint egy akvárium fenekén,

idegen nagy csendben járok én.

Körülötteni sok halk szörnyeteg,

jövöm félelmei, lengenek.

Isten vedel, kicsi hegyi ház!

Nem soká tart már a ragyogás.

Szétroppan a kék üveg, az ég,

Beszakad a zápor és a szél.

S én futok, mint aki menekül,

Mint aki nem bírja ki egyedül,

Mint vihar jöttén a kósza juh

nyájat keres és karámba bú.

Én tudom, hogy ez a béna csend,
ez a vak fény gonoszat jelent.

Jön az ősz és életem is ősz:

Óh jaj, mit hoz őszömnek az ősz?

Ha egyszer a fürgeteg beront,
mit ér, hogy ily tarka-szép a lomb?

Ami legszebb és legpirosabb,
az fog hullani leghamarósabb.

Remegnek a gyenge levelek,
mint siralomházban a fejek.

Az egész táj szép siralomház.

Isten veled, kicsi nyári ház!

Engem a város karáma vár,

Te itt maradsz, őszi tarka táj.

Eldobott rajz, míg majd a vihar/
letöröl nedves spongyáival.

ÁDVENTI KÖD

Tél van megint!	hova a csillag-
Reggel amint	állatok bujnak
fölébredek,	nappalira:
még betekint	Kos, Bak, Bika...
az utcalámpa	Tán a ravasz
sötét szobámba,	égi lovas
mert odakint	»sötétén tartja»,
köd van megint.	míg egy kamasz
Elbuvik a	s vig turf-inas
nap-paripa	a forró pálya
az ég dugottabb	gyepét kitarja:
aklaiba,	az új tavasz.

S én mint kinek
nagy versenyek
tétén végső
rcménye remeg,
szorongva kérdem,
mit rejtenek
e függönyök
s az istenek?

És lesz-e még
Lángja elég
hevitni, mint
valaha rég
e földi lét
fagyát s az ember
vak életét
valaha még?

És lesz-e még
hogy fölfakad
a borulat,
s küld-e a nap
egy sugarat,
mint vért a seb,
vagy megfuladt
a köd alatt?

Agyon ülök
s nincs egy szemernyi
kedvem kikelni.
Talán örök
marad a köd
amely beföd
s kásásan ing a
tetők fölött.

Óh könnyű rímek,
friss zengzetek,
csengessetek!
Végem, ha vigaszt
nem lelhetek
tibennetek...

CSILLAG UTÁN

Ülök életunt szobámban,
hideg teát kavarok...
Körülöttem fájás-félés -
ködhálója kavarog.
Kikelek tikkadt helyemből,
kinyitom az ablakot
s megpillantok odakint egy
igéretes csillagot.

Ó ha most mindent itthagynék,
mennék a csillag után,
mint rég a három királyok
betlehemi éjszakán!
Gépkocsin, vagy tevehátón —
olyan mindegy, hogy hogyan!
Aranyat, tömjént és mirrhát
vinnék, vinnék boldogan.
Mennék száz országon át, míg
utamat szelné a vám.
»Aranyad tilos kivinni!«
szólna ott a vámós rám.
»Tömjened meg, ami csak van,
az mind kell, az itteni
hazai hatalmak fényét
méltón dicsőíteni.«
Százszor megállítanának, —
örülnék, ha átcsuszom :
arany nélkül, tömjén nélkül
érnék hozzá, Jézusom!
Jaj és mire odaérnék,
hova a csillag vezet,
te már függnél a kereszten
és a lábad csupa seb,
s ahelyett hogy bölcsőd köré
szórjak tömjént, aranyat,
megmaradt szegény mirrhámmal
keserűszagu mirrhámmal
kenném véres lábadat.

AZ ELBOCSÁTOTT VAD

Nem hiszek az Elrendelésben,
mert van szivemben akarat,
s tán ha kezem másképp legyintem,
a világ másfelé halad.
Mégis érzem, valaki néz rám,
visz, őriz, ezer baj között,
de nem hagy nyugton, bajt idéz rám,
mihelyt gögömben renyhülök.

Ez a valaki tán az Isten
akitől bujni hasztalan.
Nem hiszek az Elrendelésben,
de van egy erős, ős uram.
Már gyermekül vermébe ejtett
s mint böles vadász gyenge vadat,
elbocsátott, de nem felejtett:
szabadon sem vagyok szabad.

Ily vadra, régi hercegeknek
szokásuk volt, mondják, jelet,
aranyos nyakörvet verettek,
hogy mindég ráismerjenek.
— Így hordom én is titkos örvét
annak aki e rengeteg
ölében elfogott, de önkényt
újból elveszni engedett.

Azóta bolygok a viharban
vadmódra — de az ő jele,
erejének bélyege rajtam
hogy ne nyughassam nélküle
s mint szélcibált bogáncs amelyen
a szivárvány lába pihen,
illattal tellik: úgy betelljen
sóvárgással bogáncs-szivem.

Nem hiszek az Elrendelésben,
 mert szabad vagyok : oly szabad,
 mint a bolond bogács a szélben
 vagy vad bozót között a vad.
 »Vezessen Hozzád a szabadság!«
 így kérem olykor aki vár,
 mert nem annak kell az imádság,
 ki Istent megtalálta már.

INTELEM VEZEKLÉSRE

Mivel e földön jónak lenni oly nehéz —
 érényeid elhagynak mint az ifjuság,
 de büneid utánadjönnek, mint a hű kutyák
 s ha netán elfáradva az uton leülsz,
 mind köribéd telepszik és arcodba néz
 nyugodtan, mintha mondanák : »Nem menekülsz!« —
 s ha néha egyet bottal elkergetsz és messzeversz,
 kicsit hátrábbhuzódik, és ha nem figyelsz,
 megint előjön, kezéd nyalja, s mintha már
 lelked belső helyein és zugaiban
 kotorna nyelve ragadósan, sikosan,
 és érzed már hogy többé nem kergetheted
 s nem verheted hacsak magadat nem vered —
 verd! verd! ezer bűn nyelve lobog benned mint a tűz
 és lelked már nem is egyéb mint ez a tűz :
 te csak a bűnök teste vagy, mely lábbon jár
 s viszi és rejti mint legmélyebb lényegét
 s önbelsejét, az önzést és rossz vágyakat,
 mint a belpoklos poklát mely benne rohad
 és őt is elrohasztja — viszi mint az örület
 vak égését, ezt a sivár belső tüzet
 amelyben minden bölcs erő és fiatal
 érény úgy illan el, mint tűzben az olaj,
 légbe leng fel és híg egek felé enyész —
 mivel e földön jónak lenni oly nehéz!

ŐSZ ÉS TAVASZ KÖZÖTT

Elzengett az őszi boros ének.
 Megfülelt már hüse a pincének.
 Szél s viz csap a csupasz szőlőtőre.
 Ludbörzik az agyagos domb bőre,
 elomlik és puha sárrá rothad,
 mint mezítlén teste egy halottnak.

Este van már, sietnek az esték
 álnokul mint a tolvaj öregség
 mely lábhegyen közeledik, halkan,
 míg egyszer csak ugrik egyet, s itt van!
 Nem tudjuk már magunkat megcsalni :
 óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!

Leesett a hó a silány földre,
 talán csak hogy csúfságát befödje.
 Most oly fehér mint szobánkban este
 fekhelyünk, ha készen vár megvetve,
 puha dunnánk, makulátlan párnánk :
 s mintha a saját ágyunkon járnánk,

mint a pajkos gyerekek, ha még nem
 akaróznak lefeküdni szépen,
 sétálnak az ágy tetején, ringva,
 míg jó anyjuk egyszer meg nem unja
 s rájuk nem zeng : »Paplan alá! Hajjcsi!»
 Óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!

Már az év, mint homokóra, fordul :
 elfogy az ó, most kezd fogyni az új,
 s mint unt homokját a homokóra,
 hagyja gondját az ó év az ujra.
 Mennyi munka maradt végezetlen!
 S a gyönyörök fája megszedetlen...

Türelmetlen ver a szivünk strázsát,
 mint az ör ha tudja már váltását.
 Idegesen nyitunk száz fiókot.
 Bucsuzzel izgatnak a csókok.
 Öreg öröm, nem tud vigasztalni ;
 óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!

Olvad a hó, tavasz akar lenni.
 Mit tudom én, mi szeretnék lenni!
 Pehely vagyok, olvadok a hóval,
 mely elfoly mint könny, elszáll mint sóhaj.
 Mire a madarak visszatérnek,
 szikkad a föld, hire sincs a télnek...

Csak az én telem nem ily mulandó.
 Csak az én halálom nem halandó.
 Akit egyszer én eleresztettem,
 az a madár vissza sohse reppen.
 Lombom, ami lehullt, sohse hajt ki...
 Óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!

Barátaim egyenkint elhagytak,
 akikkel jót tettem, megtagadtak ;
 akiket szerettem, nem szeretnek,
 akikért ragyogtam, eltemetnek.
 Ami betüt ágam irt a porba,
 a tavasz sárvize elsodorja.

Száradt töke, unt tavalyi vendég :
 nekem már a tavasz is ellenség!
 Csak te borulsz rám, asszonyi jóság,
 mint a letört karóra a rózsák,
 rémült szemem csókkal eltakarni...
 Óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!

BALÁZSOLÁS

Szépen könyörgök, segíts rajtam, szent Balázs!

Gyermekkoromban két fehér
gyertyát tettek keresztbe gyenge nyakamon
s úgy néztem a gyertyák közül,
mint két ág közt kinéző ijedt őzike.

Tél közepén, Balázs-napon
szemem pislogva csüggött az öreg papon,
aki hozzád imádkozott

fölelhajolva, ahogy ott térdeltem az
oltár előtt, kegyes szokás
szerint, s diákul dűnnyögve, amit sem én
s ő se jól értett. De azért

te meghallgattad és megóvtad gyermeki
életem a fojtogató
torokgyíktól, s a veszedelmes mondulák
lobjaitól, hogy fölnövén
félszáz évet megérjek, háladatlanul,
nem is gondolva tereád.

Óh ne bánd csúf gondatlanságom, védj ma is,
segíts, Sebasta püspöke!

Lásd, így élünk mi, gyermekmódra, balgatag,
hátra se nézünk, elfutunk

a zajló úton, eleresztve kezetek,
magasabb szellemek — de ti
csak mosolyogtok, okos felnöttek gyanánt.

Nem sért ha semmibe veszünk
s aztán a bajban újra visszaszaladunk
hozzátok, mint hozzád ma én
reszkető szívvel... Mosolyogj rajtam, Balázs!

ki mint a szepegő kamasz,
térdeplek itt együgyű oltárod kövén —
mosolyogj rajtam, csak segíts!

Mert orv betegség öldös íme engemet
és fojtogatja torkomat,

gégém szűkül, levegőm egyre fogy, tüdőm
zihál, s mint aki hegyre hág,
mind nehezebben kúszva, vagy terhet cipel-
kifulva, akként élek én
örökös lihegésben. S már az orvosok
kése fenyeget, rossz nyakam
fölvágni, melyet hajdan olyan megadón
hajtottam gyertyáid közé,
mintha sejtettem volna már... Segíts, Balázs!

Hisz a te szent gégedet is
kések nyiszálták, mikor a gonosz pogány
kivégzett: tudhatod, mi az!
Te ismered a penge élet, vér ízét,
a megfeszített perceket,
a szakadt légső görcseit, s a fulladás
csatáját és rémületét.
Segíts! Te már mindent tudsz, túl vagy mindenem,
okos felnőtt! Te jól tudod,
mennyi kint bír az ember, mennyit nem sokall
még az Isten jósága sem,
s mit ér az élet... S talán azt is, hogy nem is
olyan nagy dolog a halál.

*Maradjatok összesek
Egy költőt eltemettem
Most már más költő leszek
És leszünk vele ketten.*

JONÁS
1967—39
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

JÓNÁS KÖNYVE

1937—38

ELSŐ RÉSZ

Monda az Úr Jónásnak: «Kelj fel és menj
Ninivebe, kiáltó a Város ellen.
Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság:
szentes haljai szent lábaimat mossák.
Szólt, és fölkele Jónás, hogy' szálladna,
de nem hová a Mennyből akarta,

mivel ruhellé **JÓNÁS**
lélt a városra, ahol ott
ahol magány és kétség övezte,
senhogy a fedet **1937—39**
Kerülvén szét Jónás kizöngbe

hajóra szállott, mely elviharolt
Tarsis felé, a megszállt hajókat
futván az Urat, mint tollaj a hóhért.

Az Úr azonban szerzett nagy szelét
és elbocsátá a tenger felett
s kelt a tengernek sok nagy tornya akken
ingó és bulló kék hullámfalakból,
mintha egy új Ninive keletkezne,
kelne a percenként összedőlné újra.
Forgott a hajó, kettétört az árhoc,
deszkaszét nem maradt hi deszka-sálhoz.

A görög hajósok, szűket vizítve,
minden tértét bedobtak már e vízbe,
s míg arcukba csapott a szörnyű szél,
kiki a maga istenét üvöltö.

OSZK
1831-1861

Országos Széchényi Könyvtár

JÓNÁS KÖNYVE

1937—38

ELSŐ RÉSZ

Monda az Ur Jónásnak : »Kelj fel és menj Ninivébe, kiálts a Város ellen!

Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság : szennyes habjai szent lábamat mossák.«

Szólt, és fölkele Jónás, hogy szaladna, de nem hová a Mennybeli akarta, mivel rühellé a prófétaát, félt a várostól, sivatagba vágyott, ahol magány és békesség övezze, semhogy a fedett népség megkövezze.

Kerülvén azért Jáfó kikötőbe hajóra szállott, mely elvinné őtet Tarsis felé, s megadta a hajóbért, futván az Urat, mint tolvaj a hóhért!

Az Ur azonban szerzett nagy szelet és elbocsátá a tenger felett s kelt a tengernek sok nagy tornya akkor ingó és hulló kék hullámfalakból, mintha egy uj Ninive kelne-hullna, kelne s percenként összedőlne újra. Forgott a hajó, kettétört az árboc, deszkaszál nem maradt hü deszkaszálhoz.

A görös hajósok, eszüket veszítve, minden terhet bedobtak már a vízbe, s mig arcukba csapott a szörnyü sóslé, kiki a maga istenét üvölté.

Jónás mindent kiadva, elcsigázva,
betámolygott a fedélközi házba,
le a lépcsőkön, a hajőfenékre,
s ott zuhant bódult félálomba végre
gurítván őt az ázott, rengő padlat.

S így lőn hogy a kormányos belebotlott,
a deszkákat vizsgálva, s rája szólt:
»Mi dolog ez, hé, te nagy alható?
Ki vagy te? Kelj föl, s kiált a keserves
istenedhez, talán ő megkegyelmez!
Vagy istened sincs? Szólj! Miféle nemzet
szült? Nem te hoztad ránk a veszedelmet?
Mely város vall polgárának, büdös?
S e fene vizen át velünk mivégre jössz?

S ő monda néki: Zsidó vagyok én
s az Egek Istenétől futok én.
Mi közöm nékem a világ bünéhez?
Az én lelkem csak nyugodalmat éhez.
Az Isten gondja és nem az enyém:
senki bajáért nem felelek én.
Hagyjatok itt megbujni a fenéken!
Ha süllyedünk, jobb itt fulladni nékem.
De ha kitesztek még valahol élve,
tegyetek egy magányos erdőszélre,
hol makkon tengjek és keserű meggyen
békében, s az Isten is elfeledjen!»

De a kormányos dühhel csapta vissza:
»Mit fecsegsz itt erdőről össze-vissza?
Hol itt az erdő? És hová tegyünk ki?
Innen csak a tengerbe tehetünk ki!
Ki is teszünk, mert nem türöm hajómon
az ilyet akit mit tudom mi bün nyom!
Már biztos hogy te hoztál bajba minket:
magad mondod hogy Isten átka kerget.

Ha Isten üldöz, az ördög se véd meg!
 Hé, emberek! Fogjátok és vigyétek
 ezt a zsidót!« S már nyole marok ragadta,
 nehogy hajójuk süllyedjen miatta,
 mert nehéz a kő, és nehéz az ólom,
 de nehezebb kit titkos súlyu bűn nyom.

Jónás azonban jajgatott s nyögött
 és meglóbálták a tenger fölött.

»Vigyázz — hó-rukk! Pusztuljon aki nem kell!«
 S nagyot loccsant... s megcsöndesült a tenger,
 mint egy hasas szörny mely megkapta étkét.
 S már a hajósok térdencsúszva, kétrét
 görbedve sirtak és hálákat adtak
 könnyelmű áldozatokat fogadtak,
 s a messzeségben föltűnt a szivárvány.

A víz simán gyűrűzött, mint a márvány.

MÁSODIK RÉSZ

Az Ur pediglen készített vala
 Jónásnak egy hatalmas cethalat
 s elküldte tátott szájjal hogy benyelné,
 halat s vizet vederszám nyelve mellé
 minek sodrán fejjel előre, hosszant
 Jónás simán s egészben úgy lecsúszant
 gyomrába, hogy fején egy árva haj
 nem görbült, s ájultából csakhamar
 fél-ébren pislogott ocsudva, kába
 szemmel a lágy, vizes, halszagu éjszakába.

És így jutott a szörny-lét belsejébe
 vak ringások eleven bölcsejébe,
 és lakozék három nap, három éjjel
 a cet hasában, hol éjfél a déllel

egyforma volt, s csupán a gondolatnak
 égre-kigyózó lángjai gyulladtak,
 mint fulladt mélyből pincetűz ha támad.
 És könyörge Jónás az ő Urának
 a halból, mondván: »Kiáltok Tehozzád,
 hallj meg, Isten! Mélységből a magasság
 felé kiáltok káromlok, könyörgök,
 a koporsónak torkából üvöltök.

Mert dobtál vala engem a sötétbe —
 s tengered örvényébe vetették be,
 és körülvett a vizek veszedelme
 és fű tekeredett az én fejemre,
 bő hullámaid átnyargaltak rajtam,
 és Egyetemed fenekébe hulltam
 a világ alsó részeibe szállván,
 ki fenn csücsültem vala koronáján!
 Én aki Jónás voltam, ki vagyok már?
 Ki titkaidat tudtam, mit tudok már?
 Kényedre hány-vet hánykódó vized
 s nyálkás hus-záraiba zárt a Cet«.

S lélekze Jónás, mivelhogy kifulladt,
 sűrűn szíván kopoltyuját a Hálnak,
 mely csupa verdesés és lüktetés volt,
 s a vízből-szürt lélekzet mind kevés volt,
 a roppant haltest lihegve-dobogva
 szokatlan terhét ide-oda dobta
 kinjában, míg Jónás émelyegve s étlen
 tovább üvöltött a bűzös sötétben,
 s vonitva, mint a farkas a veremben,
 nyögött: »Bezároltattál, Uram, engem!
 Sarak aljába, sötétségbe tettél,
 ragyogó szemed elől elvetettél.
 Mindazonáltal szemeim vak odva
 nem szűnik nézni te szent templomodra.

Sóvár tekintetem nyilát kilöttem
 s a feketeség meghasadt előttem.
 Éber figyelmem erős lett a hitben :
 akárhogy elrejtözöl, látlak, Isten!
 Rejteztem én is elüled, hiába!
 Utánam jöttél tenger viharába.
 Engedetlen szolgálodat meggyötörted,
 magányos gögöm szarvait letörted.
 De mennél csúfabb mélybe hull le szolgálád,
 annál világosabb előtte orcád.
 Most már tudom hogy nincs mód futni tőled
 s ki nem akar szenvedni, kétszer szenved.
 De te se futhatsz, Isten, énelőlem,
 Habár e halban sós hús lett belőlem!

Ekkor nagyot ficánkodott a Cethal,
 Jónás meg visszarugott dupla talppal.
 S új fájdalom vett mindkettőn hatalmat :
 a hal Jónásnak fájt, Jónás a halnak.

És monda Jónás : »Ki táncoltat engem?
 Ki az aki nem hágy pusztulni csendben?
 Besóztál görgő tengered savával
 és csapkodsz, mintha játszanál csigával.
 Mert megfogyatkozott bennem a lélek :
 de az én Uram akará hogy éljek.
 Ebének kíván engemet a Pásztor
 és megszabadított a rothadástól.
 Jössz már, Uram, jössz, záraim kizárod
 s esahos szókkal futok zargatni nyájad.
 Mert imádságom elhatott tehozzád
 és végigjárta a Magasság hosszát.
 Csapkodj hát, csapkodj, ostorozva bölesen,
 hogy amit megfogadtam, ne felejtsem,
 mert aki éltét hazugságba veszti,
 a boldogságtól magát elrekeszti.«

Igy szóla Jónás, s eljött a negyednap
és akkor az Ur parancsolt a hálnak,
ki Jónást a szárazra kivetette,
vért, zsirt, epét okádva körülötte.

HARMADIK RÉSZ

S monda az Ur Jónásnak másodizben :
»Kelj föl és menj, mert én vagyok az Isten.
Menj, a nagy Ninivéig meg se állj,
s miként elédbbe irtam, prédikálj!«

S fölkele Jónás, menvén Ninivébe,
melynek három nap volt járó vidéke,
három nap taposhatta azt akárki
s kanyargós utcáiból nem talált ki.

Menvén hát Jónás, első nap kiére
egy sátrakkal telt, csillagforma térre
s az árusok közt akik vad szakállát,
és lotykos, rongyos, ragadós ruháját,
ahol helyet vön, kórusban nevettek,
kiáltott, mint az Ur meghagyta, ekként :

»Halld az Egek Urának Istenének
kemény szózatját, nagy Ninive, térj meg,
vagy kénkövekkel ég föl ez a város
s föld alá süllyed, negyven napra mához!«

Igy szólott Jónás, s szeme vérbeforgott,
kimarjult arcán veritéke csorgott,
de az árusok csak tovább nevettek,
alkudtak, csaltak, pöröltek vagy ettek
s Jónás elszelelt búsan és riadtan
az áporodott olaj- s dinnyeszagban.

Másod estére másik térre ére,
 a színészek és mimesek terére,
 kik a homokon illegye kigyóztak
 s szemérem nélkül a nép előtt csókolóztak.
 Ott Jónás a magas ülés-sorok csucsára
 hágván, olyat bődült bozontos szája,
 hogy azt hitték, a színre bika lép.
 Mohón hökkenve némult el a nép,
 míg Jónásból az Ur imígyen dörgött :
 »Rettegj, Ninive, s tarts bünbánva böjtöt!
 Harminkilencszer megy le még a nap,
 s Ninive napja lángba, vérbe kap!«

S az asszonyok körébe gyültek akkor
 s kísérték Jónást bolondos csapattal.
 Hozzá simultak, halbüzét szagolták
 és mord lelkét merengve szimatolták.

Igy ért, az asszonyoktól közrevéve,
 harmadnap a királyi ház elébe.
 Ott már tudták és várták és bevitték
 egy nagy terembe, hol arany teríték
 mellett heverték a Hatalmasok,
 nyüzsgvén köröttük szép rabszolga sok,
 és meztelen táncoltak ott a szolgák
 vagy karddal egymást ölték, kaszabolták
 játékul. Jónást meg egy cifra oszlop
 tetejébe tették hogy szónokoljon
 és jövendölje végét a világnak.

És Jónás akkor egy iszonyu átkot
 kiáltva a királyra s udvarára
 s az asszonyokra és a palotára
 s a színészekre és a mimesekre
 s az árusokra és a mivesekre

s az egész Ninivére mindenestül,
 leugrott, és az örökön keresztül
 kitört, s a termen át, s a szoborerdőn,
 csarnokon, folyosókon és a kerten,
 tavat megúszva, rácsokon lekúszva,
 s a vízvezeték-csatornán lecsúszva,
 utcán és bástyán, falmentén szaladva
 rohant ki Ninivéből a szabadba,
 egyetlen látomással dult szívében :
 hogy kő kövön nem marad Ninivében.

És méne a pusztába, hol a sáskák
 a gyér fü szomjas zöldjét mind levásták,
 hol aki a forró homokra lépett
 jó saru nélkül, a talpa megégett :
 ott megfogadta, harmincnyolc napig
 böjtölve s imádkozva ott lakik
 s nem mozdul, mignem messze kénköves
 lángoktól lenne lenn az ég veres
 s hallanék hogy a föld egyszerre szörnyet
 dördül, s a nagy vár tornyai ledőlnek
 s ugy elpusztul minden ninivei,
 maga és apja s anyja, fiai
 s lányai, huga-öcsce, nénje-bátyja,
 mint hajdan a Jeroboám családja.

S azontul, harmincnyolcból visszamelve,
 a napokat számlálja vala rendre,
 kiáltozván az Urhoz : »Halld, Hatalmas!
 Hires Bosszuálló, szavamra hallgass!
 Elküldtél engem, férgekhez a férget,
 kik ellenedre s fricskád nélkül éltek.
 Én inkább ültem volna itt a pusztán,
 sorvadva, mint ma, gyökéren és sáskán
 De böjt s jámborság néked mint a pélva,
 mert vétkesek közt cinkos aki néma.

Atyjafiáért számot ad a testvér :
 nincs mód nem menni ahova te küldtél.
 Csakhogy a gonosz fittyet hány a jóra.
 Lám, megcsufoltak, Egek Alkotója!
 Szolgádat pellengérré állították,
 mert gyöngé fegyver szózat és igazság.
 Nincs is itt haszna szépszónak s imának,
 csak harcnak és a hatalom nyilának.
 Én Jónás, ki csak a Békét szerettem,
 harc és pusztulás prófétája lettem.
 Harcolj velük hát, Uram, sujtsd le őket!
 Irtsd ki a korcs fajt s gonosz nemzedéket,
 mert nem lesz addig igazság, se béke,
 míg gögös Ninive lángja nem csap az égbe.»

S elmúlt egy hét, és kettő, három, négy, öt,
 és már a harmincyolcadik nap eljött.
 Jött a reggel és a dél és az este :
 Jónás egész nap az ég alját leste.
 S már a láthatár elmerült az éjben,
 s egy árva ház sem égett Ninivében.

NEGYEDIK RÉSZ

Mert látá az Ur, hogy ott egyik-másik
 szivben még Jónás szava kicsirázik
 mint a jó mag ha termőföldre hullott,
 s pislog mint a tűz mely titkon kigyulladt.
 S gondolta : »Van időm, én várhatok.
 Elöttem szolgálím, a századok,
 fujják szikrámat, míg láng lesz belőle ;
 bár Jónás ezt már nem látja, a dőre.
 Jónás majd elmegy, de helyette jő más,«
 így gondolá az Ur ; csak ezt nem tudta Jónás,

s azért felette megharaguvék,
és mondta: »Mikor ide kijövék,
s azóta napról-napra s egyre többen
jöttek a városból kérdezni tőlem,
kicsit gunyolva, kicsit félve-bánva,
hány nap van hátra még? S én számról-számra
közlém pontosan. S most szégyenben hagytál!
Hazudtam én, és hazudott a naptár.
És hazudott az Isten! Ezt akartad?
Bünbánók jószándékát megzavartad,
Hiszen tudhattam! Kellett volna tudni!
Azért vágytam hajón Tarsisba futni...
Mert te vagy aki fordít rosszat jóra,
minden gonosznak elváltoztatója.
De már az én lelkem vedd vissza tőlem,
mert jobb nekem meghalnom hogysesm élnem.«

Tudnivaló pedig itt hogy kimenve
a városból Jónás, ül vala szembe,
a város ellenébe, napkeletnek,
árnyékban, mert egy nagylevelű tőknek
indái ott fölfutva egy kiszáradt,
hőségtől sujtott fára olyan árnyat
tartottak, ernyőt eltikkadt fejére,
hogy azalól leshetett Ninivére
fátylában a nagy fények fonta ködnek.
S örüle Jónás módfelett a tőknek.

Aztán egy reggel, hajnaltájra, szerzett
a nagy Uristen egy kicsinyke férget,
mely a tőknek tövét megrágtá volna
és tette hogy indája lekonyulna,
levele megpörögve kunkorodna
s az egész tők elaszva szomorodna.

Oly vékonyá fonnyadt, amely nagyra felnőtt:
nem tartott többet sem árnyat sem ernyőt.

S akkor az Isten szerze meleget
 s napkeleti szárazszó szeleket
 s lőn hogy a nap hévsége megsütötte
 Jónás fejét, és mepcsapván, felette
 bágyadtta szédítette, úgyhogy immár
 ugy érzé, minden körülötte himbál,
 mintha megint a hajón volna ; gyomra
 kavargott, és gyötrőn égette szomja
 s ezt nyögte csak : »Lelkem vedd vissza, kérélek,
 mert jobb már hogy meghaljak, semhogy éljek.«

S monda az Ur Jónásnak : »Lásd, valóban
 méltán busulsz s vádolsz-e haragodban
 a széleslombu, kövér tök miatt,
 hogy hüs árnya fejedről elapadt?«

S felelt, kitörvén Jónásból a méreg :
 »Méltán haragszom azért, migcsak élelek!

És monda akkor az Isten : »Te szánod
 a tököt amely egy éjszaka támadt
 s egy másik éjszaka elhervadt ;
 amelyért kezéd nem munkálkodott ;
 amelyet nem ápoltál, nem neveltél,
 lombja alatt csak lustán elhevertél.

És én ne szánjam Ninivét, amely
 évszázak folytán épült vala fel?
 melynek tornyai vetekedve kelnek ?
 mely mint egy győztes harci tábor terjed
 a sivatagban, és utcái mint
 képeskönyv amit a történet irt,
 nyilnak elém? Ne szánjam Ninivének
 ormát mely lépcsőt emel a jövőnek?
 A várost amely mint egy fáklya égett
 nagy korszakokon át, és nemzedékek

éltek fényénél, s nem birt meg vele
a sivatagnak annyi vad szele?
Melyben lakott sok százszor ezer ember
s rakta fészket munkálva türelemmel :
ő sem tudta, és ki választja széllyel,
mit rakott jobb-, s mit rakott balkezevel?

Bizd azt reám, majd szétválasztom én.
A szó tiéd, a fegyver az enyém.
Te csak prédikálj, Jónás, én cselekszem.
Ninive nem él örökké. A tők sem,
s Jónás sem. Eljön az ideje még,
születni fognak újabb Ninivék
és jönnek új Jónások, mint e tőknek
magvaiból új indák cseperednek,
s negyven nap, negyven év, vagy ezer-annyi,
az én szájamban ugyanazt jelenti.»

Igy szólt az Ur, és Jónás hallgatott.
A nap az égen lassan ballagott,
Messze lépcsős tornyai Ninivének
a hőtől ringatva emelkedének.
A szörnyű város mint zihálva roppant
eleven állat, nyult el a homokban.

JÓNÁS IMÁJA

1939

Hozzám már hűtlen lettek a szavak,
vagy én lettem mint túláradt patak
oly tétova céltalan parttalan
s úgy hordom régi sok hiú szavam
mint a tévelygő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat gátakat.
Óh bár adna a Gazda patakom
sodrának medret, biztos úton
vinni tenger felé, bár verseim
csücskére Tőle volna szabva rim
előre kész, s mely itt áll polcomon,
szent Bibliája lenne verstanom,
hogy ki mint Jónás, rest szolgálja, hajdan
bujkálva, később mint Jónás a Halban
leszálltam a kinoknak eleven
süket és forró sötétjébe, nem
három napra, de három óra, három
évre vagy évszázadra, megtaláljam,
mielőtt egy mégvakabb és örök
Cethal szájában végkép eltűnök,
a régi hangot s, szavaim hibátlan
hadsorba állván, mint Ő sugja, bátran
szólhassak s mint rossz gégémbe telik
és ne fáradjak bele estelig
vagy míg az égi és ninivei hatalmak
engedik hogy beszéljek s meg ne haljak,

UTOLSÓ VERSEK
A KÖLTŐ UTOLSÓ
GYÜJTEMÉNYÉBE
FEL NEM VETT VERSEK

1903—1941

Országos Széchényi Könyvtár

A KÖIRŐ UTOLSÓ
GYÜJTEMÉNYÉRE
FELNEM VÉLT VERSEK

1801—1801

Országos Széchényi Könyvtár

SÁRKUTAZÁS

1937. május

UTOLSÓ VERSEK

1934—1941

A) LAPOKBAN MEGJELENT VERSEK

1937—1941

1. Ház-éOrszágos Széchényi Könyvtár
a nyájas föld mely otthonon volt a egy velem,
a semmi-égbe siklik és már nincs sehol.
2. Gyér a vidám rét. Több már ami sivátog
és idegen...
Mert zordabb világrészbe ér be életem.
3. Hogyan állszem I-S felszerelését arát virgok I
idegen ég
süvit életem. Fekar, kietlen és hideg.
4. A zöld jég a lila kőd-hom, hol a hozug
sarkfény loboq
szolidobb, mint ahová menni én fogok.

UTOLSÓ VERSEK

1831—1841

OSZK (A) LAPOKBAN MEGJELENT VERSEK

1837—1841

Országos Széchényi Könyvtár

SARKUTAZÁS

1937. május.

1. Fürdök az óraketygésben. Visz a sok puha, pici hullám, amely az egész világot viszi.
2. Ringók, simák, s Niagarák vizeinél sodruk sűrűbb.
Páncélhajó se tudhat úszni ellenük.
3. Lassan visznek. Csak alig változik a táj,
Így marad el egyenként minden amit futni látni fáj.
4. Ház és bokor,
a nyájas föld mely otthonom volt s egy velem,
a semmiségbe siklik és már nincs sehol.
5. Gyér a vidám rét. Több már ami sivatag és idegen...
Mert zordabb világrészbe ér be életem.
6. Hogyan öltözzem? S felszerelést mit vigyek?
Idegen ég süvít elém. Fukar, kietlen és hideg.
7. A zöld jég s lila köd hona, hol a hazug sarkfény lobog,
szelídebb, mint ahová menni én fogok.

8. Minden pici
hullám tovább hajt egy makacs pólus felé.
Míg utam befagy, s gyász-szinem lesz a fehér.
9. Telek tele
holott nem vár fókabőr, eszkimó-verem...
Fagy, bőjt, magány : se jó falat, se szerelem.
10. Jaj mi marad abból ami ma még enyém?
S mi lesz ami
még ott is éltet? Milyen silány sarki fény?
11. Hulló társak, elveszett expedíció...
Értem soha
nem jön repülőposta vagy mentőhajó.
12. Óh boldog, boldog és háromszor boldog a
sarkutas! Ő reméli még, hogy visszatér :
de én soha.
13. Vad rémregény. Valószínűtlen. Költemény.
Oly ostobán
zeng fülembé, mintha magam sem érteném.
Est hármaskönyv, 938.

INDULÁS AZ ÖREGKORBA

1937. május.

Fürdök az óraketyegésben
az apró hullámok között
amelyek messze tájra visznek
honnan már vissza nem jövök.
Apró hullámok, ringatóak,
de sodruk örvénynél sűrűbb.
Páncélhajót is elragadnak,
senki sem úszhat ellenük.

Lassan visznek tovább, a parton
csak alig változik a táj.
Mégis elmarad bokor és ház,
hiába mondanám: »Megállj!«
A nyájas föld, mely otthonom volt
s azt hittem, szinte egy velem,
úgy elcsúszik a messzeségbe,
nem fogom többet látni sem.
Mindig kevesebb a vidám rét.
Minden kietlen és csunya.
Igy érek egy zordabb világrész
idegen országaiba.
Óh hogy' öltözzem? mit pakoljak?
milyen fölszerelést vigyek?
Mint ki a sarkvidékre készül,
mely fukar, kemény és hideg,
hol csak a zöld jég és fehér kő
s a hazug északfény ragyog:
úgy kell készülnöm a nagy útra,
melyből megtérni nem fogok.
Minden piciny hullám tovább hajt
sivatag pólusom felé:
s lassan-lassan befagy a tenger
és gyász-szinem lesz a fehér.
Sűrűsödő magány, örök böjt,
fókabőr, eszkimó-verem...
Nincsen a szegény utazónak
se jó falat, se szerelem.
Jaj mennyi kísérhet odáig
abból, ami ma még enyém?
S mi fog még ott is hitegetni,
miféle silány sarki fény?
Tudom a sorsomat előre...
Kegyetlen expedíció!
Nincs, onnan ami visszahozzon,
repülő vagy mentőhajó,

Boldog, kit jég közt, sarki éjben
 Kétség s remény esélye vár.
 Az én utamnak egy esélye
 és biztos vége a halál.

Budapesti Szemle, 1940. márc. 1.

KARÁCSONYI ÉNEK

Mért fekszel jászolban, ég királya?
 Visszasírsz az éhes barikára.
 Zenghetnél, lenghetnél angyalok közt :
 mégis itt rídogálsz, állatok közt.

Böles bocik szájának langy fuvalma
 jobb tán mint csillag-ür szele volna?
 Jobb talán a puha széna-alom,
 mint a magas égi birodalom?

Istálló párája, jobb az neked,
 mint gazdag nárdusok és kenetek?
 Lábadhoz tömjén hullt és arany hullt :
 kezed csak bús anyád melléért nyult...

Becsesnek láttad te e földi test
 koldusruháját, hogy fölvetted ezt?
 s nem vélted rossznak a zord életet?
 te, kiről zengjük, hogy »megszületette«!

Szeress hát minket is, koldusokat!
 Lelkünkben gyujts pici gyertyát sokat.
 Csengess éjünkön át, s csillantsd elénk
 törékeny játékunkat, a reményt.

Korunk szava, 1937. dec. 15.

EUCHARISTIA

Az Ur nem ment el, itt maradt.

Őbelőle táplálkozunk.

Óh különös, szent, nagy titok!

Az Istent esszük, mint az ő

törzsek borzongó lagzikon

ették-itták királyaik

husát-vérét, hogy óriás

halott királyok ereje

szállna mellükbe, — de a mi

királyunk, Krisztus, nem halott!

A mi királyunk eleven!

A gyenge bárány nem *totem*.

A Megváltó nem törzsvezér.

Ereje több, ereje más:

ő óriásabb óriás!

ki két karjával általér

minden családot s törzseket.

Egyik karja az Igazság,

másik karja a Szeretet...

Mit ér nekünk a Test, a Vér,

ha szellemében szellemünk

nem részes és úgy vesszük Őt

magunkhoz, mint ama vadak

a tetemet vagy *totemet*?

Áradj belénk hát, óh örök

igazság és szent szeretet!

Oldozd meg a bilincseket

amikkel törzs és vér leköt,

hogy szellem és ne hus tegyen
 magyarrá, s nőjünk ég felé,
 testvér-népek közt, mint a fák,
 kiket mennyből táplál a Nap.

Nyugat, 938. jún. 1.

ÁLDÁS A MAGYARRA

Ne mondjátok, hogy a haza nagyobbodik.
 A haza, a haza egyenlő volt mindig
 ezer év óta már, és mindig az marad,
 mert nem darabokból összetákolt darab :
 egytest a mi hazánk, eleven valami!
 Nem lehet azt csak úgy vagdalni, toldani.

Máskor is hevert már elköttött tagokkal.
 Zsibbadtan alélt a balga erőszakkal.
 De mihelyt fölengedt fojtó köteléke,
 futni kezdett a vér elapadt érébe.
 Visszakapta ami soha el nem vezett.
 Nagyobb nem lett avval. Csak egészségesebb.

Lám, igaz jószágunk visszatér kezünkre,
 bár a világ minden fegyvere örizze.
 Mert erős a fegyver és nagy hatalmasság,
 de leghatalmasabb mégis az igazság.
 Utja, mint a Dunánk és csillagok útja :
 nincs ember, aki azt torlaszolni tudja.

Él a nagy Isten és semmibe megy kárba,
 Magyarok se lettünk pusztulni hiába,
 hanem példát adni valamennyi népnek,
 mily görbék s biztosak pályái az égnek.
 Ebből tudhatod már, mi a magyar dolga,
 hogy az erős előtt meg ne hunyászkodna.

Erős igazsággal az erőszak ellen :
 így élj, s nem kell félned, veled már az Isten.
 Kelnek a zsarnokok, tűnnek a zsarnokok.
 Te maradsz, te várhatsz, nagy a te zálogod.
 Zsibbad a szabadság, de titkon bizsereg,
 és jön az igazság, közelebb, közelebb...

Pesti Napló, 1938. nov. 6.

ZSENDÜL MÁR A TAVASZ

Szekszárd, 1939. ápr. 2—5.

Zsendül már a tavasz langy hegyek oldalán.
 Pöttöm kis nefelejcs nyitja ijedt szemét.

Halk fák gyönyörű gyöngéd
 ujja rajzol a színes ég

hártájára bogas kínai titkokat.
 Friss fürdő a világ, enyhe sugár legyez.

Déltől harmatos estig
 járhatsz könnyű kabátban és

olvashatsz a napon, kéjjel izelgetvén
 olesó hirlapodat s borzatag ámulván
 országok születésén,
 népek vészteni életén,

míg körötte a fák nőnek, a rügy buvik
 a fű sarjad, a fűz sárgul, a mandula

habzik, mint a szökőkút,
 ejtve szirmai záporát

minden szélre. Be jó volna ma bolygni mint
 hajdan bolygtam e bölcs otthoni tájakon
 hetykén, sorra köszöntve
 Sédet, Sárvizet és Siót.

P. N., 1939. ápr. 9.

EZERKILENC SZÁZNEGYVEN

Mi minden voltál már nekem, édes hazám!
 Egész világ, melyben kedvtelven utazám...
 Meghitt otthon, ahol nyujtótam szabadon...
 Keménypados börtön és bujdosó-vadon...

Észrevétlen voltál, mint a jó levegő,
 májd égő fájdalom, mint a szoros cipő...
 Homlokomon bélyeg... a nyakamon járom...
 De mostan kösziklám vagy és erős váram.

Fölforrtak az idők, egy nagy had a világ.
 Most györd be, magyar, a süveged taraját,
 s amint büszke voltál harcaidra hajdan,
 légy büszke békédre e nagy zivatarban.

Mert csodálatos és hősi a te sorsod:
 harcolnod kell, mikor más nyugodt és boldog,
 s mikor körülötted tombol az egész föld,
 te maradsz türelmes, mozdulatlan és bölcs.

Immár a népeket terelik mint nyájat,
 emberek futkosnak, mint riadt patkányok,
 városok lángolnak telhetetlen tűzben,
 nemzetek halálát engedte az Isten.

Te állsz vén bástyádon fürkészve, hallgatag.
 Gonosz, szomszéd szelek borzasztják hátadat.
 Szemed úgy száll szerte, mint a bibliai
 özönben a Noé csapzott galambjai.

Mire tart a végzet s mily sorsra szánt minket?
 Micsoda jövőnek magvaivá rendelt?
 Óh, ki tudja, milyen nehéz parancsokat
 hordunk már zsebünkben titkos pecsét alatt!

Várákozva állunk, mint ki némán, hosszan
 áll egy kényes strázsán, s vigyáz és nem mocsan;
 s ahogy a rossz évek rozsanva meghagyták,
 néz ránk a vén bástya, a nyugós szabadság.

Meg ne inogj, népem, tarts ki nagy strázsádon,
mert kell ma a bástya az omló világban,
s talán épen ez a te nehéz parancsod :
tartani keményen a kopott ős roncsot.

Mert nem véd az, amit te meg nem tudsz védni,
de rozzantan is szent, ami tiéd s régi.
Átkoztad elégszer... kicsi volt magadnak...
S ma áldott, és tágabb, mint nagy birodalmak.

Mi minden voltál már nekem, édes hazám!
De most érzem csak, hogy mi voltál igazán.
Most érzem, hogy nincs hely számomra kívüled
s mi börtönnek látszott, szabadság tornya lett.

Most érzem hogy sorsom a hazámnak sorsa,
mint fához a levél, hulltomig kapcsolva,
mert nem madár vagyok, hanem csak falevél,
mely ha fája kidőlt, sokáig ő sem él.

A Szellemi Honvédelem Naptára 1940.

TALÁN A VIZÖZÖN...

Irtóztató telünk volt az idén,
mintha meg akarná mutatni a
természet, hogy még ő is létezik,
őt se lehet semmibe nézni, mert
époly gonosz tud lenni, mint az ember.

Koppanva estek le a madarak
az ágról, fagyva ért az őzike
könnye a földre, a vadállatok
bemerészkedtek a falvakba : hány
élet hullott el úton-útfélen!

Bölcs koldusok a szeméttelepen
háltak s a mély szemétbe takarózva

megfagytak. Hisz még a kabátos úr is
majd megfagyott az utcán, vagy a rosszul
táplált kályhák köhögős tüze mellett.

S a legborzasztóbb, hogy már a tavaszt sem
szabad kívánni! Máskor oly epedve
vártuk, most félve gondolunk reá
hogy több sebet fakaszt majd mint virágot
s jázminillattal hulláízt kever.

S titkos vérszomjunk mégis ezt kívánja!
Vagy mint rossz kártyás, nem bírjuk tovább...
Sujtsd el fölöttünk ítéletedet,
olvaszd meg, Uram, nagy folyóidat
és bocsáss újabb vízözönt a földre!

Igen, tedd ezt, ha tán nem akarod,
vagy már méltónak sem véled vigyázni,
hogy győzzön az igazság és szabadság
bús földeden : ha a zsarnoknak átadsz
s oly állapotnak, mely rosszabb a télnél.

Megengednéd-e, hogy gyermekeink
gyermekei, — gonosz új iskolák
neveltjei már nevét is e fe'ejtsék
annak, ami előttünk szent ma még
s amiért anny t küzdtének apáink ?

Akkor inkább a vízözön! Talán
egy bárka majd azon is fog lebegni!
Egy szabad emberpár és jámbor-édes
állatok, komoly elefánt, bolondos
mókus, szép macskák és erős tevé.

ERDÉLY

Rólad álmodtam, Erdély,
 kamasz koromban, Erdély,
 messziről süvegeltek
 hegyek és fejedelmek.
 S ki voltál könyvem, Erdély,
 ezeregyéjem, Erdély,
 lettél ifjonti házam
 és tanuló lakásom.
 Három nagy évig, Erdély,
 laktam földedet, Erdély,
 ettem kürtös kalácsát
 s a tordai pogácsát.
 Ismertem színed, Erdély,
 tündérszín ősöd, Erdély,
 üveg eged metelő
 csúcsaid gyémánt élet.
 Most versbe szállok, Erdély,
 az első hírre, Erdély,
 hogy varázsod határát
 sorompók el nem állják.
 Öreg pilóta, Erdély,
 ül így gépébe, Erdély,
 még egyszer ifjúsága
 tájain szállni vágyva...

Híd, 1940. szept. 17

EGY VERSES LEVÉLRE

Remenyik Sándornak

Ha nem tudtam mindjárt felelni,
 tulajdonítsad zavaromnak.
 Úgy forgattam soká kezemben
 zengő leveled, mint aki

nézi, nem hibás-e a címzés.

Nem ismeresz, messze vagy, barátom!

Ha látnál, hogy fetrengek itt,

már csak a testben élve, már csak

egy nyaláb testi fájdalom,

erőtlen, gondolattalan :

nem írtad volna amit írtál.

A versed édes és kegyetlen.

Úgy hangzik mint a trombita

a nyomorék vitéz fülében,

vagy a halott álmai közt,

Yagy aki már feltámadni nem tud,

de a hangot, mely költené,

beszövi az álmok közé,

beszövi kínjai közé

s a költögető hang, a hang

kínok és álmok közt örökre

zeng tovább édesen s kegyetlen.

Sorsunk. 1941. 1—2. sz.

Országos Széchényi Könyvtár

Füressi elmentél Délre
és hazajöttél télnre,
fűrészt és iszonyatost...
Halottak napja van ma!

B) UTOLSÓ KÉZIRATOK

Milyen puha és vékony
a földök 1934—1940
Füressi és...
Tán hogy senki se értesse
amit a halottak beszélnek...

Országos Széchényi Könyvtár

A halottak fogadnál,
kik újra többen vannak
s olyan nehéz a szívem,
Bé jó, hogy messze voltam
s úgy fáj, hogy messze voltam,
olyan nehéz a szívem!
A halottak beszélnek:
mi lenne, ha értenélek?
Olyan nehéz a szívem,
Messze már a pálmák,
Vacog a szélben az ág:
olyan nehéz a szívem!

Furcsa elmenni Délre
és hazajönni télre,
furcsa és iszonyatos.

Halottak napja van ma :
a halottak fogadnak.

Furcsa és iszonyatos.

Milyen puha és süket

ködök tömik az eget!

Furcsa és iszonyatos.

Tán hogy senkise értse

amit a holtak beszélnek...

Furcsa és iszonyatos.

A halottak fogadnak,

kik újra többen vannak

s olyan nehéz a szívem.

Be jó, hogy messze voltam

s úgy fáj, hogy messze voltam,

olyan nehéz a szívem.

A halottak beszélnek :

mi lenne, ha értenélek ?

Olyan nehéz a szívem...

Messze már a pálmafák.

Vacog a szélben az ág :

olyan nehéz a szívem!

mért faggatnak a holtak
 kik élve némák voltak?
 miért hangos a halál?
 miért van, ami nincsen?
 miért fáj, ami mindegy?
 mért nagy dolog a halál?
 hisz ugyis csupa zárás,
 véglegesség és válás
 az élet, s fiók halál.
 Minden élő szerte fut,
 csak a halotthoz van út — —

1934. november.

— Hányan sirják, panaszolva
 ezt az életet :
 milyen szép lehetett volna
 s milyen csúnya lett!

Nyerstejjel és citromkövel
 eltűnik a folt.
 Csak az életről nem tűn el
 ami foltja volt.

— Nem én, nem én szennyeztem be
 hófehér ruhám.
 Más emberek keze kente
 szutykait reám.

Olyan voltam mint fehérre
 meszelt tiszta ház,
 kit az utcák csöcselékje
 behány s meggyaláz.

— Mit csalog magad bús sárház?
 Sárból a falad!
 Fehérséged csak hitvány máz,
 sár vagy az alatt.

Sárból vagy, s ha besároznak;
 sirni nincs jogod
 saját elemeddel dob csak
 aki sárral dob.

— S ha tetszett az Ég Urának
 hogy e sárvilág
 színén sárból vert magának
 ily kis kalibát — — —

Piros virágfejek lámpái lengnek,
 ugrálnak a fűszálak a gyepen,
 e kertben, hol ma romlott életemnek
 rosszizü gondjait szürcsölgetem.

Árnyékba bujtam egyedül és távol,
 de mindenütt utánam jó a nap,
 keresve óriás reflektorával
 s a kert az ő tükre és kémje csak.

Lengnek a lámpák, mint az örökei,
 arany körök cikáznak hangtalan,
 míg eltolva az árnyak venyigéit
 az egész vad fény súlya rámzuhan.

Mért üldözöl e vádló fényzuhannyal?
 Nincsen elég kéjenced s udvarod?
 Hagyj elhúzódni sötét poharammal,
 ha már izét elvenni nem bírod,

Beleörülsz, mint ópiumszívásba :
 Emberekre gondolni keserű,
 keserű s mégse tudsz gondolni másra
 és mégse látod, hogy táncol a fű.

Mért nem szállsz, versem, oly csillogva s lengve
 e fű fölött mint őszi fonalak,
 ha szirom esöz és lassan kerengve
 aeroplánján utra kel a mag?

Nem törődve az emberek szemével
 mely megvet s kezével, mely összetép,
 ringatózva a füvek ütemével — — —

Dobd inkább azt a poharat a földre,
 melyben az emberek emléke van,
 hadd folyjon el a fűvön szétömölve
 hol semmivé szárítja sugaram. — — —

Zugliget, 1937.

Rossz utakon döcög már velem
 az életem :
 de minden útját szeretem.

Mint akivel egy bolond vonat
 vad ég alatt
 sivár, gonosz tájon halad.

S amint fa és cserje tünedez,
 elrévedez :
 zord ut, de milyen érdekes!

Egymásután marad minden el.
 Kopár e hely!
 De szivem fölizgulva ver. — — —

Mi van veled ember? Nincs már teveled
sem apád, az Igazság, sem anyád, a Képzelet.

Belépsz az életbe, fejmeghajtón,
mint egy hivatalba, a párnás ajtón.

Nincs főnök itt, s mégis szigorú hivatal
szabja tenni mindenkinek azt amit nem akar.

Az Idő, goromba irodaszolga,
az üres lapokat elébetolja.

Egymásután, s már készen, rubrikázva.
Előre tudod, hogy mit kell írni rája.

Alighogy kitöltötted, elkapja előled,
s úgy nézel utána az elröppenőnek,

mint aki valamit elfelejtett ;
s titkon már bálni kezded,

mért nem huztad keresztül a buta rubrikákat,
vagy mért nem rajzoltál inkább valamit, madarat,
virágot, — — —

937.

TIZENHÁROM PÁRVERS

1. Olyan rövid az élet! — Én bucsut
mondok a nagy céloknak, és csak úgy
2. irogatok már, mint aki magában
beszél buvában, egy üres szobában
3. semmitse bánva. Ha valaki hall,
nem baj. S ha senkisésem hall, az se baj.
4. Mivé ébredtem! Öregur vagyok,
ki legyekkel csatázik és motyog,

5. tudja, hogy akármit mond, ugyse használ,
és hogy amit mond, az nem is igaz már,
 6. mivel az ember, mint az álló óra,
csupán egyszer mond igazat naponta,
 7. s már énfölöttem elvonul a nap...
Ugy nézem, mint a távozó hadat
 8. egy cserbenhagyott ór, aki magában
ül rossz sátrában, idegen hazában,
 9. s tünődöm : ki lát még, és ki szeret?...
Engem az ellenség is elfeledt.
 10. Öreg vagyok, de semmit el nem értem :
vagyonom nincs, és érdemem nem érdem.
 11. Nem is törődöm többet semmivel.
Kezem gyerekes dolgokat mivel,
 12. tudom, hogy nemsokára meghalok, —
mindegy, csak unt szokásból gajdолок
 13. cél nélkül, s arra is bágyadt vagyok már
hogy e verset kissé jobbnak faragnám :
...aki nem szeret, annak jó lesz így is,
és aki szeret, annak jó lesz így is...
- 1937.

Özönvizet, köessöt, üstököst
nem küld az Ur, ki emberek
fegyvereivel
veszítette el

hajdanta Jeruzsálemet.
 Mi szükség az Istenre? Hisz
 elég erős az ember is.
 Felhőt csinál, gázt lehel
 s napkelte és napszállta közt
 egy kisebb nemzet pusztul el.
 Kuruc, tatár busulhat itt ma még,
 hajdu begyürheti a süvegét,
 kifordíthatja a köpönyegét,
 káromolva apái istenét :
 nem isten az aki nyakára lép,
 süket és néma talp —
 még a bubánat sem él itt tovább.
 Isten talán megszánna még :
 ember nincs szánni a magyart.
 És már azt kérdik tőlem álmaim :
 milyen lesz magyar nélkül a világ?

Lelkem kiszikkadt mezején
 pár szál virágot keresek
 annak ki lelkem lelke és
 minden virágnál kedvesebb.

kít boldog lennék boldogan
 tudni, álomnál édesebb
 életben, s mégis én teszem
 hogy az élete csupa seb.

Fojtó szélverte zord mezőn
 böngészve, sirva keresek...
 Szegény, szegény virágaim,
 be fonnyadók, be kevesek,

bús menekültek, mint magam,
s halálra szántak, s kékesek,
s utolsó pár szál ez talán
amit most lábadhoz teszek.

Tünődöm olykor, édesem,
jobb lesz-e ha már nem leszek?
Lesz-e nyaradnak ősze még
vidámabb, és virága szebb?

937.

Hadakozom a világgal s idővel
Óriásoknak szegülök ellene
Jégverésben állok meztelen
malmok acél zugását hallom
s remegő ujjaim közt görcsös tollam
szalmaszálam, egyetlen fegyverem.

Magyarságom naiv gögje fogytán
de magyarság eredendő veszélyi
fejem körül feketén tornyosodván,
szavaim súllyal és kínnal teremnek,
mint bölcsek szemén a nehéz könnyek,
vagy sűrű mézga a beteg fa odván.

937.

Miért hazudsz, te fáradt öreg arc?
Én nem vagyok még fáradt és öreg.
Felszántott mezőn legtermőbb a rög
s vihar is mennyi verte, mit akarsz?

Hány tünt év, mint elrontott régi rajz
hever a sár közt és szélben pörög.
Mit bánom! Amig vásznam egy fíkar
maradt még, váltig újat bővölök...

Sokat rontottam, s most förtelmesen
elborult, és vacogva ültök az
aeroplánok árnyai alatt.

De én csak pingálok türelmesen
győzhetetlen, bár sohse győztesen,
míg a szél el nem kapja rajzomat.

1939. elején.

HAJNALI SZÜRKÜLET

Ez csak az éjnek betegsége... Lesz-e
valaha reggelebb?
Oly csöndes künn az utca, mint a messze
harcterek,
csak tompán hallok egy-egy elviharzó
gépkocsit,
mint távol ágyut, vagy mint hosszú jajszó
fütty sivit
a szomszéd pályaudvarról, homályos
harcijel,
üzenet a ködben, amelyre válasz
nem felel.
Az utca, óh az utca, néma, mint a
harcterek.
Árad, árad, mindent elöntve, kint a
szürkület.

1939. ősz.

Vasárnapi csendes eső
mélán hull a házereszről
nedves az udvar szalmája
sáros esizma tapos rája.

A kocsit csupa tócsa
száz bugyborék a hajósa
lassan száll le, elkanyarog
mint kis szennyes gondolatok.

Csirkék, tyúkok szomorúak
egy rossz szekér alá búnak
csúf a kakas, csorg a zápor
összeragadt farktolláról.

Állva alszik egy bús tehén
állva is kérődzik szegény
rá-ráébred az esőre
gőzöl ázott, meleg szőre.

Óh az eső rossz mulatság
nem mulat más, csak a kacsák
hangjuk mint a vásári síp
hápog hápog visit visit.

Máskülönben csak a csorgó
alatt muzsikált a hordó.
Sem emberszó, sem állathang,
ló sem nyerít, eb sem vakkant.

Zúg a zápor minden sülyed
elcsöndesült minden élet
agyamban is a gondolat
mint örült a zuhany alatt.

Jaj komor vidéki udvar
sáros térő, piszkos pitvar!
Meddig kell még itten állni
ezt a záport végigvárni?

Mintha örökké omolna,
 mintha más egyéb se volna
 se nyomorgás, se háboru
 ez is ép elég szomorú.

1940. nyár.

Világon való bujdosásaimnak
 esztendeit szaporítani tetszván
 az én bölcs istenemnek,
 engedé bár, hogy élvén élni bírjak
 s ne legyen fáradt törzsem ága fősvény,
 sőt holtomig teremjek.

De ahelyett kórokkal és sebekkel
 ver ezerféle tarka nyavalyákkal,
 se vége már, se hossza ;
 uj ostort vesz kezébe minden reggel
 s versenyt gyötörve a komisz világgal
 kinjaim sokszorozza.

Ki mondja még hogy életem unalmas,
 mikor a saját testem hoz naponta
 meglepetést, kalandot,
 veszélyt és harcot, hősiecs vagy aljas
 kinok élményét, s a vak unalomba
 váratlan szörnyű hangot
 visit minduntalan, új iszonyoknak
 tárva utat birodalmába, mígnem
 keskeny szobám kitágul — — —

940. okt.

A ZENGO SZOBOR DALA

1921.

A hajnal fénye rezzenésen
a puszta szobra hangot ad:
a hajalt elaludni, ember!
nem restedel rest álmodat!

«KIHAGYOTT VERSEK»

BABITS MIHÁLY ÖSSZEÁLLÍTÁSÁBAN

1903—1938

Aludni, ugy-e jól csak a Könyvtár
Ha elszalad nem kell mozogni
& hogy élnek, észre sem veszik.
Kelniök kell! Szavammal őket
felkászni akárora s tudom!
A hajnal harci trombitása
a lelki ébredést fuvon.

Kelniök kell: ébredniök kell!
mert mi, mert mi élve vagyunk.
Haljon meg, ki aludni kíván
a sírban majd békét hagyunk.
Ki lelkes állat, ne legyen kő,
Ki él, az éljen igazán.
Kih embertest az uniformis
ember legyen ma új csatár.

«KINHAYOTI VERSEK»

BAVITA NIPIŁŁA ŐSNEKÁIŁIÁSBAN

1903—1938

Országos Széchényi Könyvtár

A ZENGŐ SZOBOR DALA

1903.

A hajnal fénye rezzelésén
a puszta szobra hangot ad :
a hajnalt elaludni, *ember!*
nem resteled rest álmodat?
Ha későn ébredsz, fönn a nap már
és erős fénye szúr, vakít
s te meghökkenve dörzsölöd majd
sötéthez szokott szemeid.

«A gyáva faj, a törpe lelkek...»
Aludni ugy-e jól esik?
Ha alszanak nem kell mozogni
s hogy élnek, észre sem veszik.
Kelniök kell! Szavammal őket
felrázni akarom s *tudom!*
A hajnal harci trombitása
a lelki ébresztőt fuvom.

Kelniök kell, ébredniök kell!
mert mi, mert mi ébren vagyunk.
Haljon meg, ki aludni kíván :
a sírban majd békét hagyunk.
Ki lelkes állat, ne legyen kő,
Ki él, az éljen igazán,
Kiñ embertest az uniformis
ember legyen ma új csatán.

A gyáva faj, a törpe lelkek...
 Nem tudják amit mi tudunk,
 Míg ők a tegnapot alusszák.
 mi a holnap felé futunk.
 Uj hajnal ví a régi éjjel,
 s a ma küzdelmükből terem
 és bármilyen sötét az éjjel,
 a hajnalé a győzelem!

Tornyomból hirdetem a hajnalt,
 mert én is müezzim vagyok.
 Magas a torony, messze látok
 és lenn sok piszkot láthatok.
 KészüljeteK a nagymosásra!
 ébredjeteK rá szaporán!
 mert sok a szennyes, hí a munka
 s az igazság sohsincs korán.

Tornyomból hirdetem a hajnalt
 s látom fölbukni a napot
 és hangosabban trombitálok
 s azt hiszem, gyujtok, ragadok!
 Nem nézem, jönnek-e utánam,
 mert hátra nem nézek soha:
 előre nézek és előttem
 falakat bont a harsona.

Nyugat, 1912. 1024—1025. l.

SOK SULYOS ÁLOM

Sok sulyos álom háborít gyakorta,
 amilyen álma senkinek se volt
 és lelkem mint az óriás retorta,
 amelyben egykor Isten főztje forrt,

midőn a világ tésztáját sodorta,
remekké gyurva a sötét gomolyt,
hogy bár nem édes, ékes lett e torta
s disziti föllül a nap és a hold.

Igy lelkem uj világok vegyedénye,
de zárt edény és szája, csőre nincs.
Az én szobámnak nem nyilik redőnye.

Az én kincsem elásott, néma kincs,
az én álmom felejtett, régi álom :
saját szívemnek kulcsát nem találom.

Kiadatlan kézirat.

NAPSZÁLLTAKOR

1903 jun.

Alig volt dél — és ime este már
az ablakot ködfátyol keni be,
áttetszik rajt' sok vonalatlan árny
sötét és mégis halavány színe.

Benn ágy alól, sarokból a sötétség
Kimászik, mintha tolvaj volna csak,
Ki nappal még a házban elrejtőzék,
s előbuj lopni, mikor alszanak.

Tévedsz, tolvaj sötétség, én nem alszom,
s te kincseimből semmit el nem lophatsz,
amelyek lelkem mélyében ragyognak.

Lelkem ragyog, mint gyémánt, úgy ragyog,
s te félsz a fénytől. Én a fény vagyok
s én nem alszom, mert én sohasem alszom!

Magyar Szemle, 1906. aug. 23. 547. l.

EGY RÉGI SZERELMES VELENCÉBEN

Velence, 1908.

Ó mennyi szerencse
és mennyi talány!
A régi Velence
s az ifjú leány.

Már este van itt benn
sötétül a ház
s kigyúl ereidben
az éjjeli láz.

Hív csendes ölébe
az ágy meg az éj
jer vár gyönyörébe
a vágy meg a kéj.

Ottkűn a csator a
csupa láng, csupa dal:
boldog az, Madonna,
aki fiatal.

Nyugat, 1911. I. 1058. 1.

A CSÜGGEDT KAPITÁNY

1909.

— Hol jár a lelked, éjszívű kapitány,
hol jár a lelked éjszínű paripán?
hol jár megint, hol jár a lelked?
mely hadakat, vadakat vág, kerget?

— Nem az vagyok már, aki valék, szegény
szegény legény, de büszke, bitor legény,
ki egykor a tilosba vágтам
hej, bitoran, botoran, de bátran!

Mennyi sok kincsem, mennyi sok aranyam
szeleknek szórtam, vége van, oda van!

Most szellemem, miként gerincem
nyugtót eped s veszi bármi kincsen.

Jer hát nyugodjunk, jó paripám! Rövid
kantárra foglak! Nézd a tavaszt, ma víg:

kész vendégasztal: lásd a hasznát!

Föl ne ijedj, ha zokogna gazdád:

a nyugalomnak ára a fájdalom,
nekem: mert érzek és nem mondhatom;

neked: mert még röpülni vágnál
és nem ereszt a hideg kantárszár!

Pesti Napló, 1917. máj. 27. 12. 1.

MAGAM SEM TUDOM TITKOMAT

1908 körül.

Valamit én elveszítettem
hogy mit? hogy mit? már elfeledtem
a sorsmadár kering felettem:
mi lenne ha eszembe jutna?

Boldog vagyok hogy elfeledtem,
Ha gondolatom visszajutna
a félve sejtett, régi utra
jaj, mivé lenne, hova futna?

Mi baj ha lelkelem vére buggyan?
Csak meg ne lássam, meg ne tudjam!
Ha éjjel visszaálmodom,

reggelre újra elfelejtem.
Ha rátalálok az uton
fölvészem és megint elejtem.

Független Magyarország.

AZ ELVESZETT KINCS

1910 körül.

Előbb meg kell halnia annak,
 aki feltámadni akar :
 meghalni is, feltámadni is
 csak az tud aki fiatal.

Volt nekem egy ritka kincsem
 és a nevem volt a neve
 ragyogott az egész világnak
 és én boldog voltam vele.

Beköltöztem a nagy városba,
 hogy mutogassam kincsemet,
 s a városban, a tolongásban
 jaj, egyszer elveszett!

Azóta járom a világot
 kincstelen és magamtalan
 nem haltam meg, de nem is élek :
 elvesztettem magam.

Hajam ritkul, járásom lankad,
 már feltámadni nem fogok :
 viseljük akik megtalálták
 kincsem, az ifjak, boldogok!

Kiadatlan kézirat.

ÉKSZERLÁDA

Régi vers 1910-ből.

Lekemnek kincsei, szegény szomorú kincsek
 alusznak naptalan, sötét ládába rejtve.
 Néha előveszem, mint ékszerét a vénlány
 s játszom velük magam, mindenkit ellejejtve.

És ékesítgetem magamat gondolatban :
 ez itt egy diadém : egy régi szerelem :
 ha föltenném megint lelkemnek homlokára!
 ez itt egy bús gyűrű, egy bús gyűrű az ujjra,
 pecsétes bús gyűrű — oh mennyi ékszerem! —
 oh szomorú pecsét! — mennyi könny volt az ára! —
 Ez itt egy karperec ; elnézem mint a fősvény :
 kígyós kősöntyű volt, Tantalus-álmomé,
 mely vétkes kört esinált, mint labirintus ösvény.
 Ez itt egy régi lánc, a zsarnok vágyak lánc :
 mily súlyos és arany, s karika karikára
 ütődve még, ha nyúlsz hozzá, jajdulva csörren.
 Ni itt egy régi bú, egy édes régi násfa,
 a viselés miatt kívül kissé levásva,
 köve baljós opál fájdalom-szülte gyöngyben.
 Fülönfüggő emez, alakja csöpp harang
 és minden mozdulat megcsendítette halkan,
 mint távoli zenét, a csöpp ezüstharangot —
 Ah! ah! hunyd be szemed! hallod a régi hangot?
 a régi néma szót hallod-e zengeni?

(Milyen gazdag vagyok, de csak úgy mint tolvaj,
 ki rablott kincseit mutatni nem meri!)

Magyarország, 1928 dec. 25.

NERVUS URBIS

Mitől lobognak a lámpák?
 És a gépek mitől zúgnak?
 Fel szoktál-e nézni néha,
 Hol a hosszú drótok búgnak?
 Úgy tetszik, hogy értem olykor
 — Úgy jön olykor mint az álom —
 Hogy a zúgó sodronyokban
 Mit beszél a villanyáram ;

Hajdan aki szabad órjás
 Fenn a felhőkben dörögtem,
 Mostan rabként gépet hajtok ;
 Surranak e dróterekben.
 Surranak a selymes ércen,
 Érben holt vér, vérben rab láz :
 Jaj az efemér embernek,
 A ki engem drótba zabláz.

Jaj a rám szálló madárnak :
 Szárnyat ejtve fog lehullni ;
 Jaj az efemér embernek,
 A ki hozzám merne nyúlni.
 Surranak a szabad légben
 Félelmesen, bárha szolgál :
 Tudjon nekem szótfogadni,
 A ki nékem parancsolna.

Télen sodronyom ezüstös
 Zuzmarával kivirágzik,
 Nyáron a nap gyilkos fénye
 Gyilkos drótjaimon játszik,
 Minden gyilkol ami fényes,
 Anélkül, hogy maga veszne :
 Így a nap és így a villany — — —
 Így a kard és így az eszme.

Így a város forró lelke,
 Melyet titánteste zabláz :
 Ezer vékony idegszálban
 Csupa zárt hő, csupa rab láz,
 Mennyi erő feszül bennem
 S mozdulatlan drótban rángok —
 Csak forogjatok ti gépek
 És lobogjatok ti lángok!

DIVINA MACHINA

Van e földön sok lehetőség, sok borzasztó gondolat,
 melytől fázik gyenge hátad, égre lázad gyér hajad ;
 van e földön (s egyre több lesz) sok véletlen Vakeset
 mely akár egy örült isten zuzza kinra szivedet ;
 gondolat, amellyel élni egymagában hősiség ;
 csoda, mely már lehetetlen, pusztá álma is kísért :
 de legszörnyűbb gondolatnak, legborzalmasabb csoda
 az hogy nincs csoda a földön, az hogy nem lehet csoda.

Hős vagy ember, máj ember, ki e gondolattal élsz
 hős mert élsz és nem vársz semmit, hős mert élsz és nem
 remélsz.

Ó ha sikerülhet olykor minden társaságtól válnod
 s nincsen nyitva könyv előtted, s nincsen gondod s még
 sincs álmod

(hogyha könyved, gondod, álmod, társaságod a magány,
 akkor tudsz csak önmagadról, akkor élsz csak igazán)
 nem roskaszt-e akkor össze ennek a gondolata :
 az hogy nincs csoda a földön, az hogy nem lehet csoda ?

Az hogy semmi, semmi, semmi nem történhet, semmi új,
 nap jön éjre és tavasz jön télre válhatatlanul ;
 az hogy vergődhetsz örökké, falba fejed verheted
 mégsem fog történni más mint ami rég megírva lett ;
 az hogy sinek vannak rakva a világkerék alá
 s nincsen semmi, nincs erő mely sinéről kihajtaná ;
 az hogy e világ egy fád gép, lázadásra ostoba ;
 az hogy nincs csoda a földön, az hogy nem lehet csoda.

Elfeleddet tán egy percre jóltevő gond, társaság ;
 könyv, bor, álom képzeletre fest talán hamis csodát ;
 de magadba, öntudatban, magadé és szabadon,
 »Mind hazudság!« — így kiáltasz temetősi ágyadon —

»Mind hazudság! nincs szabadság! csupa rabság életünk ; sors pórázán, buta bárány, vágóhidra mehetünk, egy uton csak : nincs választás! s türehetetlen kaloda az hogy nincs csoda a földön, az hogy nem lehet csoda«.

Ok és Kényszer, két borzasztó, istenek közt óriás ül e bus buta világon, buta bus lidércnyomás s ha csak moccan rab világunk, már fején e fene két óriásnak érzi nyomni halhatatlan fenekét. — S hogyha kérdezné az Isten : »Világ, mért van rajtad átok ?

Nemde minden jót megadtam ? Béna lelkek mit kívántok ? azt kellene válaszolnunk (jaj, hogy nem lehet soha) : »Adj uram csodát csak egyszer ! egyszer csak legyen csoda!

Kiadatlan kézirat 1910-ből,

REGGELI SZÉL

1909 táján.

1.

Mint kunok üzte bus legény,
szórtam a kincseket mögém,
és addig szórtam balgatag :
most már maguktól hullanak.

Itt egy darab, ott egy darab :
lassankint minden elmarad !
s hiába hintem, egyre jő,
üldöz a vén kun, az Idő.

2.

Beteg szeretnék lenni már.
Ugy fáj az, hogy semmi se fáj!
Ha semmi más : e semmi fáj!
Beteg szeretnék lenni már.

Ó jöjj kór, oltsd ki bágyatag
kézzel a gyertyás vágyakat,
s mint vén egyházfi, csöndbarát,
zárd el a szentély ajtaját!

Feledni hogy még van remény,
egy szelid ágyba fekszem én :
maradj, Remény, te vén csaló!
Nekem a szelid ágy való.

Ne mulattasson semmi más,
csak ami képet fest a láz
vagy zenét a csönd ujja sző,
amíg a végső óra jő.

Valaki akit szeretek,
kezemet akkor fogja meg,
és addig ne eressze el,
míg érzi hogy az ere ver.

De mikor elhallgat az ér,
s fehér lesz, olyan törtfehér
a kéz, mint hervadt liliom,
fektesse végig ágyamon.

És mondja : »Mit az ég adott
(Mint a virág a harmatot,
ha reggel szelében meging)
könnyelmű kéz! elszórta mind.

»Hadd fonnyadjon hát szárazon!«
Mondja, s ne sirjon már azon!
Menjen el, s törve, hagyjon ott
mint a szél a liliomot.

EGY KURUC A XX. SZÁZADBAN

Mint egy víg rigó
vígán rikító
kiáltottam egyszer :
Huncut a bírót!

Huncut aki kap,
huncut aki pap,
huncut aki úr és
huncut aki rab.

Huncut aki buj,
huncut aki nyul,
huncut aki gyáva
s fél az uraktul.

Nem vagyok ma már
rikkantós madár,
hanem mint a holló
azt mondom, hogy : Kár!

Kár az urakért,
kár a papokért :
legnagyobb kár volt a
régii Istenért.

Kár a gazdagért
kár a szegényért,
legnagyobb kár értem
szegény legényért.

ESTI IMÁDSÁG

melyben a költő kéri a Múzsát, hogy az elköltözött lelkekért imádkozzék.

Üdvözlégy Máriára harangoz a harang
de meg se hallva hal ki házak közül a hang.
Midőn a föld közömbös, talán a menny megért :
imádkozzunk ma Muzsáni *a minden lelkekért,*

kik bolygva — s vajjon ők is tudják-e, merre ? mért ? —
nyerik talán az égtől amit a föld remélt ;
kik útban és felezve lét és nemlét honát
lesik talán a földtől amit az ég nem ad ;

kiket közel megérez a finomult ideg
s sok gyenge nőt sötétben lúdbőröz a hideg ;
akiktől fél a gyermek, ha csendben fél maga ;
akiknek szenvedése borzongat éjszaka ;

kiknek lehére fodrot vet síma tón a hab
és elhomályosul a fényes tükördarab ;
akiknek rémes esten ajkukról sír a szél
s ujjuktól ing az asztal s báj koppanás beszél ;

kik bolygnak milliókint teretlen téreken
s kiderül szenvedésük a végítéleten :
azokhoz sok közünk és eleven nincs utunk :
azok **közül** jövünk és azok **közé** jutunk.

Ismertem egy leánykát, szép volt és halavány,
és elrepült a lelke egy szennyes éjszakán.
Mit csinál, árva lélek, föld felett, ég alatt ?
Sápadt teste azóta a sírban elrohadt.

ÖRÖKSÉGEM

Ilyenkor szünidőn járok a vén szobákban,
 ahol a nagyanyám lakik, szegény, magában
 kályha táblái közt kopogva hull a gipsz
 s az ócska bútoron kopik a régi ripsz
 és minden régi fák dobognak és ropognak
 szekrényajtó sohajt, a rossz padlók zokognak,
 pattog a nagy sífón, sikít a kis fiók,
 sírnak az ablakon a titkos szélvonók,
 mindennek hangja van — milyen csodára vársz még?
 Harangjátékba kezd, ha lépsz a vén pohárszék,
 hol néhány csöpp szobor, üvegből a király,
 s Erzsébet, drága hölgy, királynők gyöngye, áll,
 egy száradó bukét emlékül régi táncra,
 rulett és francia kártyák a pásziánszra
 (a présen négy kis ász, gyöngyökből kirakott)
 falánc mit nagyapám tömlőben faragott,
 s egy gyüdi Mária, fából kivágva, finom
 üvegbura alatt; s a cifra baldahinon
 van egy borsszemnyi rés; s ha fény elé vonod,
 láthatd e résen át a gyüdi templomot.
 És a sok ős pohár! apáim szája szíttá
 belőlük nedvedet, hatalmas aqua vita!
 vadászatról jövén ha meleg és erős
 szívüknek jól esett a meleg és erős.
 A könyvespolcon is ujat sohase kaptál
 katatva mint gyerek; idei csak a naptár
 annak is régi vers zöld hátán zongorál,
 vers fölött régi kép, erős Komárom, áll.
 Van Honvédalbum ott, grammairé és úti napló,
 regény is: Paul de Cock s az Arkanzászi rabló.
 Egy régi imakönyv, — leválik a kereszt —
 a belső oldalán áll: *Petrus natus est*
anno millesimo... A latin bibliákra
 a padlás porá vár; patkányok foga rágja;

de megbecsülve áll a *Poesie*-kötet,
 amelybe még anyám másolt be verseket.
 A tömpe asztalon album ezüst virággal,
 fekete alapon, ó fotográfiákkal :
 apák és nagyapák — az őseim! minő
 sok régi délceg úr, finom szép régi nő.
 Egy Jókai-regény hősei! sok gavallér,
 nálam külömb legény! — sok régi módi gallér,
 sok régi pantalon : akkor szép uj divat : —
 e sok vadász, ivó, kártyás urak miatt
 vagyok most koldus én ; ezektől örököltem
 nem pénzt, de szivemet, amelyet meggyülöltem
 nem pénzt, de vágyakat és átkos lelki pénzt,
 aranynál súlyosabb s gyűlöltebb aranyészt,
 amelyért emberek büntetnek, büntet Isten :
 e büszkeséget is, amelybe beleveszttem ;
 s e csillogó szemű, szomorú, régi nők
 szerelmet hagytak rám, vakot és vakmerőt,
 szerelmet, nem fogyót, mindenre, minden ellen
 s hogy majd álmok közé tépődjön rossz szerelmem,
 e hölgyek és urak, e régi emberek
 sok lelki nyavalyát hagytak rám pénz helyett.
 Ezért most, őseim! megátkoz unokátok :
 ottlenn a sírban is örökre verjen átok
 s ha csontjaitokat megette már a föld :
 legyen belőletek minden ami gyűlölt
 legyen belőletek mérges gyümölcsök rossza,
 legyen belőletek váltóknak papirossa
 minőre nevetek írtátok annyiszor,
 legyen belőletek tüdők halála, por
 és marja lelketek pokolban is az átok
 s a szégyen, hogy ilyen — mint én — az unokátok!

NÉMA KÖLTŐ MENTSÉGE

1915.

Ó ne civódj a szegény művésszel
 Hogy néma, bár a szíve meghasad :
 mely kovács az, aki pusztá kézzel
 gyurni merné a meleg vasat ?

Könnyű annak, ki hideg viasszal
 formálgatja játékbábuját :
 laza forma ; mégis percig azzal
 gondjainak játszát csicsuját.

S boldog kinek bőre sérthetetlen,
 mint a Siegfried meztelen meze
 minden-értő, mindig érthetetlen,
 mint az asbest istenek keze.

Jaj de lelkem nem szilárd sziget,
 hanem hányt hajó e tengeren
 s máris annyi hév vas égetett :
 csupa hólyag fájó tenyerem.

Nyílt seb bőröm minden pórusa
 minden új érintés újra kín :
 s vakon zsong a kínok kórusa
 idegjeim tépett húrjain.

ARANY

Mélán ültük még az iskolát,
s ittuk már a lelked italát
tejnek, mint a jó bor elejét :
ó csak most érezzük erejét!
Lelked ize lelkünkön maradt
s lelkesebb a lelkünk általad.

Ó most hull a test és hull a vér
addig élünk míg a lélek él!

Borsszem Jankó, 1917. március.

KARÁCSONY ELÉ INKÁNAK

Hát újra Karácsony elé
harangozom a szíveinket!
Tavaly, tavaly, emlékszel-é?

tavaly a Sors vetélt ki minket,
a Sors, a vén harangozó
s mint két haragnak nyelve, lengett

a láb, a vér, a szív, a szó,
a kéz, e lengő, bús ütő,
s a hír, e szakadós huzó,

s a csápos szem, s a vak tüdő,
mely levegő után liheg
és vár, mint hegyen téli tő.

Óh puszta tőkék, bús szívek!

Valami filozófiának,
vad újnak, vagy nyütt réGINEK,

jó tán ez is, öröm vagy bánat ;
de inkább vallás kell nekem.
Az évek árapálya támad

a régi lankás hegyeken.
Jer! Isten úr vetélt ki minket.
Oh jer, hitetlen gyermekem!
vigyük hozzá örömeinket!

Ma újra Karácsony elé
harangozom a szíveinket.

Nyugat, 1921. II. 1769. 1.

ERDŐ, FÁK, ÁGAK...

Erdő : fák, ágak, levelek, mókusok ;
város : út, házak, ablakok, lányfejek ;
mindegy, ha kocsi zörög vagy lomb susog :
én is egy vagyok, egy kerék, egy levél!

Óh kerekek boldogsága, óh levelek
boldogsága! szent, megkötöző varázs!
Fejek és felek, parányok, ezerek :
csak a csöppnyi számít, csak a csonka él.

S mit bánom, mi zúg, autó vagy darázs?
Zúg, zúg a lelkem és zsibog a husom :
csak fuss, autó, messze még a garázs!
röpülj nászra, darázs! messze még a tél,

Jer, jer, mi aprók, szeressél, mókusom!
Kerek erdőbe, kerek Budapestbe
mi boldog férgék, okosom, csókosom!
tárjuk szét a szárnyunk, hadd vigyen a szél!

S oly lendülettel suhanjunk az Estbe :

lopja be az Estbe mámorát a Dél!

Kerék sem áll meg a gépből kiesve ;

levél ha lehull, csak messzebb táncra kél...

Ünnep, 1923.

A LEGFŐBB SZEMÉREM

Mindig csodálom, mért mondják ki azt a szót,

mért nem titkolják azokat a szavakat,

mért nem szégyellik, jobban mint a szerelem

szégyellt, titkos szavait, mért nem fáj ilyen

rettentő szót kiejteni, mért nem nyelik

vissza torkukba, mért nem dobban szét a szív

e vérhökkenítő hangra, mért nem áll meg és

mi védi a hideg Utálat kavará

kezeitől, hogy hozzá nem nyúl? Mondják, van oly

nép Afrikában, mely nem enne más előtt

és inkább veszne éhen, mintsem ezt a szót :

«évs» kihörögje. Restellik az életet,

de ki restelli a halált? Hősök? Dehogy!

Csak szemérmetlenek, csak undort nem tudók.

Mert van-e szemérmetlenebb, mezítlenebb,

létünknek piszkos mélyét jobban felfedő

szó, mint ezek : halál, sír, hulla, temető ?

Jer, takard el e szörnyű szókat, könnyü rim!

Isten! takard majdan rímedbe csontjaim!

Pesti Napló, 1923, dec. 25. 1

AZ EZÜST RÓZSA ALATT

<p>Fénnyel az Isten öntözi a földet ; kannája ezüst rózsája a hold. Kannája alatt a locsolt fű legörbed. Ideges fejed is párnára hajolt.</p>	<p>Ha holdat látok Látom Azt, aki régen így beszélt : «Boldogok a szelidek.» Suhan az égen : körülötte kéken szent felhőasszonyok fátyla libeg...</p>
--	---

<p>Itasd, égi Kertész bolond virágomat : hadd járja be lelkét e béke-ár ; hadd legyen benne minden gondolat csöndes és gyengés mint a holdsugár.</p>	<p>Oh, felhők, égi ápoló-szüzek! hűstüzű csillagok s te síma bolt! hegeszd remegő, véres életünket! s táplálj csitító tejjeddel, hold!</p>
--	--

Pesti Napló, 1924. aug. 10. 14. l.

UGY MENTEM A HARCBA...

1924.

Ugy mentem a harcba, hogy előttem
lydiai fuvolások, mögöttem
biborsátrak...

Győztem — de a fuvolák összetörték.

Sátraim az ágyu ronggyá tépte.

Én egy ronggyba

takarózva heverek a téren.

Én nem fogok már harcolni többé,

Kimerülten

s elfeledve heverek — a láz
 forró kezét, szigorú ápolónő,
 homlokomra
 tette, s én már csak azon tünődöm
 hogyha ez a kéz ilyen nehéz
 ez a semmi,

hogyha ily nehéz a levegő
 súlya bőröm s rongyaim felett
 mily nehéz lesz

még a temetőben a tömör föld
 súlya, ha meleg könnyeid talán
 meg nem puhítják, kedvesem...

Kéziratból megjelent a Magyar Nemzetben, 1942.

UTÁLOM A SZEMEMET

Kiadatlan kézirat 1924-ből.

Utálom a szememet
 Mert csak rosszat látok azzal.
 Utálom a fülemet,
 mert csak rosszat hallok azzal.
 Utálom az inyemet,
 mert csak rossz ízt érzek azzal.

Utálom a kezemet,
 mert csak rosszat teszek azzal.
 Utálom a lábamat,
 mert csak bajba megyek azzal,
 Egész gonosz magamat
 utálom tetőtől talpig.

Nincs istennek mennyköve
mert csak engem verne azzal.

Nincs hóhérnak kötele,
hogy engem nem fojt meg azzal?
Ó véletlen bolondság,
hogy sohasem öltem embert!

Bálint-klinika.

TUDOM, HOGY CSUSZOM

Kiadatlan kézirat 1924-ből.

Tudom, hogy csuszom, lejjebb, egyre lejjebb ;
kicsikém, egyetlen vigasztalásom,
te se soká maradsz meg énvelem.

Oh jaj, az élet hinárába léptem,
szennyes karjai ölelnek, lehuznak,
minden lépés csak újabb sülyedés.

Multam uszálya nem hagy engem uszni,
nyálkával ittasan gáncsolja lábom,
nyálkás állatok tapadnak reám.

Szememet nyálka, szájamat utálat,
karjaimat a pántlikás gyűlölség
kötözi, és szívemet zord tudás.

Mindent kidobtam, zsebeim üresek,
mégis nehéz vagyok, nehezet nyeltem,
szájamban ólom lelkiismeret.

Bálint-klinika.

A VISSZAFELE SZÁLLÓ MADARAK

Madarak röpülnek
felleges égen.

Nem arra szállnak már
amerre régen.

Azelőtt előre
szálltak / a jövőbe.

Mitől ijedtek meg szegény madarak,
hogy most visszafelé szállnak
a felhők alatt?

Ne hagyjuk, kedvesem,
fogjuk itt őket:

kár folyton kergetni
futó mezőket...

Fonjanak nekik hát
karjaink kalitkát:

meleg kalitkában majd elalszanak,
míg bús csókok csillagoznak
felhőink alatt...

Magyarország, 1925. júl. 25. 15. 1.

MŰVÉSZ IMÁJA

Adj nyálat ajkaimnak, Isten,
adj termékeny kilenc esztendőt,
hogy hangos, unokás vasárnap
üdvöztse az új teremtőt!

Adj napjaimnak szőkeséget
és éjeimnek barnaságot,
hogy virágától gyökeréig
végigszagoljam szent világot!

Naptól, sártól és virágvértől
csatakossan állok előtted :
mind, amit adtál, elfogadtam :
áld meg áldódat, követődet!

Magyarország, 1925. aug. 15. 11. 1.

A SZÉPSZEMŰ ÖREG TOVÁBB MESÉL...

I.

Te vagy a táj, hová szívem
folyton epedve hazarándul :
te kék, finom, fantasztikus
Dunántul!

Ha otthon kell, ha mese kell,
feléd futok. Te vagy a dajka,
kinek tej-édes szavakat
ad ajka.

Mert együtt otthon és mese,
mint tarka fény és enyhe árnyék,
bús varrólány és álmodott
királynék...

II.

Tépve a fák, kidőlt a fal,
szennyes iszap zuhant a kertre :
kedvünk lepkéjét a vihar
leverte.

De im a szépszemű öreg
benn, egy erős öreg szobában,
tovább mesél... Tünt viharok
szavában

kelnek és mulnak, és boru-
derüre, szürke égre rózsás :
hullám és hullám... Oh dicső
hajózás!

III.

Bár néznénk minden bajra úgy,
ahogy a hajós néz a hullám
völgyére : szemünknek gyönyör
a villám :

fülünknek gyönyör a zúgás :
és gyönyör az élet szívünknek,
mint dus hajózás, bérci út,
vad ünnep,

hazard nagy játék, játszani
gondtalan gonddal, könnyü bájjal,
vigyázva, — gyilkos és bolond
szabállyal.

IV.

Röpíts hát pelyhül, szárnyas ajk!
hogy legyünk könnyüek a bajban,
könnyü hajósok e gonosz
viharban!

könnyü játékosok e vad
játékban, otthon a veszélyben,
otthon és bátrak e hazard
mesében!

S te, együtt otthon és mese,
hova bus szívünk hazarándul,
ihless még, leghívebb hazánk,
Dunántul!

SZIMFÓNIA AZ ÍRÓGÉP ELŐTT

Most eleresztem ujjaimat az írógép billentyűin és nézem, mit írnak? Szaladjatok, kis csikók, szaladjatok! Az alakatlan márványtömbben szobrok rejtőznek... a legszebb szobrok, minden szobor... csak ki kell fejteni. Így rejti magában az írógép billentyűzete is a legesodálatosabb költeményeket — vigyázzatok, ti csodálatos ujjak, micsoda sorrendben ütitek le őket!

Óh milyen nagy, különös, veszedelmes dolgok bujhatnak itt — mennyi felelősség van rajtatok, ti könnyelmű ujjak! Csak egy csekélyke sorrendkülönbség, és amit leírtok, tán egy megbotránkozató trágár szó lesz... vagy talán az a szó... a tilos varázsszó, amely megadja a Lét Kulcsának rejtélyét. Most figyelem! ezt a betűt itt ki kell hagyni, mert különben az egész értelem megváltozik... az egész értelem ostoba lesz vagy hökkentő vagy nevetséges... Mi lenne, ha egyszer csakugyan egészen szabadon eresztenélek benneteket?...

Oh, bizonytalanság — csak értelmetlenség, megzavart betűk futkosása, örült szavak Agramas-tábor... mert mik vagytok ti magatokra hagyva, vad, eleven ujjak? Ostoba ösztönök játéka, az emberi állat életének játéka, aki oly tehetetlen, ha kézenfogva nem vezeti a Világűrnek ama személytelen s géplábú lakosa: az Ész. Vagy talán, mint mondják manapság, akkor bölcs igazán, s ti se tehettek jobbat, elszabadult ujjak, minthogy vaktában s ösztönötök szerint értelmetlen vagy trágár szókat vertek, vagy talán valami bolond indulatban megfojtjátok azt, akit szerettek?

Mit rejtessz magadban, te szörnyű gépecske, ami nem esik az Észnek útjába? Talán a Legnagyobb, Legfélelmesebbre, ami tebenned van, csak a Véletlen szörnyű mozdulata tapinthat rá?

Már este van s kint ülök a terrászon, köröttem a világ, alattam a város, félkörben mint egy óriás billentyű-

zet... azon pedig az Isten ujja ír! Ir, ír, türelmesen, fáradhatatlanul; az ő ujját biztonnyal nem az ész vezeti. Az ész a gépben van és nem az ujjakban; én s te a gépben vagyunk, s ti, kik ujjaknak vélitek magatokat, csak billentyűk vagytok.

Láttam billentyűket, kik égi olajért imádkoztak, s láttam billentyűket, kik nem tudták, mily szavakhoz kelleneek?

Nyugat, 1925.

VONATON, TÁTRA FELE

Világ, világ, mily gyönyörű
tudsz lenni, és milyen csúnya!

— Még szép volt reggel, bár a Tél,
mint egy levetkezett tavasz,
csontig mezíten és kacér...

De jött a hó, s a régi Hegy,

a Három Hegyek elseje!

(Világ, világ, mily gyönyörű
tudsz lenni, és milyen csúnya!)

A hegy, a hegy a régi még,
noha, úgy vélném, a fenyők
rosszkezdvűn rázzák águkat.

De nem! cukros kép, elcsuszó

Karácsony-ábrák, szenttelen!

(Világ, világ, mily gyönyörű
tudsz lenni és milyen csúnya!)

...És mord zsvaj, szoros kupé,
s a nyelv... s a táj is... idegen:

csunyasabb (vagy szebb?) mert másoké.

Ily könnyű, otthonos vidék,
elkenni ismert arcotok?

Világ, világ, mily gyönyörű
tudsz lenni, és milyen csunya!
(Nevükből vetkezett csucok!)

De mindegy! Élek és futok!
Név, ember, birtok, balgaság!
Övék? Miénk? A hó vakít
s már mámor ez a hóderű!

Világ, világ, mily gyönyörű
tudsz lenni! (Mi vagyunk csunyák.)

Magyarország, 1926. dec. 25. 19. 1.

ŐRÜLT VASAK ÉS HALK ACÉLOK

Álmomban halk kezek és halkezüstfény
acélok delejezték s én remegtem...

Alagútban futunk, és durva füstjén
a rab vonatnak ingunk szédületben.

Az ablakon hűs csillámok szaladnak:
hüsek, eltűnők, hazugok, vizessek.

Halálszaga van minden pillanatnak
s omolva csusztat el hogy továbbbessek.

Kapaszkodom... szemembe kormos gőz ül...
Lesem a fényt... (Csak addig óna Krisztus!)

Vad sors-vasak zörögnek és az örült
vasak közt reszked és elfolyik a híg hus.

Uj csillanás az ablak párafüstjén...
Szegény remegős álmom! Elalélok...

Hogy is volt? halk kezek és halkezüstfény
halk kezek és halkezüstfény acélok...

Magyarország, 1926. ápr. 11. 13. 1.

REGGEL VAN, FÉNYES REGGEL

1927. aug.

Reggel van, fényes reggel,
de látszik a holdvilág —
Mi tart még téged ébren,
miért nem tudsz meghalni, holdvilág?

Csorg a fény, ad az Isten
még egy pár szép őszi napot :
s te ottfönn, halk kísértet,
az élet zaj-zenéjét hallgatod?

Nem félsz az erős Napnak
féltekeny szemeitől,
aki minden sötétet
éltet és minden fényeset megöl?

Nem bánt hogy a fű ujját,
a fa ezer tenyerét
s a virág szomjas arcát
felé fordítja mind és nem feléd?

Tudod, hogy a halottnak
élnie rettenetes,
mégis sápadt világod
a földre néz és az életre les!

Eredj vissza az árnyak
közé és add hírül ott,
hogy megyünk mind utánad,
megyünk bizony, megyünk, hisz itt se jobb...

Kéziratból megjelent a Magyar Csillagban 1942.

(MILYEN IDEGES NAPOK!)

1926 és 1930 közt.

Milyen ideges napok! — a levegő zug-zubog,
Óriás fűrészt-telep! — Árad hideg és meleg,
Hideg szél és meleg nap — sivit, lenget és borzogat.

Mintha üstökös kél a kegyetlen égen
vagy ítélő ércet emelne kezében

az utolsó trombitás:

jajgat a kedves táj és szinte menekül.

Futnak a, futnak a füvek a szél elül:

millió láb, egy futás.

Karjaikat a fák lengetik kapdosva;

Kutyáktól a város egy veszett zsolozsma,
lángbaborult ugatás.

Minden fut és mégse fut — menekülne, de nem tud.
Menekül egy hete már — menekül, de helyben áll.
Csak az a csöpp papírlap — száll el amit a por fölkap.

Mert a holt tárgyak is táncra kelnek szerte,
mint riadt szellemek egy halottaskertbe',
ha dudál a csontdudás.

S ki söpri szórt porként a vak gondolatot?

Ki keveri gonosz fürdőként a napot?

milyen égi uszodás?

Már kiáltó torkunk zihál és elakad,

és csupa görcs uszó karunk, az akarát —
ólomhullám, fulladás...

Valami nagy mennyei — Klytaemnestra keveri.
Csöpp királyok elveszünk — mi is hullámok leszünk.
Nem is hullám, nem hullám — csak nád amit a hullám
hány.

Sűrű süket hullám! Óh nehéz varázs szél!
Éled a holt, s holtként hányódik ami él.

Veti a vak áradás!

Mint a füvek, mint a füvek, mintha futnánk,
pedig csak a szél fut és mi nem is tudnánk:
velünk is a szél csatáz.

Soha ennyi mozgás, és ilyen bénaság!

Soha ennyi sereg — de hol a katonák?

Szólhatsz, szólhatsz, trombitás!

Kéziratból megjelent a Magyar Csillagban 1942.

HAJADNAK NYIROTT LOMBJÁT

1926.

Hajadnak nyirott lombját, arcod üdvöz
rózsaszinjét, szemed acélát
amit a lélek halk ezüstje ötvöz

s tested, meleg méhkasát vágyaimnak
orvosság módra issza színvak
szemem, amely minden világot
mindig egy színnel sötétebbre látott.

Oh jaj minden világ csak bellül ég
s a testek csunyán elernyőzik
de a tied átlátszó, mint az ég
melyen aki jól átnéz, ott az Isten!

Igy látom én a szemeidben
a lélek paradicsomát
felhőknek és fényeknek otthonát.

Kéziratból megjelent Magyar a Nemzetben 1942.

OLYAN-OLYAN GAZDAG VOLTAM

1926 táján.

Olyan-olyan gazdag voltam : gazdagságommal nem tördtem

Olyan-olyan szomorú voltam : mi hasznom lett volna belőle ?

Elástam minden kincsemet mélyre, s mélyebben a mély-
nél :

fölötte föld és kő és víz és évek és álmok és éjfél.

Elástam minden kincsemet víz alá, könnyek alá,
s ahonnan hajdan kivájtam, kegyetlen kövek alá,
kenyértermő mindennapok fősvény bus földje alá,
mit csak gyáva eke tár, mely kincset nem talál.

De most tavasz szelei fujnak, és kedvesem biztat
és kezek nyulnak felém, és szívem is izgat.

Mi lenne ha kincseim újra fölásnám ?

Mert erős vagyok én, és gazdagabb mindenki másnál.

(Oh jaj vigyázz, a nagy vizeket kiszabadítani vészes!
Kincsed tán nem is volt arany, csupa rozsdás és penészes,
vagy elrabolták azóta, s ha talán meg is talárod,
tolvajok ujjnyomatával szennyezve máris utálad.)

Kéziratból megjelent a Magyar Nemzetben 1942.

A FESTŐ HALÁLA

Rippl-Rónai József emlékének.

Mikor lassan, mint hajnal a szürkület organtinjain
oly lassan és oly izzón, mindjobban áttört rajzaidon a
Szin ;

vagy mintha vászon és papír csak függöny volna lelked
előtt,

mint áttetsző függöny egy fényes és színes színpad előtt

s nem krétád kenné, hanem életed vetné rá a képeket, s éreztük, a vászon mögött már csak maga a Lélek lehet —

a Lélek s lakói: meghitt emlékek, otthoni táj, vén szoba és rokon arcok, s hány puha asszonyi árny, Páris visszfénye, s magyar rétek — de nem ahogy így a szürke Rim

nevezheti, hanem maga a dolgok névtelen lelke, a Szin, amit minden reggel rájuk csókol istenük, a nap —

mikor így lassan és izzón áttörte vásznaidat, mint meleg lámpák dus fénye a fakó jégüveget:

tudtuk, láttuk, hogy hajnal ez, s egy uj világ született.

Uj világ, magyar és méla, s mégis csupa *chic*, s finom, mely mint kövér somogyi kertből egy kecses, halk lilium, szakadt ki bozót szemöldököd és paraszt pillád megül - - -

Im a Nap, a színek apja, az Élet, elmerül;

de a virág tovább él s őrzi színét uj napok számára:

így időz még tovatűnt lelked világának ezer árnya

kép-függönyödön — óh varázs-függöny! — s amint messzebb száll el életed

mint ki messzebb lép a függönytől s a Fényhez közelebb, mind nagyobb lesz és nemhogy kisebb az árny, mit a függönyre dob:

ugy nő előttünk árnyad, amint távozik kedves alakod;

és ami szemeid kincses golyóiból kikölt,

szabadon, mint a madár, ha tojása összetört,

suhan az Időbe, s friss szemek elé viszi légi ut —

csodaszikrák, és tarkállnak még, mikor tűz-anyjuk ki-aludt.

Nyugat, 1927. II, 807. 1.

ISTENEK ÖZVEGYE

Mint aki egy zordon,
fantasztikus regényt él:

betegen szunnyadtál

s száz év múlva ébredtél...

Óh szomjas borzadás,
érthetetlen hatalmak!

Amíg te aludtál,
isteneid meghaltak.

Ki jósolhatja meg,
amit az Idő terem?

Más a nyelv, a szív,
más talán a szerelem.

Nincs is tán szerelem

— tömegek és masinák;

Párok helyett falkák vannak,
nem is emberi világ.

Mégis a Regény fia
büszke, remeg, kíváncsi,
mert ki másnak adatott
százada holnapját látni

emberszemmel s ésszel
századot századhoz mérve,
az Emberpálya ívét
több nyomig elkisérve,

évek ákombákját
mohón betűzve, lesve
s egy magnyi cél vagy értelem
csillanását repesve,

s bár riadt és félszeg
 mégis kissé gögösen
 hordva a Mult titkát
 az új nép közt idegen...

(Óh két kard, egy akol!
 védett, szabad életek!
 Ezervirágu kert!
 ezerhangú koncertek!...)

Mint aki egy zordon
 fantasztikus regényt él:
 iszonyut zuhantál,
 s nagy káoszban ébredtél.

Véres lábbal gázolsz
 az új idők gaza közt,
 lépni is alig tudsz
 a sok fojtó inda közt.

De, mint szűz, új földre
 messze kertből jött kertész,
 a veszélyes sűrűbe
 szemed kandi göggel néz.

Nincs itt virág, s ha van,
 elfojtva, lihegve küzd
 maga se tudva tövét,
 s mit tehet a kertész, ha nem Isten?

De te látod, érzed
 burjánban is a nemes
 csirát, elfajzást, csökevényt,
 s mohón ámulsz: mivé lesz?

Talán kivedlik a gazból,
s gazdagabban újra kiszökken,
önnön pór trágyáján
megedzve és százszor szebben.

Szeretnél meghúzódni
egy kis szabad helyen, távol:
boldog, ki egy csöpp virágot
kiválaszt, megment, fölápol.

Vagy szeretnél lángot
vetni már e rengetegbe,
mint megromlott mezőt
javítják, fölégetve,

hogyan elporlott erején
új, szeplőtlen flóra teremjen. —
Az Űr főniksze e föld,
— s tán így tesz a kertész, ha Isten.

Pesti Napló, 1928. febr. 19. 34. l.

A TITKOS SZÉL

(Úti emlék) Taormina, 1928 május.

Emlékszel-e a titkos, forró szélre?

Mint egy kisleány,
ki egész éjjel sírt, vörös, dagadt szemekkel ébred — »Óh
a moszkitók!« — nyögtél amint kijöttél reggelizni sárga
japán-selymedben... »Ennyit ér a csipkeketrec! a habos
szunyoghálók! a tornyos ágy! Úgy összecsiptek! vak
vagyok!« —

Alattunk a szent táj örök operadísztétét kitárta.
Egyedül ültünk óriás terrázon. Meghalt a szezon.
Amerika leányai visszahajóztak a tüzes

olasz karokból, s mintha a hívek fogytán egy régi zárda elárvul, ránk maradt a nagy hotel, s mint büszke várurak: tátongó termek, drága függőkertek dus lépcsői, mind mienk, s a völgy szédületes hajlásain könyöklő várta minket lesett, s árkádok és balusztrád, s este ablakok pazar sora gyult egymagunk tiszteletére, a szakács magunknak főzött, szolgálhad figyelt és rangot tartva várta

ébredésünket reggel a palota mint királyokét, s meghitt mosollyal Mario, kedves pincérünk... aznap is ő jött elénk, sajnálva: »Szép signorinák szemének árt a scirocco!...«

S emlékszel, hogyan bámultunk? — Scirocco? — De hisz egy pálmaág sem ing, de hisz vak csöndben a magnoliák, meredtek a naspolyafák, és terraszokról terraszokra oly mozdulatlan hullt a lomb mint elvarázsolt vizesés. —

»Ép ez az, signor, ez a mi sciroccónk!... fojt a levegő, a gégeben homok kapar, s biz aki ninesen ideszokva, könnyen duzzasztja föl szemhéját a száraz viszketés. Nem érzi, signor?« —

Óh, alig tudtam már nyelni!

Különös

reggel volt; kásás borulás feküdt forrón a kaktuszokra. A titkos szél! Baedekerünk egy régi théatrum mesés romja felé vitt; kétfelől guzsgolt a kaktusz-karaván s forrón legyezte zöld husát a mozdulatlan áram sodra, mint fülletleg szeánszokon rejtélyes érintésű kéz.

A titkos, tikkadt, forró szél! Felhő nem volt, mégis nagy árny

fojtott, szírom se libbegett, de a hullámok vitusodva rángtak a roppant tengeren s tangót járattak a nehéz hajókkal. Más tánc alig is volt. Amerika lányai messze már jazz-eikkel. Óh vad madarak! verdeső szoknya!

A szezón meghalt ; s mintha bús üzenetét a szenvedés küldené, titkon, ólmosan, nyugtalan és fenyegetőn ; s a föld, a nagy betegszoba, lázak leheiben pozsogna, ugy fülledt, fojtott, fult a titkos, forró szél, s tapadt egész csontig : a mozdulatlan szél!

Az Aetna csöndesen pipált,
mint egy vén és közömbös ur ; emlékszel ? s lomhán, nem mozogva

a bölc, szadista kaktuszok kaján körmökkel ültek és kövéren, kéken, kéjesen, mint ki meleg fürdőben ül,

Nyugat, 1930. II. 138—139. 1.

POSHADÓ KISVÁROS A ZÖLDBEN

A két fa közt a Mária-szobor
mint csipkés fülke zöld lombjaiból
imád Istent, s az égen a barokk
felhők arany cirádák s angyalok.

Régi présház *«viuis hujatibnsa»*
s bus kulipintyó fönn a dombtetőn
bitangul : az egész hegy gazban usz,
mely lábánál az ósdi temetőn

kiárad, és — mindent elöntve, vad
csőcselékmód — fullasztón összecsap.

Dult sírtáblák hányódnak odalenn,
mint kőtutajok a fütengeren,

s még lentebb a városka, melyre sok
poéta mondaná, hogy épenoly

temető mint amaz, hol «lomb susog»
s fehér kövek közt fojton körbefoly,

poshadást rejtő kövek közt — de én
tudom, hogy ez is élet, mintahogy

élet a lomb amelybe belerogy,
sirban a féreg, sir fölött a gaz,

és akármire nézhetsz, élet az ;

hegyen a szőlő, pincében a must,
 s tekintsd a fölburjánzott juniust!
 Ennyi étellel mit akar az Ur,
 fakasztva egyre céltalan s gazul?
 vagy kell a rossz, s kívánja Mária
 hogy legyen miért imádkoznia?
 vagy kell a jó, s árny nélkül isteni
 ecset se tudna fényeket festeni?
 Pedig nézd, nézd, hogyan fest! Szétszalad
 egének abroszán az esti bor:
 s most színes égen, arany fák alatt
 maga sötét a Mária-szobor.

Az Est, 1928. dec. 25. 14. l.

ABLAKTALAN HÁZ

Verses riport.

Ez az ablaktalan ház!
 Jövendő ház! álomház!
 Építik Amerikában.
 Húsz emelet! Harminc emelet!
 Háztömb, házváros, ház-sziget!
 S nem süt be soha a nap.

De egyforma, bölcs, bőved, kellemes fényt
 szükség szerint és enyhén szűrve kap.
 S újrendszerű fényforrások öntik
 — pótolni az élő napot, a kintit —
 a violántúli sugarakat.

Száz és száz előnye van!
 Soh'sines benne léghuzam.
 Építkezésnek is olcsó.
 Puritán, nagysíkú fal-ormok
 zárják ki a nedvet és kormot.

Ottkünn az utca egyre halálosabb.
 De bent alpesi lég a folyosókon
 s tengeri pára, s mesterséges ózon.
 s hőt és hűvöst fokszámra mér a csap.

S minek is az utca már?
 Egy ilyen tömb egész vár.
 Megeszi a ház az utcát.
 Liftek, lépcsők, alagsor.
 És tömb a tömbbel összeforr,
 ki se kell menni az ég alá.

A paraszt gyúrja ottkünn még a földet
 kenyérré, — de mint megnőtt gyerek
 anyja emlejéről leválik,
 mi se csüggünk már az emlőn sokáig,
 s vegykonyha táplál a rög helyett.

Fütyülünk a Földre, mint az Égre.

Földalatti vasutak
 házból-házba siklanak :
 ki se kell menni a házból.
 Csillagot csak csöveken
 fogunk nézni üvegen,
 vakondokai az Ūrnek.

Az egész Föld egy nagy ház lesz.

Ez az ablaktalan ház! óriás ház! esukott ház!
 Csukott kocsi, — mindegy a pálya.
 S visz, mint betónpáncélos léghajó
 a kormányozhatatlan Földgolyó
 céltalan aeroplánja.

RITMUS A KÖNYVRŐL

Óh ne mondjátok azt, hogy a Könyv ma nem kell,
 hogy a Könyvnél több az Élet és az Ember :
 mert a Könyv is Élet, és él, mint az ember —
 így él : emberben könyv, s a Könyvben az Ember.

Tudom én, hogy ülj bár autód volánja
 mögött, vagy a gyár köt, rabként, vagy a bánya, —
 mostoha vagy édes : az Élet leánya
 lelked, s csak a forró Cselekvést kívánja.

De jaj, a Cselekvés! jaj, a híres Élet!
 Próbáltuk eléggé, láthattuk, mivé lett?
 Csatatér a világ, s minden csuromvér lett,
 mióta az Írást legyőzte az Élet.

És azt se mondjátok, hogy elég a könyv már,
 hogy sok is az írás, s elborít e könyv-ár,
 s alacsony lármával tellik ma a könyvtár,
 ami volt szent kincsek csarnoka, és mentsvár!

Mert a Könyv is élet, nem hideg kincs az se ;
 s mint az emberkertben, nem hiányzik gaz se :
 de a gaz is trágya, ne bánjátok azt se!
 Csak a Holnap tudja, jó volt-e vagy rossz-e?

Óh öntözd lelkünket, termékeny áradás,
 melytől szőlőnkben a bölcs részegség csodás
 bora érik, s melynek sodrán a tanodás
 fiú messze tenger öbléig csónakáz!

Óh elröpítő bor, gyors csónak, tárt ablak!
 Jó oktató, aki virgács nélkül oktat!
 Választott, hű barát, ki sohase zaklat,
 de kész a hívásra, s mindig ad, ha adhat.

Öröklött, nagy Varázs, holtak idézője,
messze nemzedékek egymáshoz fűzője;
mert csak a Könyv kapcsol multat a jövőbe,
ivadék lelkeket egy nemzetté szöve.

Ki nélkül a nép csak feledkező falka,
emlékezet! áradj szerte a magyarba!
Jaj, nem elég minket kapcsolnod a Multba :
jelent a jelenhez kell kötöznöd újra!

Jelent a jelennel, testvért a testvérrel
köss össze, Magyar Könyv, dús közös eszmékkal!
S elszorított, fájó tagokba is érj el :
ne engedd zsibbadni, fussad át friss vérrel!

Különös háló, mely országokat fog be!
Óh megmaradt fegyver : út messze szívekbe!
Ködön át, bús társak, törjétek küszködve :
s fonjuk majd kis hálónk a Nagyba, az Egybe,
az Emberszellem szent hálójába, amely
idegent is szelíd testvérségbe emel,
mint titkos felhő, mely e földi vesztőhely
szegény elítéltjét ég felé viszi fel.

Pesti Napló, 1929 május 19.

ÉNEK AZ ÉLET JAVAIRÓL

Se nem fehér holló, se nem tarka páva
az a madár akit minden ember áhit.
Csak köznapi veréb, parázna és lármás.
Szívesen megfészkel akárki eresszén.

De jaj annak aki egyszer elzavarja
nagy igényességből, uri kényességből.
Elrepül a madár, minden szomszéd lesi.
Röpülj, madár, röpülj! van nekem madaram.

Röpülj, madár, röpj! az se kellett volna,
 hogy valaha nékem te kellettél legyen,
 Ugy se verhetsz fészket az én ereszemre,
 mert sohsem ér nekem ereszig a házam.

Én egy sohse-kész ház építője vagyok,
 egy végét-nem-érő viadal győztese.
 Nem is születtem én tetők mivesének :
 itt a munkám, itt a tárt kapu-iv körül.

Festem a kaput, hogy lássák. Nem a végső
 szint adom én, ezer ecset jön utánam :
 csak szerény alapnak, ahogy rozsdá ellen
 minium jó, festem véremmel a Kaput.

S dolgozom, mint jámbor napszámos. A zsoldom
 alacsony, de boldog vagyok ha az ecset
 jól fog, s munka után kedvesen vár puha
 meleg kenyérrrel és meleg puha csókkal.

Nyugat, 1930. L. 823. l.

SÖTÉT VIZEK GYERMEKE

Minden este valami nagy hullám alá bukok én.
 A mélység palotáiban bolygok egész reggelig.
 Mint kiről a mese mesél, aki sellő volt előbb,
 tritonfiu, tengermagzat, és a tengerben lakott,
 ahonnan fölhogászta őt régi jámbor csókhorgog.

Régi szeretők kiszöktek, balgán, silló tengeren,
 titkok fölé ; ladikjuk a lélekvesztő szerelem.
 S az a csöpp sellőporonty a csónakszélbe csimpaszkodott
 és a régi jó szeretők partravonták jámborul.
 Partravonták és embernek fölnevelték jámborul,

De őt folyton visszahuzta birhatatlan nagy erő
és sötét nosztalgiával leszállva ha jött az est,
ott bolyongott reggelig a mélység palotáiban.
S mint akit rejtelmes rabló bódulatban elrabolt,
száját tömve, és reggelre emléke mint tépett kőd,

mérges gázak rongyaival maradozó csatavölgy.
Mily hipnózis átka ez? Mily égi orvos szuggerál
e mindennapos varázssal? Mikor gyermek voltam én,
este mindig sirtam: »Még ma nem játszottam eleget!«
de fejem, még ki se mondtam, máris ingott, lecsüggedt,

vagy diák könnyeim mellől hirtelen alábukott.
Az ős hullám mindenestől, makacsul elborított.
Ifju legénykorban olykor hetyke daccal ellenálltam,
napok hosszát elkerültem, s vézna lettem s halovány.
Óh ma már nem állok ellen! vágyva hivlak, vak hullám,

te sötét viz, melybe lábam tocskol, míg a csillagot
lesem bohón, s este, mint az elfajzott sellő, fejest
bukok beléd otthonosan, és egyszer majd úgy bukok,
hogy vissza se jövök többet, bár mint csacska vén
gyerek
nyöszörgöm folyvást magamban: »Nem játszottam
eleget!«

Az Est Hármaskönyve, 1930. II. 70.

FIATAL LEÁNY

Mint zöld nagy szájak, mint falánk virágok,
tárul két szeme hirtelen,
mélyen, nedvesen, titkosan,
Arcát úgy issza át a vér,
mintha arany piskótát borba mártasz,
Teste még ismeretlen,
mint Afrika;

oly szüz, oly forró, oly veszélyes.
 De lelke még
 sokkalta ismeretlenebb,
 mint a föld vad tűzében születő új elem,
 s szomjuságában oly sötét és tudatlan,
 mint a pogányok lelke volt, amely
 vakon várta nem-ismert Krisztusát.

Óh Megváltó! miért nem csókolod
 homlokon őt, mint régi sok apácát,
 hogy rejtelmes ajkadtól égő
 homloka újra hús legyen s fehér
 s szájad lehelletében nyugtalan
 lángja biztos és egyenes sugárként
 lenghessen ég felé, mely minden láng hazája?

Pesti Napló, 1930. aug. 30. 9. 1.

AZ ELŐKELŐ TÉL

Olyan halk és hideg idő van,
 halk és hideg, halk és hideg:
 hallani szinte suhanóban
 a gyöngyház égen a telet.
 Selymesen száll ő rongyaink közt
 s arcba legyez, bár semmi szél...
 Óh láthatatlan, hűvös angyal,
 előkelő, gyönyörű Tél!

S a hó is itt lesz nemsokára
 s minden egyszerre eleven.
 Aki rápillant ablakára,
 fehér apácák végtelen
 meneteit véli vonulni,
 s ki boltbul az utcára lép,
 lágy-fehér könnyek ostromolják
 kemény csomagjait s szivét.

Estefelé kitisztul néha,
 a csillagok kilátszanak
 s mint gyermekek állunk alélva
 egy nagy karácsonyfa alatt,
 amelynek ágát föl nem érzük,
 de gyertyás fénye ráncsajog :
 gyertyásan és csufolva néznek
 a karácsonyi csillagok.

Ünnep, 1930?

KIRÁLY-MESE

Óh züllött társ! e fosztott élet
 fájáról leesett levél,
 száraz levél,

hányat hány-vet ma fajtádból a szél!
 Összezsugorit, mint a levelet
 és végiggörget járdáink felett,
 mig, egyformára festve, a nyomor
 csukaszürkéjét adja rád a por,
 hogy seregében holtig megmaradj.

Mi köt még? mily illem? miért nem
 dobod le szennyes rongyaid,
 bőrig-husig?

Akkor talán majd, mint a hajdani
 királyt aki koldusnak öltözött
 és elveszett a koldusok között
 mihelyt ruháit levetette mind,
 s meztelen állt, fölismerték megint :
 úgy ismersz rá te is magadra, hogy ki vagy!

Nyugat, 1930. II, 140. l.

ABBÓL A KIKÖTŐBŐL...

1930.

Abból a kikötőből, a tornácból, ahol
ifjúságomban az ifjúság madarai, lánykacagások
csapódtak a jovialis fehérszín oszlopokhoz —
óh kövér nevető ház! akiből annyiszor
indultam szürke hajnalban; aludt még aranyos
Ilka-néni; sápadt színekkel, lengve intett búcsút a kert...

Kölcson-köcsim előállt, kölcson-bundám beült.
Küszöbről Miska bácsi küldött, korholt, kehült:
»Eredj ha nincs eszed már!« — S a csipős szürkeségben
mint égvefelejtett lámpa, égtek még a makacs
lányszemek... Óh ha maradnék! De én már mentem,
már mentem
át az alvó Szeremlén, szekesői kompon át...

Balladásan János ostorral mutogatta a gólyát, a sast,
és hogy Kalocsa merre, vagy (mit tudom én!) Kakasd?
Duna még nyergeletlen, nem ült még rajta a hid.
Olykor jég közt, ladikkal, tudott csak átvinni a révész
s a különös álmok s remények titkos vontató-serege...
Mily más ez a vasút, hol ma kávéim szürcesőlöm!

S mily más bennem a lélek! utamban nincs öröm.
Nem új remény vagy álom csábit már engemet,
csak emlékezetétől futok a réginek.
Mért is jöttem ide vissza? Tán hogy a szűk jelen,
mint mikor még jövő volt, újra szép és nagy legyen:
de ahelyett a megnőtt mult lett kicsiny megint...

S a bús vonat velem mint uszó jégtábla ing
valami nagy jégzajlásban; házakat, életeket
torlódni láttam és tűnni mint a kísérteteket.

Hogy megtörpült a torony! milyen szűk lett a tér!
Milyen roskadt a tornác! s a rég-látott lányszemek,
mint csillag, mely mogorva felhők között remeg,

öreg arcokból néztek... vagy elfeledt lámpafény,
lassan kialvó... Miska bácsit is láttam én
s karszékben Ilka nénit... sirtak és elhagytam őket
ujra, mint idegen hajó két vén Robinzont egy puszta
szigeten, vagy mint a hajót, melyet már-már elnyel a
tenger, s elhagyja valaki, az ingó jégtáblán tovaúszva...

Kiadatlan kézirat 1930-ból.

NEM MEREK KÖZÉTEK JÖNNI. . . .

1931.

Nem merek közétek jönni, régi társak!
Kit vártok? Nem vagyok már az akit vártok.

Az már régen meghalt.

Megfojtotta lassan a napok özönje:

s aki helyette ma, ha jöhetne, jönne,

tán úgy néznétek rá, mint egy idegenre

ki jöttével megcsalt.

Idegen léptekkel és meg-megbotolva
jönne mintha fáradt s kissé zavart volna,

szomorú vagy részeg.

Nem a régi fiú aki álmatagon,

de még friss szívvel ült köztetek a padon,

s a táblán át, mint egy fekete ablakon,

a jövőbe nézett.

Mint az álmodóra les a gonosz reggel,

úgy lesett a jövő véres fellegekkel.

Ki írt a táblára

vad leckéket, melyek szünidőn is fájnak?

Ki hágott székébe a nyájas tanárnak :
 egy uj évszázadnak, egy zordabb osztálynak
 kegyetlen tanára?

Ismeritek ti is ezt a tanárt aki
 mindenkit elválaszt s külön-külön tanít?

S e szörnyü leckéket
 miktől a haj ritkul, a hát görbül, a szem
 bágyadt szomoru lesz... s a lélek idegen
 s vén, mint az enyém lett... jobb nekem, jobb nekem
 nem menni közétek!

Hadd legyek az nektek aki voltam régen
 s nem ki ma vagyok — hogy bennetek még éljen
 aki nincs már sehol
 s aki... harminc évvel fiatalabb... Ezen
 nevettek ; de ugyis szomorított versem :
 vigasztalást érte egy pohár csengessen,
 egy pohár pécsi bor.

Sírva vigad, mondják, a magyar! Sötétben
 látszik meg a láng, és esti csöndességben
 harsan ki az ének.

Igy égnek boruló élet-délutánunk
 mélájában egyre szebben ifjúságunk
 emlékei, s zengnek ifju fiunk-lányunk
 ajkán a friss évek.

(50 éves érettségi találkozóra kéziratban elküldött vers.)

EGYNAPOS HÓ

A keserü városokat
 a hó cukorral szórta be,
 s fehér gallért vetett a sok tehertől
 szennyes vállak fölibe,

oly makulátlan, tiszta gallért,
 hogy most a szegény, megpökött
 csavargót szüzebb hermelin takarja
 mint a boldog püspököt,

az évi nagy processzió,
 mikor reáadják a szent
 köpenyt, mely körül enyhe naftalinszag
 és ezer molypille leng...

Óh pillék, himbáló kavargás!
 Pillék, hópillék, egynapos
 pillék! Egynapra minden újra szűz lett,
 prémes, cukros, ájtatos...

Pesti Napló, 1932. febr. 14. 8. l.

VARJAK, VEREBEK...

Varjak a Vérmezőn, galambok a
 Mátyás-tornyon, sirályok a Dunán
 és mindenütt verebek, verebek!

Hány észrenemvett, titkos szárnycsapás
 rebben a házak közt, hogy szinte már
 feszül a város, s a kő is remeg...

Ki figyel rátok, varjak, verebek,
 kis senkik, tollas polgártársaink,
 s figyelték-e egymásra, madarak?

Talán úgy éltek ti is mint külön
 közösség, megvetve ki köztetek
 lakik, az embert, így puskátalan.

Bus óriás kőkalitkáiban
 lakik ő, hol a hideg ormokon
 lesnek az éhes macskák körmei.

S tán a valódi úr a macska. De
az embernél a ló is valakibb
ki az utcán szijjait csörteti.

A ló, ki egyre ritkább lesz ma már ;
pedig az ő nyomán él a szorult
veréb és napról-napra éhezőbb.

Rossz világ jár a madarakra is —
elgondolom míg várok csöndesen :
autobuszt várok a Vérmezőn.

Itt esupasz a föld, őszről fű maradt ;
gőzölg a rét mint a lovak fara ;
a hó piszkos köntöse szakadoz.

Mint szegényruha, szakadoz a hó,
s mint mérges gáz, lassan leszáll a köd...
Áradj, jó gáz, szegénység, fulladozz!

Szűk lett a föld és elapadt az ég :

Varjak, sirály, galambok, verebek,
röpülni tudtok, de hát hova még?

Röpülni tudtok, titkos szárnycsapás
száz és száz, fojtva a házak között ;
feszül a város és dobog a rét...

Pesti Napló, 1932. III. 13.

EMBER A MEZŐN

1932 őszén.

A mezőn egy ember hever

és ez nem olyan víg mező

amilyen azelőtt szokott

lenni, és máshol, a mező :

mert itt füstöt evett a fű

ugyhogy a nyugvást kereső

még kormosabb lesz tőle, bár

ugyis ép elég kormos ő.

A mezőn egy ember hever ;
 de ez nem olyan víg legény
 amelyet máskor visz vigabb
 mezőkre melegebb idény,
 mert ősz van és talán azért
 hagyta el a várost szegény
 hogy föllógassa élete
 rongyát az első fa göcsén.

Ugy hever a sáros fű közt,
 kormos fű közt, hogy látni, már
 nem bánná, nőne rajta át
 a fű, és ő is lenne sár
 s gázolná a kormot bele
 minden láb ami arra jár :
 egy kissé több vagy kevesebb
 a szennyből, mindegy volna már!

A mezőn egy ember hever...
 Testvér, milyen jó lenne ma
 mellédfeküdni és veled
 sirni, hogy minden ily csunya!
 Óh bár fordulna ki a Föld,
 alólunk, s mint a rossz anya,
 lökne el, hogy vak életünk
 az üres égbe hullana.!

Pesti Napló, 1937. márc. 28, 15. 1.

HA NEM VAGY ELLENÁLLÁS...

Ugy élj, hogy a lelked is test legyen
 melyen színeket ver vissza a nap.
 Foglalj magadnak tért a levegőből,
 határozott helyet az ég alatt.

Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás.
 Vigyázz, ne fujjon rajtad át a szél!
 Őrizzed árnyékodban szent, komoly
 s nyugodt dolgok biztos lélekzetét.

Ugy élj, hogy a lelked is test legyen!
 Fordíts hátat a politikus vénnek
 karának, s szögezz mellet a bolond
 fiatalok gyanakvó seregének.

Vesd meg a lábad, az idő gonosz
 s egy bal léptedre les már a vadon.
 Ne táncolj minden ősz füttyére, mintha
 virág volnál a saját sírodon.

Ha meghalsz, a lelkedből is virág nő
 s ing-leng a hitvány jövendőök szelében.
 De makacs csontod a virág alatt
 üljön sulyosan és keményen.

Országos Pesti Napló, 1936. ápr. 12. 2. 1.

MARGITSZIGETI RIMEK

1937. május.

A szálloda hallja most oly hűs!
 Puhán piroslik a bársonyplüs.

Ellépdel a szép kis angol lány.
 Rikoltoz a páva a park alján.

Mustárszinü függöny, lenvászon.
 Ebédre terítnek a terrászon.

Csillog ezüst és porcellán:

Már kint ül a szép kis angol lány,

Cocktailt iszik édes meggysszessel
s elsurran a déli expresszel.

Kirakva csomagja a hallban már:

Portán a személyzet karban vár.

Mint fellegek égen, filmen kép,
tünik a régi, jön új vendég.

Lankadthusú dísznő, lomhán ráng:

Sóvár szeme ég, mint reklám-láng.

Kopasz, csunya férj csügg balkarján.

A páva rikoltoz a park alján.

Magyar Nemzet, 1938. július 25.

Országos Széchényi Könyvtár

OLVASÁS KÖZBEN

1993. jún.

Szobámban ülök. Könyv előttem. Apró
hangyák mászkálnak felettem a könyvben
"aj... nézd... lecsúsznak a világos lapról!

EGYÉBB, GYŪJTEMÉNYBE FEL NEM VETT VERSEK

1903—1932

A könny, a zsend, meleg, oxyhitó...
és attól oly érzékeny lesz a kezyem,
amilyen nem volt száz esztendő óta.

Országos Széchényi Könyvtár

Megáll... elég vén; meghal az idő;
a fálem zúg; s lenn mélyen a szívemben
örök bűgössá szólesül egy nóta.

Politikai Hetiszemle, 1907. szept. 22. 1. l.

MEMENTO

1902. Április.

A hajad olyan fekete
A ruhád oly fehér;
Az Ijúság Igérete
Az ölettel felér.

Csillag szant és pectolán,
Marsmint ül a szép kis angol lány.

Codtölti-ízük édes meggyesszal,
s slurrán a déli expresszel.

Kirakva csomagja a hallban már,
Portán a személyzet karban vár.

Mint fellegek égen, illmen kép,
tűnik a régi, jó régi vendég.

EGYÉBB GYŰJTEMÉNYBE

FELNEM VÉLT VERSEK

Sóvár szent és pectolán,
Marsmint ül a szép kis angol lány.

Codtölti-ízük édes meggyesszal,
s slurrán a déli expresszel.

Kirakva csomagja a hallban már,
Portán a személyzet karban vár.

Mint fellegek égen, illmen kép,
tűnik a régi, jó régi vendég.

Magyar Nemzet, 1938. július 25.
Országos Széchényi Könyvtár

OLVASÁS KÖZBEN

1903. jún.

Szobámban ülök. Könyv előttem. Apró
hangyák mászkálnak feketén a könyvben
jaj... nézd... lecsusznak a világos lapról!
s fejembe bizsegnek... hosszú sor... tömötten.

S mindegyik egy-egy darabkát elrabló
súlyos velőm'... vékony csáp... viszi könnyen...
s agyam e mindig szikra-éhes tapló,
elfogy!... hál'isten... s megindul a könnyem...

A könny, a szelid, meleg, enyhítő...
és attól oly érzékeny lesz a kedvem,
amilyen nem volt száz esztendő óta.

Megáll... elég vén : meghal az idő ;
a fülem zúg ; s lenn mélyen a szívemben
örök búgássá szélesül egy nóta.

Politikai Hetiszemle, 1907. szept. 22. 1. l.

MEMENTO

1903. április.

A hajad olyan fekete
A ruhád oly fehér ;
Az ifjuság ígérete
Az étlettel felér.

Ó osal az ember élete
 Ki tudja mi nem ér?
 Ruhád is lesz még fekete,
 Hajad is lesz fehér.

Budapesti Napló, 1907. márc. 31.

TÁJKÉP

1903. június.

A vörös király ködbe süllyed messze
 szél borzogatja az utpart gypét,
 csodássan sűg-bűg a kalászok ezre
 s hirtelen összébberitelt fejt.

Szántó barnítja távolabb a zöldet,
 pilledt jószága már alig kocog:
 a fény elhagyja lassanként a földet
 s az ürességbe visszapárolog.

Az égen vérrelöntött felhő nyúlik
 és rajta ül a vihar anyala:
 hangolja rozsdás kürtjét. —

(A kézirat itt befejeződik).

Politikai Hetiszemle, 1907.

A SPINOZA SZOBOR ELŐTT

1904. szept.

Jól esik látni, nagy zsidó, remek
 képmásod, íróasztalom fölött:
 jól esik nézni terhes fejedet,
 amely nyakadnál szinte megtörött.

És látni, hogy a kínba' vajudó
gondolat zent gyötrelmét élvezed,
amit a művész benned, nagy zsidó,
századaidon át kiérezett.

Te boldog vagy, már csak kőmásod töpreng;
az én agyamban még küzd a velő,
én még itt bolygok lenn e földi ködben.
és fáradok csiholni fényt elő —
nagy rokonom! én is gondolkodom, ládd,
és szenvedek s méltó vagyok te hozzád.

Budapesti Napló, 1906. jun. 22. 14. 1.

ÚJÉV

1904. Újév.

Szabad vagyok én! a legszabadabb!

Banyaként a kandallónál

Többé sohasem ülök!

Ihaj! Tyuhaj! fehér a vidék:

Fuj a szél, vágyaim szele:

A szél szárnyán röpdülök!

Ropog a zuzmara lábam alatt.

Ihaj! Tyuhaj! fehér a vidék!

Lám most van az újesztendő

— Szabad vagyok én, a legszabadabb!

Szerencsémnek büszke kovácsa,

Parancsomra vár a jövendő.

Mily nagy vagyok én! Isten vagyok!

Imádnak a fák, a bokrok,

bár én rájuk füttyülök —

Fuj a szél, vágyaim szele,
Hajlongnak a fák a bokrok,
de én tovább röpülök.

Ihaj! Tyuhaj! Fehér a vidék!
Lehullt az ég börtönfala!
Belátok a végtelenbe!
Tovább, tovább! Szellőparipám!
Tovább! Túl a csillagokon!
A lét gyomrába kerengj be!

Ott, emberi szem nem látta helyen
ezen az újév éjjelen
táncolnak a boszorkányok.
Az egyik épen szeretőm —
de különben mind szeret engem,
s szebbek, mint földi leányok!

S ma éjjel mind ölelni akar
És mind tüzes! És mind fiatal!
(bár mind van ezres is — évben : —
perc nekik az év és év a perc)
mikor Heraklit volt a nevem
már akkor is értük égtem.

Ihaj! Tyuhaj! Fehér a vidék!
Fuj a szél! Szellőparipám
Lám most van az Újesztendő!
Szeretőim felé sietek!
Mit nékem idő? Isten vagyok!
Parancsomra vár a Jövendő.

Nagyvárad, 1909. jan. 1. 1. 1.

TAVASZI HARSONA

1905 ápr.

Szép tavaszi reggelen megharsan a trombita,
katonák vonúlnak végig az uccán,
s hogy pattog a villanyos csengő!
ma először nyitottak ki minden ablakot ;
ma először szimatolom a napsugár szagát ;
ma azt riadom : Diadal! Diadal
s lelkem csupa villamos csengő.

Ne kötözd a sebeket! Hadd folyjon a vér!
hadd haljon aki haldoklik! Az éljen csupán,
ki föl se vesz holmi kis karcot!
süt a nap! Süt a kard! Süt a trombita!
lelkem csupa villamos csengő,
s mind azt csengi : Diadal! diadal!
mert harcot vívtam, győzelmes harcot.

Diadalmasan vonulnak föl lelkem vadabb érzetei
s a megszokott hunyaság, elfeledkezve félelmeiről,
elszégyenülten bámul utánuk :
mint mikor szép tavaszi reggelen megharsan a trombita,
katonák vonulnak végig az utcán,
s a kis szolgálo, föltérdepelve az ablakdeszkára,
majd kiesik, úgy bámul utánuk.

Nyugat, 1925. II. kötet 200. 1.

NEVESSETEK!

1906. márc.

Ti szép leányok, két leányok;
kik úgy neveltetek velem,
terhet hajómból mind kihányok :
lám könnyü lettem hirtelen,

lám, gyermek lettem újra, lányok,
 Nevessetek, nevessetek,
 minden komoly képet lehányok,
 cigánykereket vetek.

Ti szép leányok, két leányok,
 nevessetek.

Politikai Hetiszemle, 1907.

HULLIK AZ ABLAK

1906. március.

Hullik az ablak
 résin a napnak
 üszke már
 költi az álmost
 és a szobám most
 tűzben áll.

Butóra máza
 szikra fészek,
 tavaszi láz, a —
 merre nézek;
 lángol az asztal
 rőt az ágy
 s kél a panaszdal
 s gyúl a vágó:

Hejh, csupa börtön
 s árny, mibe töltöm
 életem
 pedig a tógot
 csak a világot
 szeretem.

Itt a szobában
 Nincsen élet

kívül a tágban
 új dalom,
 bent a szobákban
 únalom.

Messze hazába,

Amerikába

szállnék én,

tengeri hantra,

vizi kalandra

járnék én:

metszve a szárnyam,

ajtóm zárván,

tömlöcös árnyom

tengem árván

tengeri hantra

nem szállok,

vizi kalandra

nem járok.

»Nap, ki koronkint

ablakomon kint

üszköt vetsz;

fénynyilad által	jégbilincset :
vén nyilas, által-	Tavaszi hónap
tűzködhetsz.	nincsen hőd,
nyitni e zárnak	csalogató nap
részkilincset	nincs erőd!
törni ez árnyak	

Igy száll a panaszdal
szól a vágy
de lángol az asztal
ég az ágy...

Magyar Szemle, 1906. nyarán.

MA DÉLELŐTT, MA DÉLELŐTT

1907—08 táján.

Ma délelőtt, ma délelőtt
itt hagyom ezt a telelőt,
ma délután, ma délután
megyek a kedvesem után.

A haja barna, arca szép,
olyan mint egy madonnakép;
pillája hosszu, szeme mély,
az ajka csupa szenvedély.

Amerre pillantása hitt,
feszíti vágyam vásznait
és vágyam vászna úgy ragad :
ki tudja, meddig nem ragad ?

Ma délelőtt, ma délelőtt
itt hagyom ezt a telelőt;
lobog a vászon, süt a nap :
én leszek a legboldogabb!

Ma délután, ma délután
 megyek a kedvesem után ;
 csipője karcsu, keble dús :
 esupa egészség, csupa hús.

Hét, 1909.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK

Ó ti kik oly régen s mégsem igen messze
 tevétek, e nyelv hogy forrásait eressze
 (Háznak idült jégtől így csurran eressze
 s hanyagolt bányának nyíl tágan eressze) :

Nem akarok, gyenge, veletek kiszállni,
 beteg, erőn föllül csúcsokon ugrálni,
 fiatal, ősz fők közt versenybe' kiválni,
 hamit azok hagytak, magam azt munkálni :

de azok neveltje, kik mezejük aszfalt,
 kiket e bágyadt kor vergődve magasztalt,
 vágyón, irigyelve nézek tifelétek.

Szellemem a koré, anyagom tiétek,
 s bárha silány viskót, bárha csupán vázat,
 magyar égett kövel építem e házat.

Nagyvárad, Napló, 1908. okt. 18. 2. l.

TEMETŐI TAVASZ

1911.

Honnan is ismerem én e bús temetői tavaszt már ?

Gyermek voltam... rég... Laktam a méla falun...
 Oly gyönyörű szép volt, hogy minden olyan szomorú volt :
 vittem friss koszorút, jártam az ó temetőt.

Oh, gyönyörű szomorúságom, szomorú gyönyörűség!
 gyermeki gyémántköny! Óh, temetői tavasz!
 Mellettem gyászfűz és szépszemű fekete néni...
 Élni kívánt a holt, halni kívánt aki élt...
 Szürke hajók az ég oceánján nesztelen úsztak:
 sárga pamlagokat szórt e hajókra a nap;
 sárga pamlagokon szép meztelen angyalok ültek,
 meztelen angyalokat néztem az ó temetőn.
 Már az esteli harmat a síri virágokon ingott
 (könyves kis gyermek, friss temetői virág!)

Megjelent a 927-ben kiadott első „Versek” kötetben.

ÜNNEP

Ó honni halmok nyájas enyhésége,
 friss gyermekségem gyönyörű vidéke,
 szívem remegve veri: Béke! Béke!
 ó hajóhinta, messze dobbanások!
 A föld is enyhén dombokat dobog
 s nagy emlei hulláma elcsobog
 verdesve halkan, mint távoli dobok,
 ó hajóhinta, messze dobbanások!
 Ünnepre dobban a falunk harangja
 s a völgy teknőjét megingatja hangja,
 hintaként ing a lanka, ring a lanka
 ó hajóhinta, messze dobbanások,
 minthogyha messze vihar volna kinn,
 lassan inogna a teknős kabin,
 mert teknejen vihar dobolna kinn —
 ó hajóhinta, messze dobbanások!
 Dob... dob... harang... hajók harangja... Bim-bam
 hány drága társam a viharban kinn van
 magam szédülök a sötét kabinban,
 ó hajóhinta, messze dobbanások!
 ó honni domb, sík földön enyhe ránc,

mi lelt, hogy szerte vadul ingva rángsz?

— egyedem, begyedem, tengertánc —

ó hajóhinta, messze dobbanások,

dob... ágyúszó... haldoklók tompa szitka...

ó szent hazám, habokra kiteszítva:

merre az örvény és merre a szikla?

ó hajóhinta, messze dobbanások!

lövés... harangok... távoli dombok...

hullámozó dombok... dombozó habok...

szív, mely földdé vál... föld amely dobog...

ó hajóhinta, messze dobbanások!

dob... ágyúszó...

Csak az ünnep harangja

és békét hullámozó domb, enyhe lanka,

s békét sóvárgó szívem béna hangja —

ó hajóhinta, enyhe dobbanások!

Nyugat, 1914. II. 459. 1.

VÉRTANUSÁG VÁGYA

I.

Vértanut! Vértanut!... De hol nő a pálma?

Fejünkre tikkadt az idők Szaharája.

Óh Isten! van-e még markodban datolya,

vetni magvait egy jövő oázisba?

vagy fáradt ujjad közt ha maradt egy-kettő

pálmamag: azt is már leejted a meddő

semmibe, mint sok bus csillagod!?

II.

Igy hullna

a vér is, a vér is haszontalanul ma.

Bujjunk el, testvérek, félnek a próféták,
hol az Igazság is hamisan fog krétát.

Nézzétek : szavaim elrejtik magukat,
mint ha sövény mögül a gyáva eb ugat.

Óh bilincses élet! óh zsákba futó kor!
Fárad a fény ; császár lett a poroszloból
s görnyedten járnak a hercegek.

III.

És mi már
nem bírjuk. A mellünk nyugtalanul zihál.

Sajgnak hüvelyükben a megcsiszolt szavak :
csak nekiindulni, mint a Bolond Lovag!

ragyogva, kitárva, kamaszul és bátran!
s nem is e gép-évek motor-fogatában,

amely csak arra visz, amerre *akarják*,
amerre számítva csattintja csavarját

a Céltudat kemény ujjhegye!

IV.

Paripán!
S a keresztutaknál ha megállsz, paripám,
szegd föl szép nyakadat a szimatos égnek
s míg hosszú sörényed a Végtelenségnek

szelei borzolja, jövendők és multak
keresztútja mellett ha megállsz tárgultabb

cimpával : megérzed valahol talán ott
 az Isten illatát! mint lepke a lángot
 megleli, ha belehal is!

V.

S ha az Isten
 fáradt már mint lámpa, mert olaja nincsen :
 tápláld te az Istent, aki táplált téged!
 égj Benne, ki benned évezreket égett!

Óh paripám! pillém! óh gyenge molyocskám!
 tudom, kicsi vagy te hogy Abba lobognál:

de hány mag előmlik szent kéjjel, céltalan,
 míg tán egyikben a Jövendő megfogán!

Az Est, 1925. VII. 20.

JÓKAI

Ugy emlegetünk, mint a nagyapát :
 fehér szakáll, jóságos szem... s amint
 kivetted a pipát fogad közül
 s ajkcsucsorítva s arcod trombitások
 tréfás módján dagasztva — óh öreg
 gyermek! — fujtál a könnyű levegőbe
 egy pelyhet... Árkon, bokron, vizen át,
 a fák fölött, a ház fölött, magassan,
 simán a kék szép sima levegőben
 szállt a pehely... s e pehely volt a lelkünk!

Lenn apró hangyák másztak lassan, unt
 rögök fölött ; és minden rög nekik

hegy volt, és minden kavics szikla volt.
Óh jaj, egy esőcseppbe belefultak!
Óh jaj, mennyi vesződség és veszély
rágta és nyelte egyre terhes utjuk
kanyargó vonalát, míg megszegett
egymásután... De könnyű diadallal
szállt fönn, simán a sima levegőben
az elröpített pehely... a mi lelkünk!

...Nézd, nézd, mivé lett a szegény pehely!
Nézd, földre hulltunk, ajkad messze már!
S jött a viharok vízömlése, jött
a sár, jöttek a tipró talpak — óh nézd!
mászni se tudunk, mint a hangya! Jaj!
Magyarország! Hol van II. Árpád,
jövő század regénye s álmaink? —
Te oly helyütt élsz, mely örökre védett
minden vihartól — és kinek az ajka
röpít el még?... Tiprott pehely a lelkünk!

Az Est Hármaskönyve, 1925. 43. 1.

...Nézd nézd, mivel lett a szegény pelyhely!
Nézd, földre hulltam, s'joked messze mártírságot
S jött a viharok viharok, jött a szél és a hó
s sár jöttek a tigris talpak — oh nézd!
márványosra! Hol van II. Árpád, a nagy király?
jöv széd regénye a sármak! —
Te oly helyen élsz, mely órára vértől szed
minden viharból — és kinek az éjke hátán
Tiptott pelyhely a lelkek!

Az Est Hármaskönyve 1925. 43. l.
Országos Népkönyvtár

Ugy emlégetek, mint a nagyapát:
fehér szakáll, lákaszakáll... a armit
kivett a pipát fogad közül
s ajkeszesorítva s arad trombitások
tréfa módján dagasztva — oh öreg
gyermek! — a fűtől a könnyű levegőbe
egy pelyhet, s' s' Arkon, bokron, vízen, át,
s' s' fölött, a ház fölött, magassan,
simán s' kék szép sima levegőbe
szállt a pelyhely, s' s' a pelyhet, s' s' a lelkek!

Leha apró hangyák mészaléban, mint
fogók fölött; minden rög nekik

ELSŐ RÉSZ

AZ ARANYSZÖRÜ KECSKÉK

(Mozak part a Balaton mellett, költésessel.)

A királyi császár:

MÁSODIK ÉNEK

A pástori:

...kérlek az alban.

A császár:

Országos Széchényi Könyvtár

...szépjen meg a könyv

A pástori:

Bánja aki bánja.

A császár:

De nem addig, ácskás, ne beszélj így, néka

nig garasod minősen, legalább egy véka.

Bánja aki bánja? Bánja majd a gazda.

Az ilyen rossz szókat azóval se mészálja.

Fel is út, le is út, kiadja a béred:

barna bugyor, kis pénz, mehet-e, ahol öred.

A pástori:

Nem szorulok pénzre.

MÁSODIK ÉNEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ELSŐ RÉSZ

AZ ARANYSZÖRŰ KECSKÉK

(Magas part a Balaton mellett, kilátással.)

A királyi csősz:

Pista öcsém, hejhó! ördög egye májad :
megin' így elkészálsz? Hova lett a nyájad?

A pásztor:

Lenn késik az aljban.

A csősz:

Csípjen meg a kánya :
híjja lesz a juhnak.

A pásztor:

Bánja aki bánja.

A csősz:

De nem addig, öcskös, ne beszélj így, héka,
míg garasod nincsen, legalább egy véka.
Bánja aki bánja? Bánja majd a gazda.
Az ilyen rossz szógát szóval se marasztja.
Fel is út, le is út, kiadja a béred :
barna bugyor, kis pénz, mehetsz, ahol éred.

A pásztor:

Nem szorulok pénzre.

A csósz:

Nem ám a Krisztussát!

Az utolsó bakter is kéri a jussát.
 Krisztus koporsóját sem őrizik ingyen.
 Esz a fene téged — nincs ki nálad minden.
 Nincs rendben a szénád; kutya van a kertbe:
 bolygsz szerte bolondul, mint az Orbán lelke.
 Egy kerékkal több van, vagy kevesebb esmég.
 No csak veszne egy el, az ugyan jól esnék!
 Az eszed csáléra, míg a lábad hajszra
 tátogatsz a holdra, mint valami sajtra.
 Mit lese! Az angyalt? Vagy a sült galambot?

A pásztor:

Csak nézem a felhőt és nézem a dombot,
 a Balaton habját, a lobogó lombot,
 és hallgatom szólni a lomha kolompot.
 Ugar az én lelkem, hol nem terem élet,
 bús legelő, melyen legel a nyáj mételyt:
 télen, ha a rossz szél sűrű havat szűr szét
 s pelyhekből a földnek szövi prémes szűrét,
 s búsul a rab bárány a borús karámban:
 a lelkemet látom ebben a bárányban.
 Legjobban szeretnék...

(Ezalatt jön Meseország királyának kísérete, az egész udvar, hölgyek, férfiak vegyest. Mintegy sétálnak a gyönyörű időben; gyalog jönnek, a kocsikat hátrahagyták. Egyenként bukznak elő a part megőlt.)

Első udvaronc (előbukik):

Egy regényes pásztor!

A pásztor:

...elmenni világgá a holdújuláskor,
 a világ végére, Operenciára,
 vagy el a törökre, vagy a franciára....

A generális: (a csőszhez) :
Derék fiú mégis!

A pásztor:
Vagy nem, sehova már:
meghalni szeretnék!

(Lassan feljön a dombra a nyáj, szamár, kos, birkák
kecskék, hátrább komondor.)

Egy udvarhölgy:
Ni, egy szamár!

A csősz (a pásztorhoz):
Mondanék valamit — csípje meg a kánya —
de tudom... Szamár!

Másik udvarhölgy:
Ni egy kos!

A csősz:
...nem nézel a lányra :
lány nélkül is meg van az eszed zavarva.

Az udvarhölgy:
Csengő van a nyakán, és görbe a szarva.

A csősz:
Adj Isten jó napot!

A generális:
Fogadj Isten, öreg!

Az udvaronc (kezdvé):
Nincs a szerelemnek...

A generális (a csöszhöz):

Hogy ityeg a fityeg?

Az udvaronc:

Nincs a szerelemnek határozott tárgya
ide-oda röppen — a semmibe — vágya.
A fiatal szívnek nem kell a valóság
csiklandják az orrát gulisztáni rózsák,
Szerelmes a fiú, de nem tudja, kibe.

Első udvarhölgy:

Ni virág!

A csósz:

Tán biz a mennydörgös mennykübe!
Hogyha szerelmes vagy, csókold meg a Pannát.

Az udvarhölgy:

Rezedát... gólyahírt... zsályát... majorannát...

A bojtár (magába morogva):

Kóbászfű, az annyát!

A csósz (a bojtárhoz):

Te számold a nyáját!

Egy hölgy:

De szép a Balaton!

Másik hölgy:

Juj! az ökörnyálat!...

A bojtár (a nyáját olvasva):

Egy, kettő, három, négy...

Másik bojtár:

Ahun hajt a Bodri!

Egy udvaronc:

Hát Tihany merre van?

Másik udvaronc:

Tiszta idő!

A generális:

Ott ni!

Udvarhölgy:

Milyen édes, selymes, hosszúszörű juhok
és kecskék!

A bojtár:

Hús, huszon...

Másik udvarhölgy:

Hallga, a nád suhog!

Generális (halkan az udvaronchoz):

Erre ment a felség?

Udvaronc:

Nem erre ment; mégsem...

Fiatal udvarhölgy:

A szememmel láttam.

Udvaronc:

Óh az a nagy kék szem!

Boldog akit meglát.

Fiatal udvarhölgy:

Úgy boldog a király.

Egy másik udvaronc:

Ily messze se ment még, amióta kijár.

A generális:

Mily különös ötlet... így egyedül járni.

Udvaronc:

Mennyi felelősség!

Másik udvaronc:

Történjen akármi...

Harmadik:

Mi vagyunk hibásak.

Első:

Tán kérdeni kéne.

Öreg!...

Lányok (jönnek énekelve):

Járt utánam hét falu legénye.

A legelső udvaronc:

Ilyesmi sem eshet, csak Meseországban.

¶ *Másik udvaronc:*

Nem ügyeltél erre egy öregot — zsákban?

A csősz:

Zsákban?

A generális:

Zsákruhában.

A bojtár (befejezve az olvasást):

Híjja van a nyájnak!

A generális:

De olyan az arca, akár a királynak.

A csősz:

A királynak? Akkor tán a királyt lássam?

Láttam, nem is egyszer, követem alássan,

jól ismerem én Őfelsége személyét,
szolgáltam inasként királyi szeszélyét.

Azután vén lettem, s ki falun születtem

a király csőszinek ide kéredzkedtem

a falun meghalni, a Balaton mellett
hol a kedves birkám legelőszőr ellett,
ahol legelőszőr vigyáztam a nyájra,
mielőtt vigyázni vittek a királyra.

Mostan, hogy a felség idejött, mint mondják
betegült lányának viselni a gondját
hogy a láthatatlan balzsam, amit Isten
szent keze kevert el levegőben, vízben,
gyógyítsa szegénykét, sokszor...

A bojtár:

Pali bácsi!

A csősz:

...látom, amint erre...

A bojtár:

Híjjas a nyáj!

A csősz:

Ácsi!

Sokszor, amint mondom, látom ő felségét...

A bojtár (a pásztorhoz):

Híjjas a nyáj, Pista!

A pásztor:

Ejh, hagyj vele békét!

A csősz:

Látom, amint méléz csupa zsákruhában
és nézi a földet egyedül magában,
mivel, amint mondják, érti is a mágiát,
netalán lányának leli orvosságját,
naphosszra magában keresi a gyógyírt:
engem, öreg szolgát, néha meg is szólít.

A generális:

De ma még nem láttad?

A csósz: Nem láttam.

Udvaronc: Azonban mehetünk.

Asszonyok (súgva a csószhoz):
Szólják kend.

Mások (éppúgy): Mondja neki.

A csósz: Mondjam?

A generális:

Mi itt, önök arra —

A csósz:

Kegyelmes uraság engedd meg egy vén fej együgyű mondását, de tudni szeretné férfi, gyerek, asszony, hogy érzi magát a felséges kisasszony?

A generális:

Nem beteg az épen.

Udvaronc:

Csak ideges, gyenge.

Másik:

És bú a világtól.

Harmadik:

Kit se bocsát szembe.

Udvarmesternő:

Semmi etikétnek nem tartja szabályát.

Orvos:

Kinesért sem akarja elhagyni szobáját.

Udvarhölgy: (Parasztasszonyok (egymás közt):)

Hol a szőnyegekbe léptek belehalnak.

Másik: (Egyik:)

Nagy kárpitok ontják bársonyuk a falnak.

Harmadik: (Egy másik:)

Ott ül arany trónon naphosszra magában.

Negyedik: (A császár:)

Éjjel hever ébren arany nyoszolyában.

Ötödik: (Az öreg:)

Kedves papagálya mellette rikácsol.

Hatodik: (Egy másik:)

Fekete ajtóban a gonosz szű ácsol.

Parasztasszonyok (egymás közt): (Az az istennék a mitől:)

Fekete ajtóban ácsol a gonosz szű.

Hetedik: (Hallgatson el ked mit, mer az istenek:)

Hosszú neki a nap, az éjszaka hosszú.

Udvaronc: (Hát ki az az istenek?)

Nem szól soha szót sem.

Másik: (Az előbb:)

Nem nevet az ajka.

Első udvarhölgy: (Hízen hét falnak ő volt a csillag:)

Hiába vidítja a komorna, dajka...

A generális: (Hét! a királylányt gondolat oly bú:)

Önök itt, mi arra!

Első udvarhölgy (távozás közben): (Nem a királylány:)

...a bohóc, a doktor. (*Mind el.*)

Parasztasszonyok (egymás közt) :

Királynál boldogabb a parasztnép sokszor.

Egyik:

Tán erre jelentett a földindulása.

Egy öreg:

Háború lesz, véres, akárki meglássa.

A csósz:

Vörös az ég, szél lesz.

Az öreg:

Mondtam ugyan régen :
a szakállas csillag járt multkor az égen.

Egy másik:

Az az Úristennek a mutatójja.

Egy fiatal:

Hallgasson el ked már, mer az Istók fújja!

Az előbbi:

Hát ki az az Istók?

A fiatal:

Az a kecskepásztor.

Az előbbi:

Hogy én elhallgassak, ha ilyen flótás szól?

Hiszen hét falunak ő volt a csihása,

máléskodni nem volt hét faluba mása,

lányra csak úgy pislog bamba szemé sandán —

Hé! a királylányra gondolsz oly búsan tán?

A pásztor:

Nem a királylányra, — nem lány, se nem asszony
akiért a bánat szívemen szakasszon :

ha a lányra nézek, csak a nótám nézem,
s felejttem az asszonyt, ha a nóta készen.

Egy legény:

Akkor mire gondolsz?

Másik:

Tán a híjjas nyájra?

Harmadik (gúnyosan):

Juhaidnak híres, aranyos gyapjára?

A pásztor:

Nem, nem a kecskékre, nem is a birkákra,
hanem a világra... a messze világra...

Egy paraszt:

Jó lesz hazamenni: a falu van messze.

Másik:

Gém bömböl a nádiban.

Első:

Mindjárt jön az este.

Második:

Fenn szólnak a tücskök, lenn szólnak a békák.

A pásztor:

S borulnak a földre aranyözögű vékák.

Egy asszony:

Mindig ilyen furcsát mond.

Másik:

Furcsa a legény. *(Mind elmennek.)*

A fiatal lány (súgva):

Ha senki se szeret, Istók, szeretlek én. *(Elszalad.)*

(A csósz és a pásztor ketten maradnak. Alkonyodik.)

A csősz: Megvan-e kapcádban a hibádzók ára?

A pásztor:
Nincsen.

A csősz:
Micsinálsz hát? Hogy tér meg a kára?

A pásztor:
Sehogy.

A csősz:
Akkor mi vár az ilyen szolgálára?

A pásztor:
Elmegyek világgá vagy Amerikára.

A csősz:
Ahhoz is ám pénz kell.

A pásztor:
Ej, van nekem pénzem.

A csősz:
Már hun a fenébe vóna?

A pásztor:
Oda nézzen!

Fenn a magas parton most mennek a kecskék
s a fehér bárányok mint gyenge szüzeckék
a hatalmas Estnek csodatemplomába,
hol ezer az ének és ezer a lámpa,
hol a vén diófa szent oszlopot állít
s csodamélyen terjeng a bíborszín kárpit,
fejhajtva a sorban ájtatosan...

A kecskék:

Mek, mek,

A pásztor:

...egy régi zsolozsmát bólintva mekegnek,
egy régi zsolozsmát, melyet a pap nem tud,
mely egy örök szónál tovább sohasem jut
de azért az Égnek ez kedveszerinti
s aranyával őket kegyesen behinti.
Odanézzen, nézze! aki nem lát, dőre!
Most mind arany, ugy-e? A kecskéknek szőre,
a juhoknak gyapja és szarva a kosznak —
Nem akarják látni a dőre okosság,
kicsúfolnak érte — de azért én látom:
ez az én vagyonom! ez a királyságom!
mely elvehetetlen és pazarul omlik,
soha el nem vész és soha el nem romlik.
Ott van a szememben, ott van a lelkemben,
minden bánatomban, minden gyönyörömben:
Nekem adta Isten a zápor ezüstjét,
az éjjeli égnek leborított üstjét,
tócsa szivárványát, kapolyák márványát,
a fellegek égen legelő bárányát,
hópihe gyémántját, melyet a szél kerget,
s hogy drága szemekből bányásszam a lelket,
az aranyos csillag enyim a mennybolton:
az egész világot a szememben hordom.

A császár:

De nem ad a zsidó semmit az ily kincsre.

A pásztor:

S oly hely, ahol adnak, e világon nincs-e?
A városig, ahol megbeesülik, értik,
megyek, ha a lábam lekopik is térdig.
Bokorba születtem, árván növekedtem,

és hátra ha nézek, nincs senki mögöttem :
 nem is nézek eztán soha többet hátra,
 mindenütt hazám lesz a magas menny sátra.
 Kell lennie népnek, kellett lenni mindég,
 kik aranyra váltják szemeimnek kincsét,
 kiknek igazabb pénz juhaimnak szőre,
 mint mit a lábában rejteget a dőre.
 Aranyon kel itt lenn minden gyönyörűség :
 de az én aranyom maga gyönyörűség.
 Nincsen arany nélkül e hazában élet :
 de az én aranyom maga magas élet.
 Elmegyek a néphez, aki méltó arra,
 s kiszórom a kincsem keletre, nyugatra,
 és ha lesz jutalmam, világ pénze, jó sok,
 akkor is énnékem ők lesznek adósok.

A csősz:

Ejnye, talán bizony bűbájos a flótád?

A pásztor:

Nem, nem is a flótán fujom én a nótát.

Összetöröm flótám buta, száraz fáját

(kettőtöri)

már régen meguntam hitvány muzsikáját ;

nem kell nékem semmi, se flóta, se kóta :

a világ a kótám, én leszek a flóta,

a világ zenéje muzsikál át rajtam,

a világ szavának kapuja lesz ajkam,

nyelvem a világnak lecsapódó hídjá,

mely a világ útját szemtől szemig nyitja ;

alatta a lelkem gyors csermelye zuhog

s a hídon át járnak aranyszőrű juhok.

S tudja, mik e juhok? Selymes szavak...

A kecskék (messzebről):

Mek, mek.

A pásztor:

...mik e csermely fölött rigmusra ügetnek
s mert dúsan ég rajtuk a világ dús napja,
mindenik juhoknak színarany a gyapja;
s lélektől-lélekig nem megy a nyáj pőrén:
viszi a világot aranszínű szőrén.

Ez ám az én nyájam, akivel vesződöm:
a gazda juhával csöppet sem törődöm,
a magamét hajtom, hizlalva kövérré,
lelkemtől lelkekig, lelkek örömére.

A csósz:

S merre felé indulsz? Hová mégy?

A pásztor (csüggedten):

Nem tudom.

A csósz:

Jobbra-e vagy balra? Mely néphez? Mely uton?

*A király (már egy ideje a part mögött félig elrejtve
hallgatott):*

A királyhoz indul.

A pásztor:

A királyhoz...

A király:

...Nyomban,
hogy a beteg...

A pásztor:

...lányát...

A király:

...vidítsa...

A pásztor (megreszketve az örömtől):

...dalomban!

A császár:

Felséges királyom...

A király:

Szegény kis madárkám,
étel-ital nélkül szóotalan ül, sárgán.

A pásztor:

Hol a szőnyegekbe léptek belehalnak,
s nagy kárpitok ontják bársonyuk a falnak.

A király:

Kedves papagálya mellette rikácsol.

A pásztor:

Fekete ajtóban a gonosz szű ácsol.

A császár:

Fekete ajtóban ácsol a gonosz szű.

A király:

Hosszú neki a nap, az éjszaka hosszú.

A pásztor:

De ha én eresztem juhaimat széllyel,
rövid neki a nap, rövid lesz az éjjel.

A vén nap, a vén hold, messze kihajtva,
úgy gurul az égen, mint két csodalapda,
amellyel a Nyugat s a Kelet lapdázik.

A király:

De ha arany nyájad vidíteni hibázik,
előtted a vérpad: készülj a bitóra
mert a haláloznak ütött azon óra.

Ha pedig győzni tudsz a szomorúságon,
a tied a lányom s fele királyságon.

A pásztor:

Csak arra születtem s nem egyébnek élek,
 hogy nagyot álmodjam és álmokat éljek.
 Az álom az élet: s ha szép az az álom,
 életemet érte sohasem sajnálom.

A király:

Jer, fiú, sajnálnám, ha a halál várna. (*Elvezeti.*)

Egy udvaronc (a másik oldalon felbukkan):

Itt a király!

Kövér udvaronc (szintén, lihegve):

Csak ily messzire ne járna!

Másik udvaronc:

El ne hagyjuk többet.

Harmadik:

Csitt, mer észre vesz még.

Udvarhölgy:

Kit vezet a karján?

A csósz (az elvonulóknak):

Szerencsés jó estét!

A király hangja (menet):

Lehet, vissza se jössz: nem is nézel hátra?

A pásztor hangja:

Látni és dalolni megyek a világba.

(*A csósz egyedül. Csend. Pásztortüzek gyúlnak.*)

A csósz:

No ez aztán legény!

A békák:

Brekekeke.

A tücskök:

Zip, zip.

Halászhalk (éneke a part felől):

Balatoni halászegény
hálóját kiveti szegény,
fog beléje három halat,
de magának egy se marad.

A csósz:

Mi lesz most a nyájjal?

(Meglátja a parton a bográcszóó halászhalk tüzét.)

Hívok embert.

Hip! hip!

Halászhalk éneke:

Egyet evesz a főbíró,
egyét a vicispán kiró,
harmadikat szeretője
édes párja kapja tőle.

A csósz:

Hé, Marci!

A halászhalk hangja:

Mi kő no?

Másik halászhalk:

Éppeg vacsorálunk.

Harmadik:

Kednek is jut, ha gyün, valami még nálunk.

A kecskék (messziről):

Mek, mek.

A kolomp (messziről) :

Kling, klang.

A kecskék (messziről) :

Mek, mek.

A csősz:

Szívesen, de máskor.

Kiabálj, segéljen valamelyik pásztor
nyáját beteretni.

Halász:

Hó!

Másik halász (énekel) :

...gyet a vicispán...

A békák:

Brekekeke.

A tücskök:

Zip, zip.

A fiatal parasztlány (visszaoson) :

Pista... (fülelve) Pista!...

(sírva) Pistám!

(*Függöny.*)

MÁSODIK RÉSZ

A BETEG KIRÁLYLÁNY

(Nagy terem. Két oldalt nagy fekete ajtók s óriás fekete keretű tükrök szakítják meg a fekete kárpitok sorát. A fényes padlón fekete szőnyegek. Középett két hosszú sorban a néző felé lámpák oszlopai, melyek a terem három hajóra osztják. A lámpák akkor kezdenek sorban egyenkint kigyúlni, mikor a függöny felgördül. A háttérben óriás kétfelé osztott fekete bársony függöny, mely egy kisebb belső terem (mintegy alkovot) egész szélességében eltakar. A függöny mellett, a nézőnek jobbról egy régi, óriás, csodálatos óra, mindenféle arany zodiákusokkal.)

Az óra (nagyon hangosan) :

Tik. Tak. (Elhalkul.)

A bútorok (pattognak) :

Rip, rop.

A szű az ajtóban :

Kip, kop.

(A hátsó nagy függöny közepén, a választéknál egy nagyon fehér kis kéz jelenik meg, vakító fényű gyűrűkkel. Láthatólag ő húzza el a függönyt jobbfelé, míg balra lassan, magától húzódik el. A belső kisebb terem közepén, ahová néhány lépcső visz, látható a királynő vakító fehér és gyönyörű arca, sötét háttérben, mely alig jól kivehető. Sötét és csodálatos, bőven terjengő ruhában ül, úgy hogy a ruha egészen körülveszi, jobbra és balra két apród, akik láthatólag hordják a ruhát, mikor jár. Mögötte egy kis majom, talán szintén uszályhordozó, arcokat vág. Balra arany rúdon

tarka papagály. Jobbra, az előtérben, óriási és gyönyörű kutya, gyémántos nyakláncsal, igen komoly. A kiráylány előtt, meghajolva, a főudvarmesternő és nevelőnő.)

A főudvarmesternő:

Kívánja felséged, hogy bebocsássam a török követséget, mely nem akar addig innen tovamenni, amíg nem tudhatta tiszteletét tenni felséges királyunk egyetlen sarjánál?

A kiráylány:

Nem fogadom őket.

A nevelőnő:

Felséged nagy lány már: tudhatja, királyi magas születése kötelességet is... »

A kiráylány:

Beteg vagyok.

A főudvarmesternő:

És e betegség...

(Az előtérben egy ajtó nyíl és a lakáj jelent.)

A lakáj:

Az udvar orvosai.

(Az orvosok bevonulnak írkokkal, aki nagy protokollusokat tartanak a kezükben. Egyszerre függönyök mögül és mellékszobákból előjönnek a kiráylány gondviselői: dajka, udvarhölgyek, ápolónő, komorna és mások; ezek a főudvarmesternővel és nevelőnővel együtt mind lemennek az előtérbe, a nagy teremnek a néző felőli sarkába, ahol az orvosok kikérdezik őket és az írkokok jegyeznek.)

Első orvos: Álom?

Ápolónő:

Semmi.

Második orvos:

Ebéd?

Dajka:

Minden megmarad a tálon.

Első udvarhölgy:

Harmatból is élhet, mint virág a száron.

Második:

De hisz ajka széle sem volt a poháron.

Orvos:

Receptet. (Az írnokhöz.) Ön írja, amíg én diktálok:

(Roppant fontoskodva, az írnok írja.)

Étel, ital, álom: szükséges e három.

(Az ápolószemélyzet egymás között tárgyalja a dolgot).

Első:

Pedig minden jó volt.

Második:

Fiatal, friss spárga.

Harmadik:

Vagdalt csibe.

Negyedik:

Ó bor.

Első:

Kis gyöngé madárka!

Ápolónő:

A saját kezemmel puhítom az ágát.

Egy orvos (ujját feltartva, nagy tekintéllyel):
De legelőbb fel kell kelteni étvágyát.

*(Ezalatt az orvosok egyenkint felmennek a beteghez, meg-
tapogatják az ütérét, megnézik a nyelvét és azután fejcsó-
válva visszajönnek.)*

Első orvos:

Vett-e be étvágyport?

Második:

Idegerősítőt?

Harmadik (haragosan):

Vette-e teámat?

Negyedik:

Vett-e be frissítőt?

Főorvos:

Egyszóval kimondjuk, *(az írnochoz)* ön írja, barátom :
Orvosi jelentés. Hivatalból. Dátum :
Király villájában a Balaton partján.
Folyó év satöbbi, cseresznye évadján
Királyi betegünk állapota válto...

Másik orvos:

De hisz éppígy írjuk...

Főorvos:

...zatlannak találta...

Másik:

...egy hete már.

Főorvos (mérgesen):

...tatott; s így határozottatott

(meg kellvén szüntetni ezt az állapotot)
 tekintve, hogy a test úrnője a lélek,
 s nem lehet a test ép, hol beteg a lélek,
 amilyen az úrnő, olyan a szolgáló
 s fordítva is áll az *in corpore sano*:
 a betegnek lelkét felvidámítandók
 jöjjenek áktorok, bohócok és bangók,
 törpék, szemfényvesztők és efféle mások!
 Diktum. Aláírva: Minden fakultások.

(Az orvosok kivonulnak.)

A királylány:

Mindig ez unalmas játékot tekintsem,
 mikor úgy szeretnék...

A dajka:

Mit aranyom?

A komorna:

Kincsem?

A királylány:

Mindig e színészi, rossz komédiákat,
 ez ostoba, mázolt, hazudott világot,
 mikor úgy szeretnék...

Az ápolók (nagy örömmel és várankozással):

Fog valamit kérni!

A dajka (épúgy):

Madaram...

A királylány:

Óh dadám, úgy szeretnék — élni!

(Mind csalódottan elfordulnak.)

A főudvarmesternő:

(Látva, hogy a lakáj jelenteni készül, rendelkezik.)

Húzd le a függönyt!

(A fekete kárpit lassan, látszólag magától összecukódik.)

A lakáj:

A udvari művészek.

(A művészek bevonulnak.)

Az udvari költő:

Óh minő hangulat: e fekete fészek!

Egy stréber művész:

Nincs honn a király még?

A mesélő:

A poéta részeg.

A bohóc:

Részeg az ihlettől.

A szalon-szociológ:

Költők és színészek!
 érzik-e önök most azt, amit én érzek?
 mikor a közönség, mely eddig lenézett,
 észreveszi azt, hogy szüksége van ránk is,
 valódi szüksége és materiális,
 mint az orvosságra, vagy a táplálékra,
 nem mint a gyerekeknek a henye játéokra.

Egy orvos:

Csakhogy ugyan eddig uraim nem sok a
 hatás a betegre.

A szociológ:

Annak is az oka
 talán a művészi nevelés hiánya.

A stréber művész:

De uram...

Másik:

Mit mond Ön?

A színész:

A király leánya!

A szociológus:

Királyi nevelés nem intim eléggé.

A stréber művész:

Úgy vélem, a hiba mégsem a felségé,
hanem a kontárság...

Másik:

...a felületesség...

Az előbbi:

...áll neki útjában, hogy kifejlődhessék
a művészi érzék.

Másik:

A sok álművészet...

Harmadik:

Félremek...

Negyedik:

Amelytől a valódit, készet
nem ismeri jól meg, aki nem ért hozzá.

Ötödik:

Az utánzó, ki a nyelvet modorossá...

Népies:

Az üres virtuóz —

Klasszikus:

A naturálista.

Humoros:
Boruban kéjelgő pózos pesszimista.

Modern:
Csinált népiesség, elavult és ványadt.

Konzervatív:
A Nyugatról jött új, beteges irányok!

Reálista:
A híg eszményítés.

Művészies:
Lágy, pongyola forma.

Ideálista:
Turkálás a szennyben.

Lirikus:
Üres, ügyes torna.

Modern:
A vérit a művész, az életit adja!

L'art pour l'art:
Legyen hideg szobrok, dús remekek atyja.

A szociológ:
Szóval nagy a szükség erős kritikára.

Mind:
Úgy van.

A lakáj (jelent):
Meseország felséges királya!

(A művészek felállnak kétoldalt, a király közöttük megy a belső terem zárt kárpitjáig. A királyt kíséri az első fel-

vonásban látott kíséret. Vele jön a pásztor, aki szerényen ül a művészek közt az utolsó helyre.)

A művészek (összesúgnak) :

Hát ez ki?

Másik:

Ügyetlen.

Harmadik:

Öltözete céda.

Negyedik:

Egy tipikus félszeg vidéki poéta.

(A fehér kéz újra megjelenik és a fekete kárpit széthúzódik. A király felmegy a lépcsőn, homlokon csókolja leányát és leül egy arany trónra. Az udvaroncok nézőkül elhelyezkednek.)

Ötödik művész (még mindig a pásztor szolja) :

Süvege báránybőr.

Hatodik:

Csizmája barombőr.

A király:

Kezdjük.

A kikiáltó:

Az első szám: Don Guriga, zsonglőr.

Don Guriga:

(Selyem blúz és bugyogó; fellép, amit mond teszi is.)

Golyómat a tálon, tálomat a vállon,
vállamról karomra guri-gurigálom.
Vállam pereméről karom peremére
kereken gurítom szemek örömére.
Párosan a lapdám egyre lebegőben

odanézz : már három jár a levegőben.
 Karomon kereken gurul kereken ki
 tudom a játékot, mit kívülem senki.
 Guruló golyóim egemen a bolygók
 nem üres ügyesség : vérem után forgók
 s gyűrüként tányérnak kergetve a szélén
 könnyü gurulásuk lélekbeli élmény.
 Nosza perge párom, párom után három,
 hármamat a tálon, tálomat a vállon
 mint valami felleg, mint valami álom,
 körbe kavarodva guri-gurigálom.

Hang a közönségből:

Ez igazi művész!

Másik:

Neki lelki élmény...

A kikiáltó:

Második szám...

A papagály (rikácsolva):

Szép! szép!

A kikiáltó:

Turpi urat kérném!

Turpi (törpe):

Az eget nem vívom, se magas problémát,
 megvetem a modern, a vívódó témát,
 föl nem akarózom, nem is affektálok,
 nem magas a sarkom, még székre sem állók :
 az én levegőm csak a piciny valóság,
 törpe szívek élte, az egyszerű jóság
 és e kicsiségben nagyobb a művészet,
 mint kik az óriást mind játszani készek :
 aki el nem hinné, csinálja utánam.

A papagály:

Szép! szép! *Egy hölgy:*
Milyen kedves!

Másik

Mily kicsi!

A királylány:

En szánom.

A kikiáltó:

Következik Uj Don, ki kötélén táncol,

(Két lámpaoszlop közt kötelet feszítenek.)

Uj Don (fellép a kötélre):

Én vagyok a költő, ki egeket ráncol,

(Egyensúlyozó mozdulatokkal simogatja a levegőt.)

fennlebegő fürtöm levegőben vész el,
kapdosom a semmit ingadozó kézzel.

Építék a légből palotát magamnak
és az üres szélből vánkost a nyakamnak;

nem érem a földet banális sarokkal,
kerülöm, mit bírnék megfogni marokkal

nem nyúlok én ahhoz, amihez nyúl más is
elemem extázis, művészetem hásis.

Könnyű nekem járni a magas fonálon,
mert könnyű a lélek, s vékony a test nálam.

Egy modern műveltségű udvaronc:

Ezt nem sokan értik!

Egy fiatal:

Szutilisen hintált.

Egy másik (a modern műveltségűhöz):

Nem is érteni kell, mint érzeni inkább.

A papagály:

Szép! szép!

A kikiáltó:

Negyedik szám: Zéta Éta Théta!

(Suttogás a közönségből.)

A nagy filozófus.

Más hang:

A modern próféta.

Zéta Éta Théta:

*(Hegyes süveg, bő fekete öltöny, planétajeles szalagokkal,
mint a százesztendő's jövendőmondó.)*

Krisztus után háromezredik esztendő:
ezer új csodákat hozhat a jövendő.

(Szakállába morogva.)

Epakta... Aranyszám... Hold kulcsa... Vasárnap
betűje... Szaturnusz rossz gyűrűi járnak.
De nem a Szaturnusz az időnek rosszát,
sem üstökös égen, csak a lelkek hozzák:
a modern lelkekben csirázik a válság
s kihajtja virágát a százados álság.
Tanuljatok ezért nem élni időben,
nem élni a múltban, nem a jövendőben,
nem élni a húsban, mely maga az átok,
mely bűnbe s halálba vitte a világot,
nem élni személyben — külön élet semmi —
hanem a nagy lélek bölcs részei lenni
mely egy az anyaggal és végtelen élet
s amelybe feloldva töredék személyed
lel az örök honra, haláltalan utra:
ezt hirdeti Krisztus s tanította Buddha.

Egy hang:

Magas elme!

A papagály:

Szép! szép!

Más hang:

Alapja monista.

Harmadik:

Bár determinista...

A király (a kikiáltóhoz):

Hosszú még a lista?

Harmadik hang (folytatva):

...vallja a transzcendens Kanti szabadságot.

Negyedik:

A jövő vallása...

Ötödik:

E beteg világot...

A kikiáltó:

Még hátra az íven...

A király (leányához):

Kicsikém, ma tartasuk?

A kikiáltó:

...a kaucsukember.

Valaki:

Szelleme is kaucsuk.

Másik:

Ő a modern szkepszis.

Harmadik:

Csontja csodavékony.

Negyedik:

Valamennyi stilre s eszmére hajlékony.

A kikiáltó:

A sebmutogetó!

Első:

Összeszurkáltatja
magát és sebeit világgá mutatja.

Második:

Minden kicsi tüske mély sebet üt bőrén.

Harmadik:

Csupa seb a teste...

Negyedik:

s mutogatja pőrén.

A kikiáltó:

A tágbőrű!

Első:

Bőrét addig huzigálja,
amíg a mellén lesz vörös seb a szája.

Második:

Ez az igaz líra, ahol az ajk egy seb.

Harmadik:

Seb a szíven.

A papagály:

Szép! szép!

A kikiáltó:

Hasbeszélő!

A papagály:

Szebb! szebb!

Első:

az aki hangot ad a halott tárgynak.

Második:

Fekete anyagnak.

Harmadik:

Vak fekete vágynak.

Negyedik:

És az anyag lelke lelked előtt megnyil.

Ötödik:

Sunt lacrimae rerum, dalolá már Vergil.

A kikiáltó:

Magyar mulattató!

Első:

Régi magyar humor

Egy bohóc (gúnyosan):

Még tán Szcitiából hozta Magyar s Hunor!

Más:

Felejti, ha hallja, akit csak a bú nyom.

A papagály:

Szép!

A kikiáltó:

A szemfényvesztő!

A királylány:

Édes apám, únom.

(*A király halkán beszél a kikiáltóval. Nagy várakozás.*)

A kikiáltó:

Király öfelsége bölcs akaratjából
most elbocsáttatik mind e művésztábor...

(Nagy mozgás, ideges suttogások.)

Egy művész:

Milyen megalázás!

A szociológus:

Hiába, valódi
művészt ma sem érthet a világ.

Más:

Csak módi!...

A művész:

A javát mellőzik!

Másik:

Csőcselék!

A kikiáltó:

Kivéve,
ha művészetének teljes sikerére
a fejét rá merné tenni...

(Nagy mozgás.)

Egy hang:

Milyen tréfa!

A kikiáltó:

Mert az a felségnek mától a szándéka,
hogy aki a lányát vidítani próbálja,
ha sikerül, övé fele kincse s lánya,
de ha unalommal nézi a hercegnő:
fogadja a fejét vérpadon a teknő.

(Konsternáció.)

Egy hang:

Terror!

Másik:

Megalázás!

Harmadik:

Önbecsülő szellem
nem tehet ilyesmit.

Negyedik:

Az ilyesmi ellen...

Ötödik:

A művészi érték nem függ a hatástól.

Hatodik:

Nem is akad senki!

Hetedik:

Hirdetheti százszor!

A kikiáltó:

Kéretik a kürtös kürttel olyasformán
jelet adni hármat, mint a lovastornán.

(*Kürtszó.*)

gy bajnok előre feliratkozott már.

(*Ujabb konsternáció. Második kürtszó.*)

Suttogás:

Nincs benne önértet?

Másik:

Ki lehet az?

Harmadik:

Botrány!

(*Harmadik kürtszó. A pásztor előlép.*)

A királylány (felkönyököl):

Életedet, ifjú, veszteni nem féled?

A pásztor:

Ha gyenge a nótám, nem élet az élet.
Ha dalomra lelkek madara nem rebben,
lelkek tüze nem gyújt tüzet a szemekben,
s szavaim kavicsát szám hasztalan ejti,
s a szívek tavának gyűrűit nem kelti:
annyi a lelkeknek, mint aki van halva.

A királyné:

Életedet, ifjú, felteszed egy dalra?

A pásztor:

Dalra teszi éltét minden igaz dallos,
s ha dalolni gyenge, jókor jön a pallos:
de ki a pallossal mer szembe dalolni,
nem lehet az gyenge, nem lehet az talmi
dalnak katonája, hősen megy a dalra
és kész a halálra, vagy a diadalra
s mint a nap erejét élezi az árnyak,
élesíti éltét árnya a halálnak,
halálos életre gyul daloló szája:
az élet ösztöke a halál kaszája.

A királyné:

Életedet unod, azért nem tudsz félni.

A pásztor:

Dicsérem a halált, mert szeretek élni.
Halál az izetlen életben a fűszer,
s a nulla, amelytől becses a szám tizszer.
Örök élet égne, mint könny kisíratlan
s hiu teher volna, mint gyapju nyíratlan;
enyhület és gyémánt a könny ha kisírjuk
és vagyon a gyapju csűrben, ha lenyírjuk.
S mi a dalos kincse? mi a dalos gyapja?
minden szava, melynek a lelke az apja.

Ha ezt bevihetjük a jövő csűrébe,
 mehetünk aludni a sirnak ürébe,
 s majd akinek nem szól a szívében ének,
 a mi gyapjunkból sző ruhát a lelkének.

A kiráylány:

Pásztorra vallanak szavad és ruháid,

(A lámpák hirtelen elsötétednek.)

Egy női hang:

Iszonyú!

Egy másik női hang:

Miféle vörös ember áll itt?

*(A háttérben, a trónusok mögött, ahol még egy láng csillog,
 feltűnik egy tetőtől talpig vörösruhás férfi, szemelláthatólag
 a bakó.)*

A pásztor

Te vörös vendég a fekete teremben,
 Köszöntelek, új szín, színivó szememben.
 Ruhádat a festő jó színre festette,
 hogy nem feketének, de vörösnek vette:
 mert vörös a hajnal és vörös az alkony,
 a halál a sebben, az élet az ajkon;
 vörös az ég, mikor a madárka lelke
 fekete fészekben ébred az életre...

Az udvari költő:

Fekete fészekben...

A király:

Én gyenge madárkám...

A pásztor:

...mint gyerek a bölcsőn, mint hajós a bárkán;
 s vörös az ég, mikor juhaimnak szőre
 megtérve aranylik a messze mezőre
 s fejhajtva a sorban ájtatosan...

Egy képzelt hang:

Mek, mek.

A király (önkéntelen folytatja):

...egy régi zsolozsmát bölintva mekegnek...

A pásztor:

Igenis, királylány, én vagyok a pásztor,
jöttem palotádba kecskéstől-birkástól,
de a birkám szőre csoda-csoda sárga:
én vagyok a pásztor — s te vagy a madárka.
Fekete fészekben, a barna bokorban
látsz ugy-e, vörös fényt —?

A királylány (húnyt szemmel):

Az ég fele pirban...

A pásztor:

A barna bokorban, fekete fészekben
hallasz ugy-e, hangot — ?

A királylány:

Soha, soha szebben.

A pásztor:

Én jövök tehozzád, lélekhez a lélek,
ki rég a mezőben helyetted is élek:
hangom az a halk hang, lelkem a vörös fény;
bűvölt palotádba halálos az ösvény,
de ezer halállal szembe vigan szálltam
kincsemet elhozni, mit teneked szántam.

A királylány:

Pásztorfurulyádat vártam is ám régen —

A pásztor:

Pásztorfurulyámat eltörtem a réten.
Eltörtem a réten hitvány furulyámat
s egyedül lelkeimmel indultam utánad.
Kifaragtam lelkem mint egy csodaladát

s számodra belepottam az Isten világát
s mint méhe a mézet, rejtettem, a lépben
s hozom amit láttam, hozom amit éltem.

A királylány:

De mit is láthattál a bus legelőkön,
mit is élhettél ott a pusztá mezőkön?

A pásztor:

Láttam a szép hajnalt és éltem a reggelt,
mikor a nap, mint egy nagy lusta gyerek kelt
s álmos kerek arcát kidugta pirossan
egy nagy sima selyem paplan alól lassan.
Ezer apró fodra van a nagy paplannak
s hívják a tudatlan népek Balatonnak.

(Ezalatt teljesen sötét lesz és semmit sem látni, csak a királylány fehérségét, aki lassan, öntudatlan kibontakozik a bő sötét ruhákból és fehér köntösben kikönyököl — és mögötte, a bakó felé, határozatlan vörös fényt, mely lassankint távol hajnalpír és felkelő nap látszatát ölti.)

Láttam a nagy a paplant hányódni sok este,
mintha a lefeküdt nap óriás teste
alatta aludná vad, nyugtalan álmát.

(Világosul. A nap felkel a Balaton partján.)

S láttam üvegsimán, mint egy szüzi párnát.

A királylány (felemelkedve ; a trón eltűnt):

De mi ez? hol járok? Az apám nem látom!

A pásztor:

Egyedül vagyunk már az egész világon.
Nem vagy te királylány: ma velem vagy pásztor.
Nézd: a juhaimat terelem mint máskor
de a magam nyáját; és a legszebb bárány
a tied lesz egy szép mosoly édes árán.

Hallga, harang! ott ég a toronynak gombja :
 mostan az anyókák mennek a templomba.
 De a mi templomunk ez a magas égbolt :
 eztán a tied lesz, — eddig az enyém volt.
 Amoda a ménest hajtják ki a tóra,
 a csikósok hajtják hajnali itóra :
 kapar a mén lába és a habot hányja —
 de itt a mi partunk tiszta kavicsbánya.
 Amodább bokros hely őriz üde titkot,
 bokrok alól mélán villog a viz itt-ott :
 meztelen ott sokszor fürdik a parasztlány,
 karmolja a fent sás barna husát aztán.
 Még ha tovább nézel, meglátod a nádat,
 napos templomodban sipos orgonádat :
 este kel itt ének : felzengnek a gémek
 s ezer sip a nádszál kezében a szélnek
 és az egész tájat betölti e siphang,
 s szól a harang : Bim bam ; s szól a kolomp :

Kling klang.

Beljebb a vető vet ; s a lenyugvó naptól
 vörös a kéz, mellyel kebelébe markol :
 mintha a szívébe markolna a körme
 és a saját vérét szórná ki a földre.
 Lásd, édes így reggel képzelni az estét :
 ebben az órában térnek meg a kecskék
 a deszkakaramba ; — ebben az órában
 gyul a tűzhely lángja a messze tanyában
 s láthatatlan ott ül a lobogó tűzben,
 mint hajdan az égő bokorban, az Isten.
 Pásztortűz a parton, hűsíteni hevét,
 bemártja a tóba sok lobogó nyelvét,
 s hogy eladja pénzért a piacon holnap,
 készíti a pásztor havát a turónak.
 Minek neki a pénz? Selyem keszkenőre.
 Minek a keszkenő? Egy szép szeretőre.

Ha feljön a csillag, bokrok alatt várja:
 Isten adja, ő lesz szüret után párja,
 mint dupla fa törzse összenőtt a réten,
 mint az ikercsillag összerezeg égen.
 Látod, ez unalmas, e puszta mezőkön
 ezer itt az élet e bús legelőkön —

A királylány:

Az élet...

A pásztor:

Itt sző az élet ezer szála —
 és ezer életnek ezer a halála.
 Mert ami csak élhet, mind a halálért él;
 a bogár, amelyre gondtalanul léptél,
 a virág, amelyet szedtél a köténybe,
 és amit az ajkad izlelt, a kökényke,
 a csillag, amely most elbűt a mennybolton,
 a pásztortűz, mely majd este gyul a parton,
 a nád, amely, hogyha nem fuj a szél, hallgat,
 a szél, amely néha éjeken át jajgat,
 mind élet és halál —

A királylány (megfogja a kezét):

Pásztor, kezdek félni.

A pásztor: — ebben az órában

Madár, kiröpültél kalitodból élni!

A királylány:

Nem, dehogy is félek, leülök a réten;
 virág süt ölemben, nap nyílik az égen.
 Úlj le ide mellém, pászit tetejére:
 hadd kötök koszorut dalosom fejére.
 Korona lesz ám ez! gyémántja a harmat:
 réti király, de szép a te birodalmad.

A pásztor: Tudod-e hogy én e birodalmat únom?

A királylány: Únod?

A pásztor: Igen. És ha szememet lehúnyom, egy más birodalmat fest lelkem az éjre.

A királylány: De hisz él itt minden!

A pásztor: Tüzzel feketére

festem egy még előbb birodalom álmát,
s a jegenye helyett festek bele pálmát,
puszta cserény helyett tornyokat és házat,
s az egészség helyett festek bele lázat;
a szegény helyett, ki vérrel veti földjét,
és este fáradtan öleli tört hölgységét,
festek bele népet, mely lelkes a kéjben
s hűsül a hő napban, s hevül a hűs éjben.
Mikor a Balaton síma és töretlen,
mint egy szürke tükör zöldszínű keretben,
vagy ha befagy télen, mondom: De jó volna,
ha ez a tó táncrea tükörpalló volna!
S mikor a Balaton nagy tornyokat épít
s kezeit felhányja haragban az égig,
mint bábeli pallér, mondom: De szép lenne,
ha ez a zivatar a szivemben lenne.
Az én muzsikusom a haragvó hullám,
s a világon napnál szebb nekem a villám,
s lelkemet a vágyam oda-oda huzza,
ahol a villanytól világos az utca.
Fuss messze, ne nézz rám, te fehér királylány:
beteg az én lelkem, mint mételyes bárány;

kerülj ki, mert tölem elkapod a vágyat,
s beteg álmok ágya lesz a te bús ágyad.

A királylány:

Dehogy is kerüllek, én betegem, árvám,
dehogy is ér téged egyedül a járvány.

Vagy te egészséges, vagy betegek ketten:
betegedni szívem teveled nem retten.

Megapollak csókkal, ápollak is jókkal,
dalra vigasztallak szerető szép szókkal.

Lásd ma zsibong minden, ma méhraj a lelkem.

Tavasz van: a méhraj kiröpült a kerten
és most tele mézzel: izleld meg a mézét!

(Megcsókolja.)

A pásztor:

Most szép ez az élet, szép a világ!

A papagály hangja (belerikácsol):

Szép, szép!

*(A pásztor felkapja kucsmáját és dühösen a hang felé vág.
Minden elsötétül.)*

A pásztor hangja:

Te ostoba, te csúf, tarka gyalogszárnyas!

*(A nagy terem kivilágosul a két sor lámpával. A király-
lány zavarodottan áll fehér ruhában. A sötét ruha a tró-
nuson látszik. A papagály rúdja mellett a földön hever
mozdulatlan.)*

A király:

Madaram, mi történt? Jer ide apádhoz!

A királylány (apja elé omlik):

Óh apám, remélek, szeretek és félek.

Apám! meggyógyultam! beteg vagyok! élek!

(Függöny.)

HARMADIK RÉSZ

A VIHAR

(Óriási, masszív, várszerű kőtérasz, nagy sötétszürke kövekből, mely láthatólag nagyon magasan rüg ki közvetlen a Balatonra. A szél zúg: érezni, hogy magasan vagyunk, és az éles levegőt; lenn pedig a mélyben sejteni a nagy vizet s hallani háborgó moraját. Sötét van, de nem az estétől, hanem a közelgő vihartól. A terasz két részre oszlik; az egyik három oldalon szabadon kiszögellő, oszlopos, párkányos; a másik alkov, óriás nyoszolyával, mely az alkov egész szélességét elfoglalja, függönyökkel, vánkossokkal; függöny, vánkos, nyoszolya mind biborszínű. Az alkov belsejében egy kis függő mécs ég, veres üveggel. Nehány év múlt el. A királylány — most már királynő — éppoly sötétszürke ruhában, mint a kövek, a teraszon áll és a szürke párkányhoz támaszkodva aggodalmasan kitekint a haragos tóra. A szél elkapja hosszú, szürke fátylát, melyet kis aranykorona erősít hajához.)

A királynő (erősen kihajol és felnéz a világítótorony felé):

Ki van a toronyban? Fordítsd meg a tükröt!

(Nagy fénykéve dül végig a Balaton felett és egy vitorlás bárka aranyos árbocainak hegyét világítja meg, közvetlen a terasz alatt.)

A férjem! a férjem! édes uram megjött!

(Hallatszik a bárka kikötésének zaja, azután nehéz léptek a kőlépcsőkön, végre egy alig látható ajtón benyit a pásztor, már mint az ifjú király.)

Csakhogy hazajöttél! Ó mennyire féltem!

Minek is indulsz ki ebben a nagy szélben?

Az ifjú király:

Ilyenkor a legszebb táncolni keresztül,
mikor álmából a Balaton kirezdül
s ezer élő fejét egyszerre kidugja
s egyszerre beszél mind, régi dühét zúgja,
hogy fogoly és soha nem juthat az égig.

A királynő:

Mért nem utazhattam veled én is végig?
Ha szép ha a széltől a Balaton ébred,
te az asszonyodtól írgyled a szépet?

Az ifjú király:

Férfi multság az, durva multság ám!
De a legszebbjére hazajöttem, drágám.
Most gyul ki az égen a mennykövek lángja,
jer ide, leülünk bíbor nyoszolyánkra,
hol a kis mécs színes harangja mögött csüng,
s zug a tó alattunk, s zug a szél fölöttünk,
hallgatom a könnyes szélnek zokogását
s hallgatom a szíved ijedt kopogását.
Hallod a mennydörgés, ez az égi dobszó:
harcí szerelmünkhöz lehet-e még jobb szó?
szakadt szalagokkal, mik kékesen égnek,
fonja be az Isten fodrait az égnek.
Felleg alatt szélben és vérszinü ágyban,
mi borus szerelmünk reszkessen a vágyban.
Fürdik a világ künn a vihar vizében:
két betegek együtt lefeküszünk szépen
zivatarban, hősen, remegve és várva
hullunk szerelembe, mint más a halálba.
Roppan az ég, rendül a torony.

A királynő (ideges öleléssel):

Ó félek!
S téged ily időben vitt útra a lélek!

Az ifjú király:

Te bohó asszony, hisz semmi veszély nem volt!

A királynő:

Oly szörnyű sötéten beborult a mennybolt!
és a fagyasztó szél iszonyukat beszélt!
s te gonosz gyönyörrel keresed a veszélyt.

Az ifjú király:

Dehogy, dehogy, édes.

A királynő:

Láttalak a harcban:
keveseddel ezret vágtál ugy-e arban?

Láttalak, amikor a palota égett;

Isten csodája volt, hogy el nem vitt téged.

Láttalak a légben: ragadt a monoplán

s szirteken és tóban várt a halál duplán.

Szavaid megsebzik a fület és ajkat

s tekinteted olyan szörnyű mikor hallgat.

Homlokodba csapzik hajad, mint egy átok

s e haj alatt néha holt szemeket látok!

Emelgetem titkod, lásd, asszonyi vállal

s félek: nem vagy-e tán jegyes a halállal?

Mi jár az eszedben? Nem bírok a gondtól!

Az ifjú király:

Te szegény kis asszony! Lám mit ki nem gondolt!

Most akarnék halni? Amikor végtére

felhágtam az élet magas tetejére!

Király vagyok — bírom az egész világot;

Az enyém minden kék, veled együtt — látod?

A királynő:

Te, — ha szerelmese lettél a nagy éjnek

s a halált kívánnád legutolsó kéjnek,

mindent beborító, örökös gyönyörnek :
 lásd, gyáva sírással azért nem gyötörlek ;
 nem állok utadba ; nem mondom : Ne tedd meg!
 nem irigylem tőled a gyönyört : szeretlek!
 Csak az egyet kérem : vigy engem magaddal!
 Add ki gyönyörödből, mi megillet joggal :
 mint ahogy az illik feleségnek, férjnek,
 hogy a testük együtt gyúljon ki a kéjnek.
 Lásd, dobban a szívem s vad örömben éled,
 ha gondolkodok is rá : meghalni tevéled!
 Lelkemben, mely szélre mint régi szobor, zsong,
 sohase sejtett kéj előszele borzong.

Ugyis a szerelmünk rokon a halálhoz :
 fogd meg a kezemet, ha a nap leáldoz,
 s hívj, mint a legények párjukat a bálba,
 ne a szerelembe, hanem a halálba!

Az ifjú király:

Te bolond kis szentem! mit nyersz a halálon?
 A kéje csak egy perc, aztán jön az álom.
 Azután örökre vége van a kéjnek :
 jön kéjtelen álma egy ostoba éjnek.
 S mint a bíbor bűn is beteg unalomnál,
 becsesebb a kín is kéjtelen álomnál.
 Hát míg lehet élni, addig azért éljünk
 és ha a halálban reméljük a kéjünk,
 életünket tesszük eleven halállá,
 melyre a nagy éj majd csakis akkor száll rá,
 mikor átélveztük e hosszú halálban
 mindent ami kéjet remélsz a halálban.
 Két eleven holtak, lásd itt van a kriptánk,
 ezer iszonyú kéj várakozik itt ránk.
 Vörös a koporsónk, szürke kövek őrzik,
 kripta tetejéről az örök mécs vézrik.
 Hallod! a nagy szél zeng künn a temetőben,
 Rekviemek zúgnak a magas felhőben.

Feküdj le, ne mozdulj gyönyörű halottam,
 halotti ruhádban, viharos sírodban.
 Mint aki halottra helyezi gyász csokrát,
 mély, gyászos imákkal buzgón borulok rád.
 A halálban reszket gyönyörített csontom,
 ruháid aszalját csókolom és bontom.
 Minden tagod elhalt, csak a fürtöd él még
 s halott homlokomat csiklándja, hogy élnek.
 Minden tagod újabb halál a szívemnek
 s csirázatos ágya újabb szerelemnek.
 Mint síron a holtak kivirágzik álma,
 hajtott ki karodból két eleven pálma,
 kebeled halmából rózsa bibor bodra :
 külön ének kéne valahány tagodra.

A királynő (visszalöki, hogy szemébe lásson ; nagy izgalommal) :

Mondd, mondd, mondd, mondd, mikor fogsz újra dalolni ?

Az ifjú király (csókkal fogná be a száját) :

Édes kis halottam, nem jobb-e így halni ?

A királynő :

Nem! nem! mikor nyílik dalra megint ajkad ?

Felelj nekem egyszer! mért hogy egyre hallgat ?

Messze röpi híd híre dalod erejének —

s mire szárnya megnőtt, néma lett az ének.

Lásd, az egész világ énekedre éhes

és te — te azóta hallgatag élsz édes.

Hogyan is tudsz halként hallgatagon élni,

mikor annyi bús szív énekedet kéri ?

követet küldenek, leveleket írnak,

énekedet sejtik enyhületes írnak.

Nincs nap, hogy ne szóljon a kapusnak kürtje :

de a felvonó híd marad azért függve,

de a te bús ajkad marad azért néma.

Lásd, bizony ez nem szép! s azt gondolom néha,

hogy az ördögtől van — úgy mint a mesében — a te bűvös hangod, s a szerződésében kikötötte, hogy csak egyszer szabad szólni.

Az ifjú király:

Lám, ez a kis asszony milyen nagy bohó, ni!

A királynő:

De szólj, mért nem danolsz?

Az ifjú király:

Semmi kedvem sincsen kivinni világgá lélekbeli kincsem a profán világba tenni ki cégérré, dalomat, amelynek ritmusa a véré s hagyni pelengéren rideg embereknél dalomat mely tette, hogy te megszerettél. Azért vagyok néma s ha a dalvágý éget énekelek édes, — de egyedül néked!

A királynő:

Nem igaz! nem igaz! nekem is csak ritkán s akarod ellen adsz ki szived titkán amikor nem birsch a felbugyogó szókkal s feleded lezárni ajkadat egy csókkal. És ha szavad olykor vérbeborul, vérzik, dalodból a lelked nagyon is kierzik: látom az arcodon, hogy a szived döbbsent, ajkadba harapsz, és szemed égve tőpreng mintha szemrehányást tennél énekednek.

Az ifjú király:

Az is csak azért van, mer' igen szeretlek. Lelked, amely gyenge, bús asszonyi lélek, nagyon is vad dallal ijeszteni félek. Szívedre, mely minden szélre zsongva rezzen, félek, hogy e bal szók viharát eresszem.

Életedet félek nyugtalan álommá
 tenni, sima lelked zúgó Balatonná.
 Hiszen úgy is elég barna vihart látsz itt,
 képzeleted úgy is a halállal játszik.

A királynő:

Te tanítottál meg a vihart imádni,
 te tanítottál meg a halálba látni,
 igazi dalosnak zivatar a szája
 s az élet ösztöke a halál kaszája.
 Hogy is tehetnéd, hogy nekem adni féljed
 azt, ami lelkedben a legeslegmélyebb?
 Hogyan is fojthatnád szívedbe halottnak
 eleven forrását viharos dalodnak?
 Mikor aludt lelkem, te felébresztetted,
 most már a halálig nem aludhat veszteg
 s ha letépted szüzi fátyolát, az éjet,
 ne irigyeld tőle viharosabb kéjed.
 És ha talán félnék: gyönyör az, így félni.

*(Óriási csattanás, gyönyörű nagy villám; a királynő az
 ablakhoz vonja férjét.)*

Ó de csodás szép ez: a viharban élni!
 Mondd, ugy-e magasba üt a villám jobban?
 De csodás szép, lakni a magas toronyban!
 Olyan a mi lelkünk, mint szélben a hullám:
 égig akar csapni, a magasba nyulván
 hogy a feletjén érje a villámot.

(Kürtszó: A királynő férjéhez simul.)

Ki jön ily viharban?

(Megjelenik a kapus, nagy kulcsokkal.)

Az ifjú király (zordonan):

Künn marad!

A királynő:

Nem szánod?

Ily rémes időben... s tán messze az útja...

Az ifjú király:

Minek jön ilyenkor ide, mikor tudja...

A királynő:

De az én kedvemért — adj legalább szállást!

Az ifjú király:

Jó. Vond le a hidat. Kap vacsorát, hálást.

(*A kapus el. Új villámlás. Hallani a vonóhíd felronását, az ifjú király el akarja vonni nejét az ablaktól.*)

Jer be a záporból!

A királynő:

Dehogy fogok menni!

Az ifjú király (kifakadva):

Ó, bár soha, soha...

A királynő:

Mi az édes?

Az ifjú király:

Semmi!

A görög követ (belép):

Felség, Görögország hatalmas királya drága szövetségét üzeni s kínálja kérve, mivel beteg ifjú felesége, ha talán felséged dalával...

Az ifjú király:

Elég!

A görög követ:

De...

(*Kürtszó.*)

A kapus:

A török követség!

A török követség feje:

Beteg fia végett
felséged színéhez ezt a követséget
ím küldi negyedszer a hatalmas szultán:
de ha újra nemet kapna válaszul tán,
üzenetül adja: a türelme bételt
s háborúval fog majd venni elégtételt.

Az ifjú király:

Lakomat majd kaptok s azután...

A királynő (még mindig a párkánynál):

Egy hajó!

(A világítótorony fénykévéje árboccsúcsokra esik.)

A török követ:

Mily istenkísértés!

A görög követ:

Ily időben...

A hajósok hangja:

Hahó!

*(Kürtszó; felvonóhid zaja, s minden bejelentés nélkül belép
kíséretével a francia király.)*

A francia király:

Ismersz-e király? Én, szép Franciaország
királya jövök ím könyörögni hozzád,
magam jövök íme...

Az ifjú király:

Álmodom-e? Bárkák
követek, királyok mind e vihart várták?

A francia király:

Igenis ó, király, ezt a vihart vártuk,
kapudat kizárva eleget strázsáltuk
de mára reméltük e nagy zivatarban
hogy csak nem lesz lélek a híres magyarban
a szegény vendéget kapuján kizárni.

(Kürtszó.)

Az ifjú király:

Be ne bocsásd, legyen bárki avagy bármi!

A kapus (elmegy és visszajön):

Felség, egy nő!

Az ifjú király:

Egy nő?

A kapus:

Egyedül egészen.

Az ifjú király:

Bocsásd be!

Egy gyönyörű hölgy (belép és a király lábaihoz omlik):

Ó király, egy dal a kérésem.

(A király elfordul.)

Csak egyetlen egy dalt! és azután kérd te
a lelkemet, akár a testemet érte!

Kapum előtt eped a császár, a pápa:

a tied a testem egy dalod díjába.

(Csönd.)

Ha szerelmem nem kell, fogadd el a kincsem:

aranyos lánc, násfa: a tied lesz minden

(Letépi.)

Régi király hozta még Palesztinából.

(*Kibontja nagy szőke haját.*)

Itt van a hajam is, ez az aranyzapor.
Ennél becsesebb kincs nincsen a világon
és pótolhatatlan.

(*Levágja.*)

S lásd, többé levágom:
a tiéd! Eladva, milliókat érne!

(*Csönd.*)

Ha nem kell, szálanként kiszórom a szélbe.

(*Kürtszó.*)

A török követ:

Minden haja villám lesz, amint kiszórja.

A kapus (jelent):

Király ő felsége, felséged apósa.

Az ifjú király:

Álom ez, álom ez, rettenetes álom.

Egy lakáj (kitár egy nagy szárnyasajtót):

A királynak vendégtermeit kitárom.

Az ifjú király:

Csak viharos estén láthat ilyen lelkünk.

A görög követ (a francia királyhoz):

Felség!

Az egyik török követ (a másikhoz):

Basaságod!

(*Átvonulnak a másik terembe.*)

Egy francia (távozóban):

Hol az a hölgy?

Másik:

Eltűnt!

(A gyönyörű hölgy valóban nem látható sehol. — Az öreg király fellép. A következő jelenethez a zivatar mintegy zene-kíséretet alkot; ahol a királynő vagy az ifjú király beszél, ott tombol, ahol az öreg király, ott elcsöndesedik.)

A királynő:

Apám! ily időben!...

Az öreg király (nagyon ünnepélyesen):

Fiam, hozzád jöttem.

Öreg vagyok. Száz év zúgott le fölöttem.

Fiatal koromban háborúkat jártam,

Öreg napjaimra békességet vártam.

Mint valami pallér, eleget ácsoltam,

békesség szögeit összekovácsoltam.

S amit építettem húsz-huszonöt éve,
mostan temiattad porba legyen téve?

Ujra lovam nyerge legyen derekaljam?

Vén fülemmel újra harc robaját halljam?

Veszélyben országom s kedveseim élte:

éj- s napon át újra retteghetek érte.

Törékeny a béke, mint valami nádszál.

Lásd, már a török had a határon átszáll.

Tedd meg, fiam, nekem, amit kér a császár:

holtom után úgyis birodalmam rádszáll.

Az ifjú király:

Mondjon apám bármit: ezt tegyed! azt tegyed!

lehetetlenséget — csak ne ezt az egyet!

Birodalmát harcban egymagam elvédem

s fejemet adom rá, hamiben elvétem.

Át tűzön, át vizen, millió halálon
 menni hivebb, bátrabb senki se lesz nálam.
 Hogy én meg ne tenném, nem gondolhat olyat :
 Csak azt ne kívánja, hogy újra daloljak!

A királynő (ragyogó szemekkel) :

Mindig a halálba! Mindig a veszélybe!

Az öreg király :

Nem, nem ezért jöttem idáig e szélbe'.
 Te hős névet a harc mezején keresnél :
 de mi lenne velünk, hogyha te elesnél?
 Látod, a vén fának, a régi toronynak,
 kell bizony a támasz nyomorult koromnak.
 Engem az Úristen fiúval nem áldott :
 fiu helyett fiam te lehetsz csak, látod,
 hogy a jövő miatt vén fejem ne zugjon
 s ihassam a méhsert véneimmel nyugton
 aranyos kancsóból arany italt szíván.

Az ifjú király :

Ó, apám, ha tudná, mi az, amit kíván!

Az öreg király :

Kívánom, amit te magad is kívántál,
 mikor a mezőn még a juhokkal bántál :
 fel akartad vinni a dalod magasra
 hogy az egész világ egyszerre láthassa,
 hogy mint csodazápor hulljon a fülekre
 s szórhasd ki a kincsed Nyugatra, Keletre.

Az ifjú király :

Most már a világtól undorodom torkig.

Az öreg király :

S mivelünk nem gondolsz? Harcot akarsz holtig?
 Engem, ugy-e, nem kár, öljön meg a bánat?

Szegény feleséged csak ríjon utánad?
 A birodalomra szakadjon özönvíz?
 Csak magadra gondolsz, csak a vak ösztön visz,
 amilyen a lepkét a ropogó tűzbe,
 vihardarát künn a viharba űz be;
 pedig most nincs szükség halálra, viharra:
 szükség van békére, szükség van a dalra.

A királynő (nagy szenvedéllyel):

Nem, nem, apám! nem, nem! azt ne mondja többé:
 halálra, viharra szükség van örökké!
 Dalol aki harcos; csöndes aki békül:
 nem is lehet ének a zivatar nélkül!
 Nem hallja zenéjét künn a zivatarnak?
 Zivatar a legjobb mestere a dalnak.
 A halált nem félem, a vihart nem bánom,
 s nem a békét kérem, ha a dalt kívánom,

(Férjéhez):

ne is dalolj értünk, ne is a békének:
 magadért dalolj csak, neked kell az ének
 nehogy szíved békén daltalan ellasszon,
 a dalba, viharba én küldlek, az asszony!
 Nem nézem a népet, beteget és királyt,
 sem a hölgyet, aki szerelemmel kínált,
 nem nézem magamat, nem nézem apámat.
 Jöjjön a háború, a vihar, a bánat:
 nem kívánom javát semmi teremtettnék
 csak teneked édes, csak az énekednek!

Az ifjú király:

Az az ének méreg és hallani romlás.

A királynő (felsikolt):

Hallgass! Ne beszélj így! A szavad káromlás,

Az öreg király:

A vihar felizgat madaram : láz éget!

(*A vejéhez:*)

Lásd, mennyire szeret a te feleséged,
 Odaadna mindent, bárha beléhaljon :
 gondolod-e néha ; érdemled-e vajjon?
 Mivel fizeted meg? Csunya hallgatással,
 egy kívánságára ezer tagadással.
 Látod, fiam, én is teveled jót tettem,
 az együgyü pástort koronámba vettem,
 nagy volt a veszélyed, igaz, és a kokca :
 a szerencse lova gonosz egy poroszka,
 de mi lettél volna, ha nem jön el érted?
 Életedet élnéd, ma is, ahol élted.
 Ha valami lettél, én tettelek azzá,
 és hamit álmodtál, én tettem igazá.
 No tehát vöm uram, most kérem a bérem
 énekedért tettem : énekedet kérem.
 Ne hozz a fejemre véres öregséget,
 ne taszítsd a sírba árva feleséged!

Az ifjú király (keserűen):

Gondja apám semmi se legyen miattam :
 igaza van, érzem, dalomat eladtam,
 elzárni szivemben semmi jogom sincs már
 meg se született még, és idegen kincs már.
 Azért, ha a lelkem eltörik is kettő :
 jól van! a világnak nem maradok meddő
 fájni dalom vérét kiadom : hadd színnák,
 a halovány lelkek éledni hadd innák,
 mint valami Krisztus, leszek életbánya,
 szivemet vájom, mint nádas pelikánja.
 Bánom is eztán, ha a világ is rám néz,
 ünnepi szobámba belát is a bámész,

hallja meg dalomat a földkerekségen
mindenki, csak egy nem...

A királynő (aggódva, sejtve):

Ki?

Az ifjú király:

A feleségem!

A királynő:

Én?

Az öreg király:

A feleséged? Vőm! fiam!

A királynő:

Én?

Az öreg király:

Mért ez,

ez a...

A királynő (mintegy magában):

Az az asszony!

Az ifjú király:

Mert a dalom mérges!

Amivel áldani jöttem a világot

hasztalan az ének s mindenkinek átok!

Igen, észrevettem, tudom is régóta,

hogy az én ajkamról híg méreg a nóta.

Talán a virágból szíttam a mezőben,

talán a nyálamból, mint a kigyó szőttem:

de mérges a lelkem! és akihez érek

lelkemmel, a lelkét megéri a méreg.

De bánom is! érje; dalolni kívánok;

mérgezni szeretném az egész világot.

Csak egy van a földön, egy szomorú lélek,

akit, úgy kívánám, ne érjen a méreg;

és (sejti-e, apám, amit én megértem?)
 ebben a lélekben már benne a mérgelem!
 A beteg királynólynt dalommal megöltem
 és halott testébe leheltem a lelkem :
 s most a magam lelkét nem szeretem többé,
 a régi királynólynt szeretem örökké!

A királynó:

A királynólynt lelkét...

Az ifjú király:

Láttam ezt a lelkét :
 betegnek mondtátok, amikor szendergett ;
 föld nem érdekelte, mert az égben bolygott
 s boldogtalan volt, mert nem tudta, hogy boldog.
 Láttam sima égnek, mely fényleni virrad,
 s amelyben a fénytől nem látszik a csillag —
 üresebbnek tetszik, ha derűs, a mennybolt :
 betegnek alítám, aki pedig szent volt.
 Láttam sima tónak : felületén semmi
 csak a szent ég feküdt tükrébe pihenni.
 Én ekkor a parton, felrázni világát,
 beléjevettem önző kövem átkát
 s íme, a tó örült habjaira bomla —
 Hol van az ég? — Nézzen most a Balatonra!

A királynó:

Nézzen, apám — látta a Balaton százszor :
 látta-e ily szépnek, daliásnak másszor?
 Csillagokat csapkod ezer-ezer karral,
 egekig mer törni dalos diadallal.

Az ifjú király:

S jaj, tudod-e, mért tör karral az egekbe?
 Mert a saját egét lenn elveszítette.
 Attól a rossz kötől millió darabbá
 mély ege tükrének összetörött habbá.

Ó, e tükör mellett mennyi sokat álltam?
 összeilleszteni hiába próbáltam.
 Mint aki tükröt tört, sírva soká néztem:
 be' gyönyörű lenne töretlen egészben!
 De jött a nagy hullám a lélekzönnel
 s elborított és vitt engem is a könnyel:
 ekkor bevettem könnyemet is habbá
 s kavartam a habot még viharosabbá,
 hogy azután nyögve álljak meg a szélén.

(Szünet.)

Ó, ha ezer évig mindegyre beszélném,
 kibeszélhetném-e amit szívem érzett
 s minden szavaidnál hogy mennyire vérzett?
 Mondtad: „Te tanítál a vihart imádni,
 „te tanítottál meg a halálba látni.“
 Mondtad: „Aludt lelkem s te felébresztetted:
 „most már a halálig nem aludhat vesztég.“
 Mondtad: „Te letépted fátyolát, az éjet,
 „most már adj cserébe viharosabb kéjet.“
 Minden szavad bennem kalapácsütés lett
 kalapácsütéssel a szívembe vésett:
 s most sebbel a szívem tele, mint a szikla,
 melyre a halottak neve van felírva.

(Szünet. A vihar mintha csöndesülne; csak a zápor
 verését hallani a tavon.)

Bár maradtál volna szép szüzi szobornak,
 bár maradtam volna együgyű pásztornak.
 Mikor legelőször a szemembe tüntél
 s mint felleg a holdat, te halovány tündér,
 félig beborított a fekete párna:
 hirtelen szerelmem lett a dalom szárnya,
 felszökött a lelkem, mint naphoz a pálma,
 s magas ismeretlen volt a merész álma.

De hogy érjen édig, zsinegen, a sólyom?
 Most már a szerelem a szívemben ólom.
 Nem is akar szállni a magasba, messze:
 jobb hogy e kriptába nyomorát temesse.
 Minden ami szép volt, szomorodott balra
 s nem tudtam a lelkem rávenni a dalra.

Az öreg király:

Fiam, az ifjú szív, ha tele van mézzel,
 bajokat magának, hogy legyenek, képzél.
 Percnyi betegséget örökös dolognak,
 gondol hebehurgyán kicsi bút is soknak.
 Hasonlatos ebben Balaton vizéhez,
 mely kicsi szellőt is nagy habosan érez.
 Fiatalok vagytok, szeretitek egymást:
 minden az idővel jóra derül, meglásd.
 Mostan értesítem mind a követséget,
 hogy dalolni fogsz — mert ez kötelességed. —
 Feleséged gyenge, gyenge szegény asszony,
 nem kell, hogy izgalmas dalokat hallgasson.
 Te dalolj békéért, mint nemzeded öre.
 Ifju vagy: a többit bízzad az időre.

(Elmegy. Hosszú csönd. Az eső künn csöndes. Az ifjú király lehanyatlik a párkány mellett egy nagy karosszékre.)

A királynő elébe borul és ölébe hajtja a fejét és sír.)

A királynő:

Te, ha a szerelem a szívedben ólom,
 vagy zsineg, amelyet eltéphet a sólyom,
 elmegyek! itthagylak! sohase látsz többé:
 légy szabad és dalos! légy magad örökké!

Az ifjú király:

Ó, kedves, a lelkem már gyenge madár lett:
 Zsinegedet soha nem tépheti már le,

A királynő:

Tudod, mit álmodtam nem régen egy éjjel?
 Jártam a sólyommal a mezőkön széllyel,
 Egyszerre a sólyom zsinorát feszíti,
 lábaival ránt és szárnyát kiteríti
 és elkap a földről; s mielőtt gondolnám
 fennúszom a légben, röpülve zsinórján.
 A zsinór szerelmünk: lásd, te vagy a sólyom:
 kapj fel engem édes, nem vagyok én ólom.
 Nem akarok többet lehágni a rögre:
 ha a nótád mérges, mérgezz meg örökre!
 Ha te nem dalolsz már, élhetek-e vajjon?
 De ha dalolsz, akkor dalodat meghallom.
 Talán áruhában titkon belopózom,
 Talán, ha kizársz, az ajtón hallgatózom,
 de ne hidd, hogy tőlem dalodat elrejtéd.

Az ifjú király (izgatottan):

Mily iszonyút kívánsz...

A királynő (hevesen):

Igen!

Az ifjú király:

Azt nem sejtéd.

A királynő:

A mérgeedet, édes, a halálig színi...

Az ifjú király:

Kudarcomat inkább, szégyenemet inni.

Dalaim kudarcát!...

A királynő:

Nem! Soha! Ne mondd ezt!

Az ifjú király:

Lásd, néha a lelkem, mint valami holttest,
 nem akar mozdulni.

A királynő:

Ó, te szegény!

Az ifjú király:

Félek,

meghal az én lelkem.

A királynő:

Nem, te örök lélek!

Ahogy te daloltál, ugyan ki dalolhat?

Az ifjú király:

És ha ma daloltam, bírok-e majd holnap?

És azt hiszem olykor, hogy sohase bírtam.

A királynő:

S nem dalod volt a nap, amitől kinyíltam?

Az ifjú király:

Megmondom a titkát édesem a dalnak:

Önmagát hallgatja, aki dalra hallgat.

Mindenik embernek a lelkében dal van

és a saját lelkét hallja minden dalban.

És akinek szép a lelkében az ének,

az hallja a mások énekét is szépnek.

A királynő:

Ó, te szegény férjem! Ne! Erre ne gondolj!

Az ifjú király:

Nem tudok én, látod, dalolni a gondtól.

Ifjunak az első könnyű dal és vig dal,

de ki tudja, mi nem jön a másodikkal?

Visszaeső, kényes rakéta a vére,

nem körmös a szárnya, mint a denevére.

Jön a szegény!

A királynő:

Nem! Nem! Soha! Semmiképpen!

Az ifjú király:

Tudod, mért dalolok? Mert kötelességem!
És tudod-e mi a kötelesség? Börtön,
börtön, amely fogva tart idegen földön,
falait a foglyok éltükön át túrják,
s hálnak a homályban; soha ki nem fúrják,
és magas a börtön: de nincsen tetője
s akinek van szárnya, kiszállhat belőle,
föléje repülhet, messze — ha nem gyáva.

A királynő (biztatva):

Madár a te lelked, csodaszép!

Az ifjú király:

Az: páva!

Kötelesség nékem hét lakat a szájra,
mely a fogoly lelket elapadni zárja
s ha kötelességtől ajakam megzendül,
nem az ének tör ki, csak a lakat csendül.

A királynő:

Gyere, szökjünk messze! Ne dalolj, csak nékem!

Az ifjú király:

Maradok, dalolok — mert kötelességem.
Eldalolok mindent, úgy, ahogyan érzem,
beleöntöm a vért, amitől most vérzem.
Hajdan a világot énekeltem ifjan,
amikor még énnek a világot hívtam.
Szívvel idegenbe hódítva beszálltam,
ami legszebb volt, legszebbnek találtam:
de a fájdalomnak természete olyan:
megtanított, hogy csak magamat daloljam.

A királynő:

Dalold magadat hát, és ne szeress engem,
csak magadat s a dalt, mésterem és szentem.

Ne szeress, csak csókolj; ne szeress, csak ölelj:
akkor legyek én jó, ha felejteni kell.

Hallga! A szél elállt, de a hab még egyre
hull lejteti völgynek, tör hajtani hegyre
s nem tudja feledni ütemét a szélnek.

Az ifjú király (tenyerébe hajtva arcát):
Ó, de szomorú lesz a második ének!

(*Függöny.*)

NEGYEDIK RÉSZ

A MÁSODIK ÉNEK

(Az előbbi felvonásban látott torony alatt, a Balaton partján. Látszik a nagy szürke kövekből épített torony, masszív, nyílt terrászaival, melyek helyenként le vannak függönyözve. A másik oldalon látszik a Balaton. A torony mellett óriási csodálatos művű rácskapu, melyen át egy kertbe látni. A kertben mindenféle egzotikus növények, pálmák, kaktuszok és egy fehér márvány kereszt. Másnap; zivatar utáni hangulat. A másik oldalon a terrászok fölött világító torony, alatta kikötőhely. A kert kapujában áll a kertész sarlóval; a parti réten az első felvonásból ismert öreg csósz, most már újra pásztor, nyáját hajt. A bárányokon színes szalagok és nagyon szép zenéjű csengők. A nyáj messzebb látszik, amint legel.)

A kertész (beszédbe akar elegyedni):

Jól esett ez a kis zivatar!

A csósz:

De jól ám.

A kertész:

Zuhogott a zápor három egész órán.

A csósz:

Friss megint a világ.

A kertész:

Tihanyi toronyba
becsapott a mennykő.

A csósz:

Min' valami bomba.

A kertész (mintegy leereszkedőleg):
Hát ked ugra pásztor?

A csósz:
Abbizén.

A kertész (kegyesen):
szép. **A nyája**

A csósz (nagy önérettel):

Királyi.

A kertész:
És mi az ángáriája?

A csósz:

Minden ami csak kell szememnek és számnak.

A kertész (hitetlenül):

Lám no.

A csósz:

Tejbe-vajba fürdetnek.

A kertész:

No lám no.

A csósz (megoldódott a nyelve):

Mer' ezek nem olyan közönséges kecskék.

A kertész:

Hát mi fenék?

A csósz:

Hát az aranyzörű kecskék.

Mer' ezek csináltak királyt a pásztorbul.

A kertész (hunyorítva):
És a csőszbül urat.

A csősz (huncut szerénységgel):
Ha nem csöppen, csordul.

A kertész (irígyen):
Nagy róka ked bátya.

A csősz (folytatva):
No megérdemeltem.

Isz' kölyök korába szintég én neveltem,
apja helyett voltam nyavalyásnak apja,
ópiskáltam rá míg kisütött a napja.

A kertész (szükségesnek látja, hogy fölényét éreztesse):
Nagy róka ked bátya! ha deákul tudna
talán még kertésznek-minek is bejutna.

A csősz (megvetően):
Kertésznek diákul?

A kertész:
Nem látja, hogy tábla
van minden virágon?

A csősz (magában morogva):
Adta kutya svábja

(Ezalatt az egyik magas függönyös terrasról nagy beszél-
getés hallatszik.)

Mi ördög az ott fönn?

A kertész (nem hagyja magát zavartatni):
Például ez C a n n a
I n d i c a. (Meglátja a kertészinast.) No.

A kertészinas:

Mestram, rést kapott a kanna!

A kertész:

Te bamba, hát minek csapod egyre földhöz?

(*A csőszhöz nagy fontoskodra.*)

sok itt ma a vendég.

A csősz:

Mért?

A kertész:

Aligha bőjthöz.

Hercegek, királyok!

A csősz:

Tán valami ünnep.

A kertész (a nagy márványkeresztre mutat):

Addig esznek-isznak, amig idegyünnek.

A csősz:

Hova?

A kertész:

A kriptába. Ugyis nyavalyás nép:
nem jött volna köztük ennyi beteg máskép.

A csősz:

Beteg?

A kertész:

A kocsiból úgy vitték a várba.
Alig jár, de eljön mulatni.

A kertészinas (abbahagyja az öntözgetést):

Egy bárka!

(*Egy nagyon díszes bárka közeledik.*)

A kertész:

Pedig ugyan rég volt mulatás itt.

A hajóslegények (kikötés közben):

Lassan.

A csósz:

Ha a királyok se, ki fene mulasson?

(A bárkából kiszáll a görög császár, azután aranyos hordszéken szerezsen rabszolgák viszik ki a beteg császárnőt lassú léptekkel; rabnők mellette haladva óriási legyezőkkel legyezik. Utánuk fényes kíséret, bizánci öltönyök.)

A menet előtt szőnyegetek terítenek a kikötőpart márványkockáira. A várból lakájok jönnek, akik sorfalat állnak. A menet megkerüli a várat, hogy a kapuhoz érjen, amely a másik oldalon van; így eltűnik szem elől.)

A kertészinas:

Ki ez?

A kertész (rárivall):

A dógodra!

(A terrasza alatt megnyílik a kis ajtó, amelyen a harmadik felvonás elején az ifjú király felmehetett. Ezen az ajtón kisurran a királynő, fekete ruhában. Utána megjelenik az öreg király. A királynő megfordul, mikor észreveszi, hogy valaki utánajött.)

A királynő:

Édes apám, félek!

Oly rettenetes volt!

Az öreg király:

Mi lányom?

A királynő:

A lélek,

a lélek az arcán! Óh a szívem rémül:
egy halottnak lelke nézett a szemébül.

Az öreg király:
Lányom...

A királynő:
Alig szóllott. Azt mondta: „Ne légy itt!
Nem akarom.” És én nem is vártam végig,
mint valami örült rohantam a lépcsőn.

Az öreg király:
Jó, hogy elértelek legalább a végsőn.

A királynő:
Mi lesz atyám, mi lesz? Nem merek felmenni.
Óh mi lesz belőlünk?

Az öreg király:
Semmi! Ugyan! Semmi.
Kicsikém! Te voltál mindig olyan bátor?

A királynő:
Egy amitől félek: a lelki haláltól!

Az öreg király:
Lelki?... De hogy lehet ilyet kieszelni.

A királynő:
Óh apám, ha nem tud többet énekelni!

Az öreg király:
Nem tud? Nem a k a r t á n! Bezzeg akart máskor!

(Elfogja a düh.)

Hiába, kilátszik a paraszt, a pásztor!
Akkor a k a r t díjért, most nem akar ingyen.
Ja, aki paraszttal...

(A királynő elfordul.)

De aranyom!

(A királynő leül egy márványpadra, ölébe hajtvá fejét.)

Kincsem!

No hiszen haragszik. — No nem úgy értettem :
tegnap is, hallottad, úgy-e nem sértettem?

Mint drága cicával, szőrmentibe bántam, —

csak azután legyen hálás is irántam,

mert tudja talán, hogy a varázslást értem,

de ha megkísértem, fejére kísértem.

A királynő:

Óh apám, itt olyan közönséges minden ;

utálom a kertészt abban a kék ingben,

utálom az írott táblát a virágon

és ezt a sok embert ezen a világon.

Óh miért nem vagyunk e világon ketten :

semmi seb sem érne ebben az életben.

Apám, ha megélek ebből a nagy gondból

sohasem jövök le a magas toronyból.

(Nagy zaj fenn a terrászon. Egy lakáj megjelenik és némán
meghajtja magát az öreg király előtt.)

Az öreg király:

Kezdődik az ének.

(Megcsókolja a lányát.)

Járd addig a kertet.

(Elmegy.)

A királynő:

Apám, ez a világ megöli a lelket.

(A terrász egyszerre elcsendesül. A királynő feláll és a
falhoz hajtja fejét, mintegy hallgatva. Az ég beborul, felhők

gyűlnek, szél jön, a Balaton fodrozódik. A csósz messze
 ran, de egy-egy bárány, kecske a királynőig is elballag.)

A kertész:

Zivatar lesz megint.

A csósz:

Pedig már elég volt.

A kertész:

Tegnap is ily gyorsan beborult az égbolt.
 Mi az oka vajjon?

A csósz (tréfál):

A tündelevények.

A kertész:

Hogy ily hamar indul?

A csósz:

Vízi hüvelvények.

A Balaton habjai:

Mi vagyunk, akik soha meg nem állunk,
 Mi vagyunk, akik örökké élünk,
 Mi vagyunk, akik táncolunk örökké!

(A királynő zokog. Udvarhölgyek jelennek meg.)

Az udvarhölgy:

Felség, zivatar lesz.

A királynő (elfogódva):

Mi hír ott fenn?

Az udvarhölgy:

Ezren

töltik meg a termet.

Másik:

Légy szárnya se rezzen.

Harmadik:

Sélyemsuhogás sincs.

Negyedik:

Ha hallgatod innét,
üresnek a természet bizonyára hinnéd.

(Határozatlan zaj hallatszik felülről.)

A Balaton habjai:

Mi vagyunk mindig tiszták,
Mi vagyunk mindig hűsek,
Ezerszínű, fodros ruhában járunk.

A királynő:

Köszönöm. Egyedül maradni kívánok.

Első udvarhölgy:

De...

A királynő:

Köszönöm, semmi.

(Az udvarhölgyek elmennek. A báránycsok a királynő felé ballagnak.)

Ti szelíd báránycsok

mért nem aranyos most egynek sem a szőre?

(A kiskapu megnyílik és megjelenik az ifjú király, lihegve, mintegy szökve, kipirulva, hajadonfőtt.)

Az ifjú király:

A szégyen... a szégyen... én tudtam előre!

A királynő (megfogja a kezét és a parton egy csónak felé vonja):

Jere, menjünk messze együtt! Zivatarban!

Láttak idejönni?

Az ifjú király:

Nem... olyan... zavar van.
 Óh ha láttad volna a dalom kudarcát.
 A legostobább is rángatta az arcát.
 Sohse... szégyen! ilyen!... kötelesség... ördög!...
 Hét lakat a számon iszonyúan zörgött.
 A lelke men zörgött... csönd is volt... tömeg volt!
 Ne éreztem semmit. Óh a lelkem megholt!

Balaton habjai:

Aki hozzánk jön, jó helyre jött,
 Mert mi a testét szépen elringatjuk,
 Lelkét csöndesen Istenbe zugatjuk.

A királynő:

Jere, szökjünk együtt tetején a tónak,
 Zivatarban, messze! Lásd, készen a csónak.
 Hol nem lakik ember, egy puszta szigetben
 Oda megyünk élni boldogan és ketten.

A Balaton habjai:

Dalát dalunkba vesszük,
 Karját karunkba öltjük,
 Mint szerelmesek összedörgölődzünk.

Az ifjú király:

Ha a dalom meghalt, nem élet az élet.

A királynő:

Vagy meghalok együtt a viharban véled,
 s akkor a halál lesz legszebb dalod, édes.

Az ifjú király:

Óh igen, a halál még hátra van.

A királynő:

S szép lesz!

Az ifjú király:

Óh, igen, a halál kincse a szegénynek,
Tartva a végsőre.

A királynő:

Az utolsó ének!

Az ifjú király:

A halál a szent hegy, az a magas csúcsu,
Melyre merész élttem vezetett.

A királynő:

A búcsu

csókja, amely égőbb, mint mind, amit kaptál,
Az alkonyi fény, mely aranyabb a napnál.

(Nagyon sötét van a jellegektől és a hab zúg. A csósz és a kertész már nem látszik, de a parton mintegy izgatottan szaladgálnak a fehér juhok.)

Pásztor, kit a trónig ragadt fel a szárnyad,
Végigéltél mindent: életet és álmot,,
Dalt és dicsőséget, szerelmet és szégyent.

Az ifjú király:

És most a halálra mondom ki a légyent.
A halált is élni kell.

(Csudálatos sötét van. A terrasz ablakai kivilágosodnak, mögöttük nagy mozgás, járás-kelés.)

A királynő (sürgetve):

Nosza, hát légyen!

Az ifjú király (az ablakokra pillant):

Óh, az a nagy csönd ott! A szégyen! a szégyen!
Az az érzés, mikor nem mozdul a lelkünk!

(Belép a csónakba.)

Nosza, légyen!

Az öreg király (megjelenik a kis kapunál) :
 Hogyan?

Lányom!

Egy hang (az emeletről kihajolnak az ablakon fáklilyával) :

Hol a király?

Más hang :

Eltűnt!

Egy művész hangja :

Kimerült egészen.

A stréber művész hangja :

Tán beteg.

Másik művész :

A végzet!

A szociológus hangja :

Nem a királyoknak való a művészet.

Más hang :

Hogy zúg a tó!

Az öreg király :

Lányom!

Negyedik hang :

Vihar jön az éjre.

Az ifjú király :

Vigy Balaton habja a halál hegyére!

Oda szállunk, édes — nem féltelek immár —

Hogy velem a hegynek kútjaiból innál.

Nem akarlak többé kimélni gyötörve

Keltettem : eloltom a szomjad örökre.

(*Eloldja a csónakot.*)

Hála, — kötelesség, — lakatok és láncok,

De a mi ladikunk szabadon jár táncot.

Hogyan is lehetnék valakinek hálás?
 Nem enyém volt a kincs, s a kincshajigálás?
 Kötelesség, hála, — most igazán látom
 Maga van a dalos az egész világon.
 Életemen köd volt, — ez a köd most gyérül,
 Lásd tág a kilátás a halál hegyérül.

(A kerteket fáklyákkal járják át.)

Hang:

Felség!

Az öreg király:

A leányom.

Hang:

Nincs.

Másik:

Nincsen a kertben.

Az ifjú király:

Most igazán látom, nem halt meg a lelkem,
 Csak nagyon éreztem, csak nagyon is sírtam
 és a zokogástól dalolni nem bírtam.
 Nem hagy a könny látni, nem hagy a gond szólni:
 Óh mért is akartam magamat dalolni?
 Nyelvem a dal súlyát emelni se bírta
 Mint néma a bárány az előtt, ki nyírja.

Az öreg király:

Világíts a tóra toronybeli lánggal!

Az ifjú király:

Dalos ne törődjön az egész világgal,
 Sohase gondoljon amíg él egyébire
 Csupán csak a dalra, csupán csak a szépre.

(A világító torony kigyúl és a fénykéve némi keresgélés után a csónakra esik, ahol az ifjú király és a királynő összeölelkezve láthatók.)

Az öreg király:

Utánuk! Utánuk! A lányom! a lányom!

(Nagy hullám jön, amely a csónakot eltakarja szemelől, s az nem is lesz látható többé.)

Valaki a parton:

Iszonyú!

Másik (aki nem jól látott):

Mi történt?

Az öreg király:

Utánuk!

(Néhányan beugranak a görög császár fényes bárkájába és eloldják.)

Egy hajós (beugrik a bárkába):

Utánam!

Az öreg király:

Óh átok a habra, mely sírba temette,
És átok a dalra, mely elveszítette.

(Óriási villámlás a torony felett.)

Csapjon be a villám a magas toronyba,
Rohanjon a rossz nyáj a rossz Balatonba!

(A nyáj nagy csilingeléssel szanaszét berohan a vízbe.)

Hányja ki a körmét a Balaton szerte
S sohase nyughasson rossz pásztora lelke,

